P O L I T I E K U N D E nr. 88

Over grenzen in de sport

De rol van de politie in de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport in samenwerking met relevante partners

POLITIE & Wetenschap

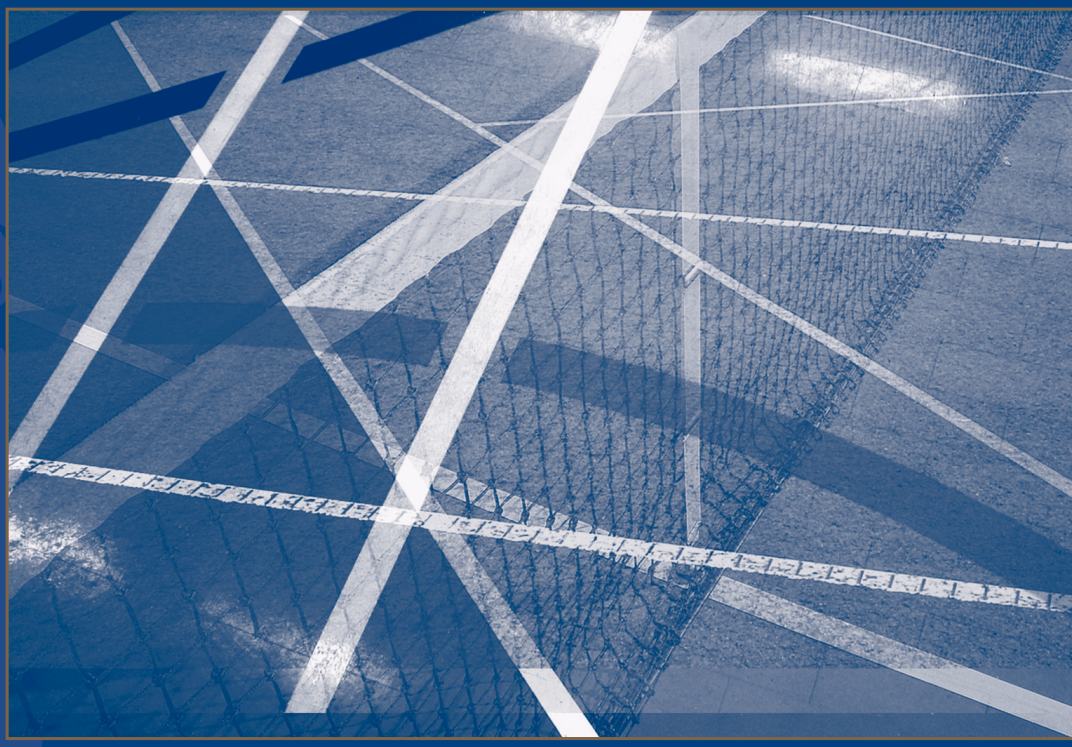

A. van Wijk
M. Hardeman
L. Scholten
M. Olfers

VU VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM
Bureau Beke

Over grenzen in de sport

Over grenzen in de sport

De rol van de politie in de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport in samenwerking met relevante partners

A. van Wijk
M. Hardeman
L. Scholten
M. Olfers (VU)

POLITIE & Wetenschap
VU VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM
Bureau Beke

In opdracht van:
Programma Politie & Wetenschap

Foto omslag:
Compilatie foto's freeimages.com

Met medewerking van:
Carlijn Oosterlaken

Ontwerp:
Mediaeval Tekst en Vorm & Martien Frijns

ISBN: 978 94 635 0032 6
NUR: 130

Realisatie:
Vakmedianet, Deventer

© 2017 Politie & Wetenschap, Apeldoorn; Bureau Beke, Arnhem

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opname of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Inhoud

Voorwoord 9

1 Inleiding 11

2 Methoden van onderzoek 17

2.1 Literatuur en documenten 17
2.2 Registraties Vertrouwenspunt Sport van NOC*NSF 18
2.3 Incidentgegevens van sportbonden 18
2.4 Analyse van politieregistraties 19
2.5 Interviews 21
2.6 Reikwijdte van het onderzoek 22
2.7 Leeswijzer 24

3 Beleidsmatige en juridische context 25

3.1 Beleid binnen de sportwereld 25
3.1.1 Actoren binnen de sportwereld 26
3.1.2 Vertrouwenspunt Sport en vertrouwens(contact)personen 26
3.1.3 Andere beleidsinstrumenten voor sportverenigingen en -bonden 30
3.1.4 Implementatie beleid 31
3.2 Bestuurlijke maatregelen 33
3.3 Algemeen sporttuchtrecht 33
3.3.1 De tuchtrechtelijke organen 34
3.3.2 De regels en de werkingssfeer 36
3.4 Strafrecht en zedenmisdrijven 39
3.4.1 Melding 40
3.4.2 Informatief gesprek 41
3.4.3 Aangifte 41

3.4.4 Vervolging 42
3.4.5 Maatschappelijke onrust 42
3.5 Resumé 42

4 Seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport 45

4.1 Respondenten over dark numbers 45
4.2 Geregistreerde aantallen 49
4.3 Sporttakken 50
4.4 Aard van het SGG 52
4.5 Slachtoffers 55
4.5.1 Aantal 55
4.5.2 Geslacht 56
4.5.3 Leeftijd 57
4.5.4 Rol 58
4.6 Beschuldigden 59
4.6.1 Geslacht 60
4.6.2 Leeftijd 60
4.6.3 Rol 61
4.6.4 Criminaliteitspatroon 61
4.6.5 Ongewenst gedrag en grooming 62
4.7 Resumé 66

5 De aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de praktijk 69

5.1 Aanpak door en in de sport 69
5.1.1 Preventief beleid 69
5.1.2 Meldingen binnen verenigingen 73
5.1.3 Meldingen bij sportbonden 76
5.1.4 Meldingen bij het Vertrouwenspunt Sport 81
5.1.5 Afhandeling binnen tuchtrecht 89
5.2 Aanpak door politie 99
5.2.1 Melders 99
5.2.2 Redenen voor melding 100
5.2.3 Ervaringen rondom de werkwijze van de politie 102

5.2.4 Laatst bekende resultaat 103
5.2.5 Timing 104
5.2.6 Maatschappelijke onrust 106
5.2.7 SGG buiten de sport 107
5.2.8 Grens van strafbaar gedrag 108
5.3 Verhouding tussen tucht- en strafrecht 111
5.4 Resumé 114

6 Conclusies en aanbevelingen 119

6.1 Reikwijdte en beperkingen 119
6.2 Het fenomeen SGG in de sport 119
6.3 Beleid 121
6.4 Wijze van afdoen 122
6.5 Verhouding tussen tucht- en strafrecht 124
6.6 Barrières 125
6.7 Aanbevelingen 127
6.8 Slotbeschouwing 130

Literatuur 133

Bijlagen 137

1 Lijst van afkortingen 137
2 Vragenlijst sportbonden 139
3 Analyseformat politie 141
4 Maatschappelijke klassen en zoektermen BVH 145
5 Respondenten 147
6 Topiclijst interviews 149
7 Gedragsregels 151

Voorwoord

Ten tijde van dit onderzoek, midden november 2016, kwam het grootschalige misbruikschandaal in het Engelse voetbal in de openbaarheid. Tegelijkertijd traden ook Nederlandse sporters in de publiciteit met hun verhaal over soms langdurig misbruik door hun vroegere begeleider(s) in de sport. De prangende vraag die opkwam was hoe groot het probleem van seksueel misbruik in de sport in Nederland eigenlijk is. Op die vraag geeft dit onderzoek geen antwoord. Gezien de schandalen in de rooms-katholieke kerk en de jeugdzorg, is het aannemelijk om te veronderstellen dat ook in de sport seksueel misbruik in allerlei gradaties voorkomt. Dit leidt wel tot de vraag wat instanties kunnen en moeten doen om zaken van seksueel grensoverschrijdend gedrag effectief aan te pakken. Dat is het onderwerp van dit onderzoek. Dat de politie hierin een rol vervult, is logisch maar niet altijd vanzelfsprekend. Ook vanuit de sport zijn maatregelen nodig. Sport en politie zullen in de aanpak geregeld met elkaar van doen krijgen en in sommige gevallen ook samen optrekken. We hopen dat dit onderzoek daaraan een bijdrage levert.

Wij danken de Nationale Politie, NOC*NSF en de sportbonden voor het ter beschikking stellen van hun gegevens over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Ook de respondenten die hun verhaal hebben verteld en ons deelgenoot hebben gemaakt van hun ervaringen, kennis en kunde zijn we uiteraard zeer erkentelijk. De leden van de leescommissie worden bedankt voor hun positieve en opbouwende kritiek: Eva Kwakman (OM), Wim Huisman (Vrije Universiteit), Walter van Kleef (Nationale Politie), Gerard Dielessen (NOC*NSF), Kees Loef en Adriaan Rottenberg (Politie & Wetenschap).

Anton van Wijk, Manon Hardeman, Lieselot Scholten en Marjan Olfers
Arnhem/Amsterdam

1

Inleiding

Luigi C. en Benno L. zijn twee bekende voorbeelden van mannen die binnen de sport seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond, te weten het maken van heimelijke opnamen in kleedkamers en seksueel misbruik van verstandelijk beperkten. Dat is echter het topje van de ijsberg. Slachtofferonderzoek maakt duidelijk dat tien tot vijftien procent van de Vlaamse en Nederlandse sporters voor hun achttiende jaar slachtoffer is geworden van seksueel grensoverschrijdend gedrag van medespelers, trainers, coaches of anderen binnen de sportvereniging (Vertommen, 2012). Hierbij merken we op dat het niet per se om strafrechtelijke gedragingen hoeft te gaan. Het kan bijvoorbeeld ook gaan om seksuele verbale intimidatie. In Nederlands onderzoek is vooral naar de ernstiger vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag gekeken: 3 op de 2000 mannen en 10 op de 2000 vrouwen zijn binnen sport- of vrijetijdsverband daarvan het slachtoffer geworden (Haas e.a., 2009). Uit recent prevalentieonderzoek onder ruim 4000 Nederlandse en Vlaamse volwassenen van Vertommen en collega's (2016a) blijkt dat een op de zeven volwassenen die in de kindertijd sportte, minstens één keer seksueel grensoverschrijdend gedrag heeft ervaren in de sport. Bovenstaande cijfers lopen uiteen. Dit is te verklaren uit het feit dat er naar verschillende onderzoeksgroepen is gekeken. Het onderzoek van Vertommen en collega's richt zich specifiek op volwassenen die in de kindertijd sportten. In het onderzoek van Haas en collega's gaat het om seksueel grensoverschrijdend gedrag in vrijwilligersorganisaties. Hiermee heeft dit laatste onderzoek een bredere onderzoeksgroep: ook andere vrijwilligersorganisaties dan sportverenigingen zijn meegenomen in het onderzoek, zoals scouting. Uit een publicatie van Mountjoy en collega's (2016) blijkt – op basis van literatuurstudie – dat tussen de 19 en 92 procent van de sporters seksuele intimidatie ervaart; bij seksueel geweld ligt dit aantal tussen de 2 en 49 procent. De percentages lopen uiteen vanwege verschillende onderzoekdesigns en onderzoeksgroepen. De auteurs wijzen op de specifieke aspecten van de sport waarbij sprake is van een hiërarchische relatie die kan ontaarden in misbruik van machtsverhoudingen. Vertommen en collega's (2017) hebben onderzoek gedaan naar profielen van plegers van seksueel grensoverschrijdend gedrag

in de sport op basis van zelfrapportages door de slachtoffers. Bij zowel vrouwelijke als mannelijke slachtoffers van seksueel geweld in de sport bestaan de plegers voornamelijk uit mannen die al dan niet alleen handelen. Het kan hierbij bijvoorbeeld gaan om medesporters en/of mannelijke coach. Ook wordt de groep plegers als 'others' omschreven in het artikel. Het gaat dan om mannelijke plegers die bij de sportclub actief zijn maar die geen coach of medesporter zijn, zoals bestuursleden, leden van de (para-)medische staf, ander personeel in de sportvereniging of supporters. Ook in dit onderzoek geldt dat het niet per definitie om strafbare gedragingen volgens het strafrecht gaat. Een voorbeeld van een niet-strafbare gedraging is het op een agressieve wijze bekritiseren van de prestaties of het lichaam van de sporter.

In opdracht van NOC*NSF is onderzoek gedaan naar (de aanpak van) seksuele intimidatie binnen de sport. Uit een analyse van meldingen over seksuele intimidatie bij vertrouwenspersonen blijkt onder meer dat het jaarlijks gaat om ongeveer veertig meldingen. Ongeveer 60 procent van de melders is vrouw (Vertommen, 2012). Driekwart van alle meldingen betreft personen onder de 20 jaar. Van de beschuldigden is driekwart een volwassen man. Meestal is hij medesporter, trainer, coach of begeleider van het slachtoffer. Een op de vijf meldingen heeft betrekking op aanranding of (poging tot) verkrachting. Daarnaast zijn melders het slachtoffer van verbale seksuele intimidatie en ongewenste aanrakingen. Doorverwijzing naar een andere instantie, waaronder de politie, vindt zelden plaats. Uit het onderzoek van Vertommen (2012) blijkt dat in 40 procent van de onderzochte gevallen een klacht is ingediend bij de sportbond of aangifte is gedaan bij de politie. In evenveel gevallen zijn de meldingen informeel afgehandeld. De informele afhandeling komt onder meer voort uit handelingsverlegenheid bij de verenigingen. De gevolgen zijn dat slachtoffers niet de hulp krijgen die ze nodig hebben en plegers ongestraft blijven en hun gedrag kunnen voorzetten. Dit gegeven raakt sterk aan de rol van de politie als handhaver van de wet en bestrijder van de criminaliteit. De politie is hierin afhankelijk van derden omdat zij vooralsnog een (zeer) beperkt zicht heeft op deze problematiek binnen de sport.

Uit onderzoek van Movisie (Serkei e.a., 2012) komt naar voren dat driekwart van de sportverenigingen de kans klein tot zeer klein acht dat seksuele intimidatie zich voordoet binnen hun vereniging. NOC*NSF heeft in de loop van de jaren verschillende instrumenten ontwikkeld om seksueel grensoverschrijdend gedrag aan te pakken, waaronder een uitgebreid systeem van tuchtrechtspraak, een toolkit en een register voor veroordeelde plegers. Toch blijken deze ontwikkelde instrumenten niet goed bekend te zijn: in 2012 heeft 16 pro-

cent van de sportverenigingen beleid ontwikkeld om seksuele intimidatie tegen te gaan. Dat percentage is in 2015 gestegen. Zo kent – in dat jaar – 55 procent van de sportverenigingen de mogelijkheid van de Regeling gratis VOG (Verklaring Omtrent Gedrag) en heeft 42 procent een vertrouwenscontactpersoon (VCP; zie bijlage 1 voor afkortingen) aangesteld (Romijn, Van Kalmthout & Breedveld, 2015).

Ook is er een werkgroep opgericht om seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport tegen te gaan. In deze werkgroep zijn naast de politie onder andere het Openbaar Ministerie (OM), het ministerie van Veiligheid en Justitie en NOC*NSF vertegenwoordigd.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Onder de noemer seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG) wordt in het kader van dit onderzoek een breed scala aan gedragingen verstaan, variërend van verbaal seksueel intimiderend gedrag tot ongewenste seksuele aanrakingen, het maken van heimelijke opnamen, grooming en fysiek seksueel misbruik.[1] Seksueel grensoverschrijdend gedrag hoeft niet per definitie gedrag te zijn dat strafbaar is gesteld volgens het strafrecht.

De term seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG) wordt in dit rapport soms vervangen door de term seksuele intimidatie (SI). In juridische c.q. beleidsstukken wordt namelijk over SI gesproken. Zo kennen sportbonden die zijn aangesloten bij NOC*NSF het Tuchtreglement seksuele intimidatie. Er is voor gekozen om de terminologie aan te houden die in de bestudeerde stukken wordt gebruikt. Volgens NOC*NSF is SI elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering, in verbale, non-verbale of fysieke zin die door de persoon die het ondergaat als gedwongen en/of ongewenst wordt ervaren, waaronder mede begrepen seksueel misbruik.[2] De definitie is opgesteld door de sportbonden en NOC*NSF en aangenomen in de algemene ledenvergadering van NOC*NSF, als onderdeel van een breed pakket maatregelen tegen seksuele intimidatie. De definitie is van toepassing op

1 Zie ook het onderzoek van De Kock, De Rycke & Vertommen (2012-2014) voor een definitie van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

2 Zie ook Toolkit Beleid Seksuele Intimidatie voor verenigingen, een uitgave van de sportbonden en NOC*NSF – mei 2015.

> ieder lid van een sportvereniging, dus in de regel op sporters, het technisch kader en het bestuur. Tevens is de definitie van toepassing op iedereen die geen lid is van de vereniging maar op contractbasis of als vrijwilliger een bijdrage levert aan sportactiviteiten, mits in de overeenkomst sprake is van onderwerping aan het tuchtrecht. De termen SGG en SI worden in dit onderzoek als synoniem gezien.

Slachtoffers van SGG kunnen zowel mannen als vrouwen zijn van elke leeftijd. De plegers kunnen zowel teamgenoten zijn als trainers, coaches of vrijwilligers. Niet de leeftijd, het geslacht of de rol binnen een sportvereniging is richtinggevend geweest voor het onderzoek, maar de context waarin SGG plaatsvindt, namelijk sport in georganiseerd verband, zoals in verenigingsverband. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de diverse sporten, wel tussen verenigingen die wel of niet zijn aangesloten bij een bij NOC*NSF aangesloten sportbond.

De hoofdvraag die in dit onderzoek centraal staat, is als volgt geformuleerd:

> Hoe kunnen de politie en haar partners de bestrijding en aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen de sport verbeteren?

De deelvragen die zijn opgesteld om de hoofdvraag te beantwoorden luiden als volgt:

1 Met welke vormen van SGG krijgen sportverenigingen en -bonden, NOC*NSF en de politie te maken, en wat zijn de kenmerken en achtergronden van de slachtoffers en beschuldigden?
2 Wat is het beleid van de sportverenigingen en bij NOC*NSF aangesloten bonden als het gaat om het melden van SGG bij de bonden of NOC*NSF enerzijds en bij de politie anderzijds en hoe wordt daarmee in de praktijk omgegaan?
3 Wat zijn de belemmerende factoren voor slachtoffers en sportverenigingen als het gaat om het melden van incidenten bij de politie en voor de politie wat betreft het terugkoppelen naar sportverenigingen en bij NOC*NSF aangesloten bonden?
4 In hoeverre worden gevallen van SGG gemeld bij de politie en/of bij derden en in hoeverre koppelt de politie signalen van of meldingen omtrent SGG terug naar de sportverenigingen?
5 Waar ligt de grens tussen onwenselijk maar niet-strafbaar SGG en strafbaar SGG als het gaat om een tuchtrechtelijke en/of strafrechtelijke interventie?

6 Hoe worden de gemelde incidenten behandeld en afgedaan in het tucht- en strafrecht, wat is hierbij de optimale verhouding en hoe worden de slachtoffers begeleid bij een tucht- of strafrechtelijke afdoening?[3]
7 Op welke wijze kan de totale keten worden geoptimaliseerd wat betreft het melden en afdoen van incidenten van SGG richting de politie en het Openbaar Ministerie en wat is de gewenste bijdrage van betrokken partners?

3 Hierbij wordt opgemerkt dat het voorgestelde onderzoek zich beperkt tot het politiële deel van het strafrechtelijke traject. Op welke wijze het OM de zaken afdoet en hoe de rechter in dergelijke zaken beslist, kan onderwerp zijn van een nader, verdiepend onderzoek.

2

Methoden van onderzoek

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksmethoden toegelicht. Het betreft een combinatie van deskresearch, kwantitatieve en kwalitatieve methoden. Als eerste worden de literatuur en documenten besproken. Daarna komen de gegevens van de sportbonden en NOC*NSF aan bod, gevolgd door de analyse van de politiegegevens. Vervolgens wordt ingegaan op de afgenomen interviews. Als laatste worden de reikwijdte en beperkingen van het onderzoek besproken in het licht van de gehanteerde methodologie.

2.1 Literatuur en documenten

Als eerste is een deskresearch uitgevoerd. Dit onderdeel van het onderzoek staat voornamelijk in het teken van het in kaart brengen van het beleid bij verenigingen wat betreft SGG. Hierbij wordt deels aangesloten bij de eerder uitgevoerde onderzoeken van Movisie (Serkei e.a., 2012) en het Mulier Instituut (Romijn e.a., 2015) en bij door met name NOC*NSF verzamelde data. De website van NOC*NSF heeft het startpunt gevormd. Vervolgens is via verschillende zoekmachines zoals Google Scholar en PiCarta gezocht naar literatuur rond het thema SGG. Er is gezocht met – een combinatie van – de volgende zoektermen: seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport, seksuele intimidatie in de sport, interpersonal violence sport, beleid en aanpak. Ook aan respondenten die zijn geïnterviewd, is gevraagd naar relevante documenten en artikelen. Door middel van aanvullende documenten (bijvoorbeeld van de sportvereniging of van NOC*NSF) is nagegaan wat het vigerende beleid is van sportverenigingen rond de aanpak van SGG. In die documenten is vooral gekeken naar de wijze waarop sportverenigingen hebben vastgelegd wat de procedures zijn als zich een incident voordoet (rol van vertrouwenscontactpersonen, sportbonden en Vertrouwenspunt Sport van NOC*NSF, tuchtrecht) en in het bijzonder welke rol de politie hierin heeft.

2.2 Registraties Vertrouwenspunt Sport van NOC*NSF

Bij het Vertrouwenspunt Sport (VPS) van NOC*NSF, dat sinds 1997 bestaat, kan men (sporters, ouders, verenigingen, bonden) melding maken van onder andere SGG.[4] Deze gegevens zijn opgevraagd over de periode 2013-2015. Het ging daarbij om 231 zaken.[5] Na een eerste analyse bleek niet elke melding betrekking te hebben op SGG en sommige meldingen hadden betrekking op dezelfde zaak. Deze zaken zijn respectievelijk niet meegenomen in de analyse en samengevoegd tot één melding. Uiteindelijk zijn er 178 zaken overgebleven voor analyse. De kwantiteit en kwaliteit van de informatie zoals geregistreerd in het systeem van VPS lieten, *vanuit onderzoekersperspectief*, te wensen over. De velden waren kort gezegd niet (goed) gevuld. Het ging hierbij om kenmerken van de slachtoffers en de beschuldigde, de aard van het SGG, de opvolging en het resultaat van de melding. Om deels in die informatielacune te voorzien is een vragenlijstonderzoek gedaan onder sportbonden.[6]

2.3 Incidentgegevens van sportbonden

In overleg met NOC*NSF zijn alle sportbonden (in casu de vertrouwenscontactpersonen; zie §3.1.2) aangeschreven die in de onderzoeksperiode met een of meer meldingen inzake SGG te maken hebben gehad. De bonden hebben een gestandaardiseerd format ontvangen waarin ze geanonimiseerde informatie over de melding konden invullen. Aan de bond is gevraagd om per melding een format in te vullen. In het format zijn vragen gesteld over het slachtoffer, de beschuldigde, de sport, het incident, de melding en de genomen acties.

In totaal zijn 30 sportbonden aangeschreven en van 24 bonden is een reactie teruggekomen.[7] Achttien van deze sportbonden geven aan dat zij in 2013-2015 een of meer meldingen hebben gehad omtrent SGG. In totaal gaat het om 63

4 Bij het VPS kunnen ook andere meldingen worden gedaan, bijvoorbeeld over doping, matchfixing of conflicten binnen besturen.

5 In 2013 ging het om 69 zaken, in 2014 om 73 zaken en in 2015 om 89 zaken.

6 Verenigingen en slachtoffers kunnen ook rechtstreeks bij het VPS melding maken van SGG. Die zaken zijn dus niet per definitie bekend bij de bonden.

7 De reagerende bonden maakten gebruik van het invulformat (zie bijlage 2), met uitzondering van de KNVB. Deze houdt een eigen registratiesysteem bij. Dit registratiesysteem komt inhoudelijk niet geheel overeen met de zaken die wij relevant achten voor dit onderzoek. Om die reden ontbreken er veel KNVB-gegevens in de analyses.

meldingen, die kunnen overlappen met de gegevens van het Vertrouwenspunt Sport. Het aantal registraties van de bonden is aanmerkelijk kleiner dan het aantal contacten dat via het Vertrouwenspunt Sport loopt. Een deel van het verschil kan voor rekening komen van de bonden die niet hebben gereageerd op de vragenlijst. Dat laat onverlet dat er veel zaken wel bij het Vertrouwenspunt Sport bekend zijn, maar niet bij de bonden. Een verklaring is dat slachtoffers en verenigingen direct bij het Vertrouwenspunt Sport kunnen melden en dat er geen terugkoppeling van het Vertrouwenspunt Sport naar de bonden plaatsvindt, vanwege het garanderen van de anonimiteit van de melder.[8] De verstrekte informatie vanuit de bonden over de aard van het SGG, de kenmerken van slachtoffers en beschuldigden en de opvolging van de melding is overigens – eveneens – zeer minimaal. Het is op basis van de verstrekte informatie niet mogelijk om de eventuele overlap tussen meldingen bij de bond en het Vertrouwenspunt Sport eruit te filteren.

2.4 *Analyse van politieregistraties*

Slachtoffers van SGG binnen de sport kunnen ook een melding c.q. aangifte doen bij de politie.[9] Deze meldingen hoeven niet bekend te zijn bij de verenigingen of sportbonden. De politieregistraties zijn opgevraagd en geanalyseerd, niet om de omvang van SGG te bepalen maar om meer te weten te komen over de aard, achtergrondkenmerken en afhandeling. Om die reden zijn er circa 100 sportgerelateerde zedenzaken zoals de politie die heeft geregistreerd in het onderzoek betrokken en geanalyseerd middels een analyseformat.[10]

Dat is als volgt gebeurd: om zicht te krijgen op de bij de politie bekende zaken omtrent SGG binnen de sport, is in het registratiesysteem van de politie (Basisvoorziening Handhaving, BVH) op twee manieren gezocht naar sportgerelateerde zedenzaken. In de eerste plaats is gekeken naar registraties waarbij een sportgerelateerde locatie is vermeld, bijvoorbeeld 'sporthal'. Om te voorkomen dat er zaken gemist zouden worden (de trainer die thuis misbruik pleegt met zijn pupil), is in de tweede plaats gezocht op sportgerelateerde termen als voetbal, trainer, coach, kleedkamer enzovoort.[11] [12]

8 Zie verder hoofdstuk 5.

9 Ook derden kunnen melding maken van SGG, denk aan bestuursleden en ouders.

10 Zie bijlage 3 voor het analyseformat.

Volgens het landelijke overzicht van de politie is in de periode 2013 tot en met 2015 sprake van 498 sportgerelateerde zedendelicten als gezocht wordt op sportlocatie en van 4998 zedendelicten als gezocht wordt met de gehanteerde sporttermen. Over deze twee typen zaken zijn globale analyses gedraaid. Hierbij is aandacht geschonken aan de aard van het zedendelict, de kenmerken van slachtoffers[13] en beschuldigden, en de typen sportverenigingen. Het bleek dat 298 zaken voorkwamen in zowel de locatie- als sporttermselectie. Deze dubbelingen zijn uit de resultaten gefilterd. Het uiteindelijke databestand heeft derhalve betrekking op 5198 unieke zedenregistraties.[14] Vervolgens zijn deze ruim vijfduizend willekeurig gerangschikt en is begonnen met het zoeken naar sportgerelateerde zaken in de politiesystemen. Het bleek dat de zaken die geselecteerd waren op basis van zowel de sportlocatie als de sportterm relatief vaker als 'hit' (sportgerelateerd) gezien konden worden dan de zaken die óf op locatie óf op sportterm geselecteerd waren. Om die reden zijn allereerst de 'beide' zaken bekeken (n=298). Dit leverde 67 hits op (22%). Vervolgens zijn nog ruim 1200 overige zaken – in de random gerangschikte volgorde – nader bekeken. Dit leverde nog eens 42 hits op (3%). Na het inhoudelijk bekijken van in totaal zo'n 1500 registraties, zijn er in totaal 109 zaken gevonden die als sportgerelateerd kunnen worden aangemerkt. Hiervan had een aantal betrekking op dezelfde zaak waardoor er 102 unieke zaken zijn overgebleven voor analyse.[15] Van de 1500 zaken die zijn bekeken, zijn bijna 1400 zaken geen hit omdat het bij nader inzien niet om een sportzaak bleek te gaan. De zaak is dan bijvoorbeeld wel in de eerste selectie gekomen omdat er een sportterm in het proces-verbaal stond of omdat het incident op een sportlocatie heeft plaatsgevonden maar er zijn geen sporters bij betrokken.

---

11 Zo zijn binnen BVH de maatschappelijke klassen voor zedendelicten gecombineerd met de pleegplaats c.q. locatie (DE34 Sport-/speelterrein/-gebouw, uitgediept naar categorieën als sporthal, sportschool, zwembad en dergelijke). Zie bijlage 4 voor alle bevraagde locaties en termen.

12 Een kanttekening bij de zaken die geselecteerd zijn op basis van de sporttermen is dat deze zeer waarschijnlijk een te ruim beeld weergeven van de daadwerkelijke SGG-sportzaken, doordat deze groep ook 'mishits' bevat. Zo kan een betrokkene verklaren dat hij/zij 'naar voetbal heeft gekeken', 'in haar vrije tijd korfbal speelt' of 'niets met hockey heeft', maar komt het incident toch voor in de lijst met resultaten.

13 In BVH wordt de term 'slachtoffer' niet gebruikt. Daarom is in de zoekvraag de slachtofferdefinitie toegepast. Het gaat daarbij om de rollen: benadeelde, gewond, gewond ziekenhuis, overledene.

14 498 + 4998 - 298 = 5198.

15 Dit aantal is ten opzichte van het totaal aantal bekeken registraties laag te noemen. Met andere woorden, de meeste registraties waarbij een sportlocatie of een sportterm is ingevuld, gaan niet daadwerkelijk over sportgerelateerde zaken. Om die reden is een kwantitatieve beschrijving van de analyse van beide bestanden (locatie en term) achterwege gelaten in dit rapport.

2.5 Interviews

Aansluitend op de voorgaande onderdelen van het onderzoek zijn in totaal 50 interviews gehouden (zie bijlage 5). Het betreft een diverse groep respondenten (slachtoffers en experts vanuit de relevante organisaties; zie tabel 2.1). De respondenten zijn op verschillende manieren geworven. Vanuit het eigen netwerk binnen de sport, politie en OM zijn personen benaderd voor een interview en via hen zijn contacten gelegd met andere respondenten. Daarnaast is in de vragenlijst aan de vertrouwenscontactpersonen bij de sportbonden gevraagd om te bemiddelen met verenigingen en/of slachtoffers die bereid zouden zijn om hun ervaringen met SGG te delen ten behoeve van het onderzoek. Dit zijn respondenten die ervaring hebben met SGG vanuit een bestuursfunctie, als vertrouwenspersoon of als slachtoffer.

Tabel 2.1: Geïnterviewde respondenten

	Aantal
Sportverenigingen en -bonden	19
Politie	5
Openbaar Ministerie	4
Wetenschap	4
Tuchtrecht(spraak)/auditcommissie	3
(Ouders van) slachtoffers	8
NOC*NSF	5
Overig	2
Totaal	**50**

De interviews zijn gehouden aan de hand van een topiclijst (zie bijlage 6). Daarbij zijn alle onderwerpen aan de orde gekomen, uiteraard voor zover de respondent daar zicht op had. De gesprekken zijn ofwel opgenomen en nadien uitgewerkt, ofwel ten tijde van het interview meegetypt. De interviews varieerden in duur van één tot twee uur. Alle respondenten waren zeer bereid de gestelde vragen te beantwoorden.

Er zijn, samengevat, diverse methoden toegepast en bronnen geraadpleegd voor de beantwoording van de onderzoeksvragen. Op de volgende pagina (zie tabel 2.2.) staat een overzicht.

Tabel 2.2: Overzicht van onderzoeksmethoden voor beantwoording onderzoeksvragen

	vraag 1	vraag 2	vraag 3	vraag 4	vraag 5	vraag 6	vraag 7
Literatuur- en documentenstudie		X			X	X	X
Registraties VPS	X	X	X	X		X	
Registraties sportbonden	X	X	X	X		X	
Registraties politie	X	X	X	X		X	
Interviews	X	X	X	X	X	X	X

2.6 Reikwijdte van het onderzoek

Ten behoeve van het onderzoek zijn diverse informatiebronnen geraadpleegd die – waar mogelijk – met elkaar in verband worden gebracht. Dat vergroot de betrouwbaarheid. Zoals reeds gesteld, betreft het geen prevalentieonderzoek. Aan dit onderzoek kunnen met andere woorden geen conclusies worden verbonden over aard en omvang zoals dat in de onderzoeken naar seksueel misbruik in de rooms-katholieke kerk en jeugdzorg wel is gedaan. Uitspraken over bijvoorbeeld de kenmerken van de slachtoffers en de aard van het SGG zijn gebaseerd op de gevallen die bij instanties bekend zijn geworden en vervolgens geregistreerd. Aannemelijk is dat er in werkelijkheid meer zaken spelen in de sport op het gebied van SGG, omdat uit onderzoek blijkt dat niet alle slachtoffers melding maken van hetgeen is gebeurd en soms pas jaren later naar voren durven komen. In hoeverre die onbekend gebleven zaken afwijken, dan wel overeenkomen met de bekend geworden (lees: geregistreerde) zaken is niet bekend. In het onderzoek worden voor deze lacune verschillende verklaringen aangedragen die op hun beurt kunnen dienen om de (preventieve) aanpak beter vorm en inhoud te geven.

Ook over de aard van het SGG, voor zover dat is op te maken uit de registraties van voornoemde instanties, dient een opmerking te worden gemaakt. In verschillende gevallen valt het gedrag in de categorie 'onwenselijk gedrag'. Het gedrag past niet bij hetgeen van bijvoorbeeld een trainer verwacht mag worden, maar is niet aan te merken als *seksueel* grensoverschrijdend gedrag. In onderstaand voorbeeld staat bijvoorbeeld 'indringen in de persoonlijke levenssfeer van kinderen'. Dergelijke zaken zijn buiten het onderzoek gelaten, wat niet wil zeggen dat het geen zorgelijk gedrag hoeft te zijn en mogelijk zelfs de

start kan zijn van een groomingproces.[16] Daarbij merken wij op dat in het Tuchtreglement seksuele intimidatie dat in de sport wordt gebruikt, ook sanctioneerbare gedragingen staan die niet – direct – seksueel van aard zijn, zoals het verrichten van sporttechnische fysieke handelingen met betrekking tot de sporter die niet tot de bekwaamheid en taken behoren van de begeleider en/of op dat moment niet geboden zijn.[17]

Casus – Onwenselijk gedrag

Een vertrouwenscontactpersoon belt dat er signalen komen van ouders van 12- tot 14-jarige kinderen over de nieuwe trainer. Hij biedt aan om de kinderen te halen en te brengen. Ook vraagt hij 's avonds om 22.00 uur of een kind alleen thuis is, dan komt hij iets brengen als de ouders niet thuis zijn. Hij heeft een appgroep gemaakt alleen met hem en de kinderen. Er liggen geen klachten; wel is er sprake van indringen in de persoonlijke levenssfeer van de kinderen. In het geval van klachten het formele pad volgen. (bron: Vertrouwenspunt Sport)[18]

Verder zijn in de politieregistraties zaken naar voren gekomen die weliswaar een seksueel grensoverschrijdend karakter hebben en zich in een 'sportomgeving' hebben afgespeeld maar die uiteindelijk niet zijn meegenomen in dit onderzoek. Een duidelijk voorbeeld hiervan zijn de zogenoemde zwembadaanrandingen. Dergelijke zaken hebben primair het karakter van vrijtijdsbesteding en spelen zich niet binnen de context van georganiseerde sportbeoefening af.

16 Dit heeft tot gevolg dat de aantallen SGG zoals bekend bij het Vertrouwenspunt Sport in deze rapportage kunnen afwijken van wat NOC*NSF zelf als SGG (of seksuele intimidatie) registreert.

17 Tuchtreglement seksuele intimidatie ISR, 2016, artikel 2C 4. http://www.instituutsportrechtspraak.nl/images/pdf/2016/ISR%20Reglement%20Seksuele%20Intimidatie%202016%20met%20overgangsbepaling.pdf, website bezocht 5 maart 2017.

18 Vanzelfsprekend kan het bestuur van de vereniging wel bestuurlijke maatregelen tegen dergelijk gedrag nemen. Daarnaast is van belang te vermelden dat volgens het reglement seksuele intimidatie in de sport, artikel 2 C 5 (Tuchtreglement seksuele intimidatie van het ISR) verboden is: 'het bij herhaling of op systematische wijze privé bij de begeleider alleen thuis of een andere afgezonderde plaats uitnodigen van een sporter, waarmee de begeleider een (machtsongelijke) relatie heeft, wanneer deze ontmoeting vanuit de begeleidingstaak niet nodig is en/of elders kan worden georganiseerd, zoals in een clubgebouw of een publieke gelegenheid'.

Casus – Zwembaddelicten

'We waren aan het zwemmen bij de stroomversnelling in het recreatiebad. We werden achtervolgd door een groepje van 6 of 7 jongens, ongeveer 12 jaar oud en lichtgetint. Een jongen heeft mij zes keer in mijn billen en borsten geknepen. Hij vroeg mij ook of ik mijn ring kwijt was. Hij zei: 'Als ik hem vind, krijg ik een kusje.' Een andere jongen kneep ook twee keer in mijn billen en borsten. Ik kon het niet heel goed zien, want ik werd van achter geknepen. Als ik mij omdraaide waren al die jongens daar die zeiden dat ze het niet hadden gedaan.' (bron: slachtoffer in politieregistratie)

2.7 *Leeswijzer*

In hoofdstuk 3 wordt de beleidsmatige en juridische context beschreven van de aanpak van SGG, zoals die op papier is vastgesteld. Hoofdstuk 4 bevat een beschrijving van de omvang en aard van het SGG in de sport, de kenmerken van de slachtoffers en verdachten op basis van de geraadpleegde bronnen. In hoofdstuk 5 staan de opvolging en resultaten van de meldingen beschreven, alsmede welke knelpunten in de gehele keten in het onderzoek naar voren zijn gekomen. In het laatste hoofdstuk worden de conclusies van het onderzoek gepresenteerd en de aanbevelingen die hieruit volgen.

3

Beleidsmatige en juridische context

In dit hoofdstuk schetsen we de beleidsmatige en juridische context van de aanpak van SGG binnen de sport. Het gaat hierbij om de 'papieren' werkelijkheid. De wijze waarop die context zijn praktische uitwerking krijgt in relatie tot de aanpak van SGG in de sport, wordt besproken in de volgende hoofdstukken. Als eerste wordt het beleid inzake de aanpak van SGG in de sport besproken. Daarna volgt een bespreking van de tuchtrechtelijke procedures die mogelijk zijn. Tot slot komt het strafrecht aan bod, in het bijzonder de rol van politie en het Openbaar Ministerie daarbinnen. Het hoofdstuk besluit met een resumé.

3.1 Beleid binnen de sportwereld

Al vanaf 1996 werkt NOC*NSF aan preventie en signalering van allerlei misstanden in de sport. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft in 2011 het actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat' (VSK) gepresenteerd. Het actieplan bestaat uit verschillende onderdelen: aansluiting van de sport bij lokaal veiligheidsbeleid, activiteiten gericht op vrijwilligers en maatregelen gericht op tuchtrecht, spelregels en de aanpak van excessen.[19] Het doel van VSK is het realiseren van een 'sportklimaat waarin iedereen zich veilig en prettig voelt, met plezier sport kan beleven en iedereen in de sport zichzelf kan zijn'. In het actieplan VSK wordt de aanpak van excessen nader toegelicht. Voorbeelden van excessen zijn onder andere verbaal en/of fysiek geweld, SGG, bedreiging en discriminatie.

19 Ministerie van VWS (2014). Kamerbrief aan de voorzitter van de Tweede Kamer. Voortgangsrapportage actieplan 'Naar een Veiliger Sportklimaat', 23 oktober 2014.

3.1.1 *Actoren binnen de sportwereld*

Het Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF) is de nationale koepelorganisatie van en voor de sport. Als olympisch comité is het verantwoordelijk voor de uitzending van de Nederlandse olympische en paralympische teams. Daarnaast behartigt NOC*NSF – via de sportbonden – de belangen van de georganiseerde top- en breedtesport.

In 2015 waren er 74 sportbonden aangesloten bij NOC*NSF. De sportbonden zijn verantwoordelijk voor de organisatie van een bepaalde tak van sport. Sportbonden zijn georganiseerd als een vereniging met rechtspersoonlijkheid. De leden van de sportbond kunnen ook weer verenigingen en/of de leden van die verenigingen zijn.

De sportbonden proberen de kwaliteit van verenigingen en de totale sportdeelname te verhogen, ze organiseren competities en ze bieden ondersteuning op beleidsmatig niveau (Kok & Colijn, 2007). De sportbonden die zijn aangesloten bij NOC*NSF vertegenwoordigen een kleine 25.000 sportverenigingen met in 2015 circa 5,3 miljoen leden. De Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB) is de grootste bond met ruim 1,2 miljoen leden.[20] De Bob en Slee Bond Nederland (BSBN) is met twee verenigingen en 82 leden de kleinste. NOC*NSF heeft sinds 1996 in samenwerking met de bonden geïnvesteerd in de (preventieve) aanpak van SGG.[21] Op verschillende niveaus – nationaal, bonds- en verenigingsniveau – is beleid ontwikkeld om SGG in de sport tegen te gaan. Hierna worden verschillende beleidsinitiatieven toegelicht.

3.1.2 *Vertrouwenspunt Sport en vertrouwens(contact)personen*

Allereerst heeft NOC*NSF in 1997 de Hulplijn seksuele intimidatie in de sport in het leven geroepen. In 2014 is dit meldpunt vernieuwd, uitgebreid en als *Vertrouwenspunt Sport* (VPS) opnieuw gelanceerd (Romijn, Van Kalmthout & Breedveld, 2016). Bij het VPS en zijn voorloper kunnen sporters, begeleiders en anderen terecht met vragen en meldingen van zaken die mogelijk in strijd zijn met de regels en die de integriteit van de sporter of de sport aantasten (Vertommen, 2012). Het kan daarbij gaan over SGG maar ook om zaken als doping, matchfixing, pesten, het ontwikkelen van eetstoornissen en andere vormen van grens-

20 NOC*NSF (2016). Financieel jaarverslag 2015.

21 Zie de website van NOC*NSF voor meer informatie: www.nocnsf.nl.

overschrijdend gedrag. Het VPS beschikt over een landelijke poule van vertrouwenspersonen of adviseurs die bij NOC*NSF in dienst zijn. Deze vertrouwenspersonen kunnen advies geven of doorverwijzen naar andere deskundigen zoals de politie of hulpverleners. Ook kunnen ze adviseren over de mogelijkheden in het tuchtrecht.[22] Er zijn drie posities die de hulpverleners, opgeleid door NOC*NSF en anderen, kunnen innemen: vertrouwenspersonen voor slachtoffers en ouders van slachtoffers, vertrouwenspersonen voor beschuldigden en adviseurs voor de sportbonden en verenigingen (Vertommen, 2012). Iedereen die betrokken is bij een sportvereniging in Nederland kan hier gratis een beroep op doen.

Vertrouwenspunt Sport (VPS)

Het doel van het VPS is (top)sporters, talenten, begeleiders en de directe omgeving van hen een loket bieden waar zij terechtkunnen 1 met persoonlijke vragen, dilemma's of meldingen die vertrouwelijk zijn, waarbij zowel directe afhandeling aan de orde kan zijn als doorverwijzing, 2 voor het melden van misstanden waar gevolg aan gegeven moet worden, waarbij vertrouwelijkheid, indien mogelijk, gegeven wordt en waar anoniem gemeld kan worden. Deze meldingen leiden tot vervolgonderzoek, dat mogelijk leidt tot sancties en/of maatregelen, maar het is ook mogelijk dat er onvoldoende gegevens beschikbaar komen/zijn die tot maatregelen kunnen leiden.

De taken van de vertrouwenspersoon (VP) voor de melder zijn bij het VPS als volgt:

- Luisteren naar het verhaal.
- Informatie en advies geven, ook over de taken en mogelijkheden van de VP en in samenspraak met de klager bepalen of er stappen worden ondernomen, en zo ja welke.
- Nagaan of bemiddeling/informele afhandeling van de klacht wenselijk en mogelijk is en het adviseren daarover en organiseren daarvan.
- Ondersteuning bieden aan de klager bij eventuele bemiddelende gesprekken met de beklaagde, het indienen van een klacht of het doen van aangifte.
- Doorverwijzen naar (juridische) hulpverlening.

22 Functieomschrijving is gevonden via Nederlands Handbal Verbond, zie website: http://www.handbal.nl/userfiles/landelijk/Ondersteuning/downloads/bijlage_5_functieprofiel_vertrouwenspersoon.pdf.

De VP's zijn gedegen opgeleid om slachtoffers en beschuldigden te begeleiden in de gang naar politie/justitie en om in de sport de juiste kanalen te bewandelen om een klacht in te dienen. Daarnaast zijn de adviseurs goed onderlegd in verenigingsrecht zodat besturen de juiste stappen kunnen ondernemen bij een incident bij hun vereniging.

De VP gaat een vertrouwensrelatie aan en onderneemt daarom slechts actie na uitdrukkelijke toestemming van degene die een beroep op de vertrouwenspersoon doet. De VP kan zelf niet optreden als bemiddelaar tussen melder en beschuldigde. De hulpvraag of melding wordt geregistreerd in het systeem. Een zaak wordt gesloten in overleg met de melder of indien er zes maanden geen contact meer heeft plaatsgevonden.[23]

Opvallend is dat het VPS een punt is om vertrouwelijk informatie mee uit te wisselen, maar tegelijkertijd ook als meldpunt functioneert waarmee wordt beoogd een einde te maken aan een mogelijk onveilige situatie.

Naast de landelijke poule van vertrouwenspersonen beschikken ook de sportbonden en steeds meer sportverenigingen over vertrouwenscontactpersonen (VCP). De VCP's binnen sportverenigingen fungeren als eerste aanspreekpunt voor leden die te maken hebben met SGG of ander ongewenst gedrag en hier met iemand over willen praten. De VCP's van de sportbonden zijn ingebracht als extra laag in de keten om het VPS beter vindbaar te maken voor sportverenigingen en slachtoffers. De VCP's zijn er voor de eerste opvang en verwijzen vervolgens door naar het VPS, de klacht-/tuchtcommissie van de bond, een advocaat, de politie en/of andere hulpverleners.[24] NOC*NSF heeft ruim 900 VCP's getraind.

23 NOC*NSF (2017). Handboek Vertrouwenspersonen, januari 2017 (vertrouwelijk).

24 NOC*NSF (2011a). Functieprofiel vertrouwenscontactpersoon (VCP), versie februari 2011.

Vertrouwenscontactpersonen (VCP)

De VCP's kunnen worden aangesteld bij één of meerdere verenigingen of sportbonden. De VCP wordt aangesteld door het bestuur van een vereniging. Sinds 1 januari 2013 moet iedere bond beschikken over een door NOC*NSF opgeleide VCP.

De VCP heeft drie taken: 1 dienen als eerste opvang/aanspreekpunt, 2 doorverwijzen van vrager naar het juiste kanaal, 3 uitvoeren van preventieactiviteiten. Elk incident wordt geanonimiseerd met het bestuur besproken omdat dat de verantwoordelijkheid heeft om de implicaties voor de vereniging vast te stellen en daarnaar te handelen. De vertrouwelijkheid van het gesprek is begrensd indien het bestuur oordeelt dat de veiligheid van één of meerdere leden van de vereniging in het geding is en/of wanneer er sprake is van een ernstig strafbaar feit. Naar aanleiding van wat de VCP ter ore komt, wordt de betrokkene geïnformeerd over mogelijke vervolgstappen en over de (externe) instanties waartoe de betrokkene zich kan wenden voor de verschillende vervolgstappen. De betrokkene maakt hierin zelf een keuze of wordt doorverwezen naar instanties die bij die keuzebepaling kunnen helpen (vertrouwenspersoon van NOC*NSF, maatschappelijk werk, huisarts).[25] In het functieprofiel van de VCP staat dat de VCP de klager, beschuldigde, bond of vereniging doorverwijst naar een vertrouwenspersoon en/of adviseur van NOC*NSF, klacht-/tuchtcommissie van de bond, advocaat, politie en/of andere hulpverleners.[26]

Uit het bovenstaande blijkt dat een SGG-melding verschillende routes kan afleggen. Een melding kan rechtstreeks naar het VPS gaan, maar kan ook terechtkomen bij de VCP van de vereniging of van de bond, waarna kan worden doorverwezen naar bijvoorbeeld het VPS. Door het VPS wordt de melder ingelicht over zijn of haar mogelijkheden. Als de melder de zaak aanhangig wil maken bij het tuchtrechtelijk orgaan van de sportbond of bij het Instituut Sport rechtspraak (ISR), dan moet hij of zij deze zelf indienen. Sinds 2016 kan bij het ISR ook door het bondsbestuur, de directie, een ander orgaan van de bond of de triagecommissie, met schriftelijke toestemming van degene die stelt de seksuele intimidatie te ondergaan, of te hebben ondergaan, aangifte worden gedaan

25 NOC*NSF (zonder jaar). Protocol Sociaal Veilige Sportomgeving tbv Grensoverschrijdend gedrag.

26 NOC*NSF (zonder jaar). Functieprofiel vertrouwenscontactpersoon (VCP).

(artikel 11 lid 2 Tuchtreglement seksuele intimidatie). Voor andere, niet bij het ISR aangesloten sportbonden, is dit nog niet geregeld.

3.1.3 *Andere beleidsinstrumenten voor sportverenigingen en -bonden*

Naast het VPS en de vertrouwens(contact)personen heeft NOC*NSF ook geïnvesteerd in andere (preventieve) beleidsinstrumenten om SGG in de sport aan te pakken. Een van de maatregelen die een sportvereniging kan nemen om de kans op SGG te verkleinen, is het verplicht stellen van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) voor trainers, coaches en andere betrokkenen bij de vereniging.[27] Sinds augustus 2012 is het mogelijk om een gratis VOG aan te vragen voor vrijwilligers die met minderjarigen werken, zo ook binnen sportverenigingen en -bonden, mits het volgens de dienst Justis een 'vrijwilligersorganisatie' betreft. De VOG is een verklaring waaruit blijkt dat er op basis van het justitiële verleden geen bezwaren bestaan om een bepaalde taak of functie uit te oefenen. Op deze manier wordt getracht recidive te voorkomen en begeleiders en/of andere vrijwilligers die reeds (elders) de fout in zijn gegaan, te weren.

Daarnaast is er een Toolkit Beleid Seksuele Intimidatie voor sportverenigingen ontwikkeld. Deze toolkit betreft een stappenplan dat als leidraad kan dienen bij het ontwikkelen van beleid inzake seksuele intimidatie. In de toolkit staat welke stappen er genomen kunnen worden ter preventie respectievelijk repressie, om op die manier een veilige(re) sportomgeving te creëren. Het gaat om de volgende zeven stappen:

1 Zet het onderwerp op de agenda.
2 Maak een risicoanalyse.
3 Maak samen met je leden omgangsregels.
4 Besteed aandacht aan de gedragsregels voor begeleiders in de sport.
5 Stel een vertrouwenscontactpersoon (VCP) aan.
6 Bepaal hoe om te gaan met aanstellingen van vrijwilligers.
7 Informeer alle betrokkenen over het beleid.

Omgangsregels zijn algemene uitgangspunten voor gedrag. In de sport is de relatie tussen de trainer en de sporter belangrijk. Daarom heeft de georganiseerde sport *gedragsregels* vastgesteld. Deze gedragsregels zijn gericht op trainers, coaches, begeleiders en kaderleden, en maken deel uit van het Tuchtreglement

27 Zie http://www.nocnsf.nl/vog voor meer informatie.

van de sportbond. De gedragsregels geven aan waar de grenzen liggen in het contact tussen begeleider en sporter, en sporters onderling. Als gedragsregels overtreden worden, dan kan een tuchtprocedure met tuchtrechtelijke sancties volgen vanuit de sportbond.[28]

Voor sporters, ouders, coaches en bestuurders zijn folders beschikbaar waarin informatie wordt gegeven over SGG in de sport. In de folders staat onder meer informatie over wat onder SGG verstaan wordt en welke acties ondernomen kunnen worden wanneer er sprake is van een concreet incident. Bovengenoemde doelgroepen kunnen deze folders via de site van NOC*NSF raadplegen.

Naast scholing van vertrouwenscontactpersonen, biedt NOC*NSF ook verschillende (bij)scholingen aan voor trainers en coaches om zich te ontwikkelen in hun functie. Specifiek op het gebied van SGG is de bijscholing 'Herkennen en voorkomen van seksuele intimidatie' in het leven geroepen. Er wordt onder andere geleerd hoe betrokkenen aangesproken kunnen worden op ongewenst gedrag en er wordt gesproken over de gevolgen voor het slachtoffer en de beschuldigde van dergelijk gedrag.

3.1.4 *Implementatie beleid*

In opdracht van het ministerie van VWS monitort het Mulier Instituut de ontwikkelingen in het kader van het programma 'Naar een Veiliger Sportklimaat' (VSK). Uit de VSK Monitor 2016 blijkt dat er meer aandacht is voor het sociale klimaat op en rond de velden, en dat het aantal verenigingen met beleid om een veiliger sportklimaat te realiseren is toegenomen (Romijn, Van Kalmthout & Breedveld, 2016). De belangrijkste kengetallen uit het onderzoek van 2016 zijn als volgt.[29]

- Bijna 10.000 verenigingen hebben minimaal één VSK-product afgenomen. Dat is een stijging van ruim 3000 ten opzichte van 2015. Ruim 4500 verenigingen namen twee of meer producten af. Dat is een stijging van 976 ten opzichte van 2015.
- Tot en met 1 oktober 2016 zijn er bijna 65.000 VOG-verklaringen aan vrijwilligers in de sport uitgegeven. Dat is een stijging van bijna 40.000 VOG's ten opzichte van 2015.
- 77 procent van de verenigingen kent omgangs-, gedrags- of verenigings-

28 Zie http://www.nocnsf.nl/seksuele-intimidatie/preventie/stap-4 voor meer informatie.

29 Zie http://www.mulierinstituut.nl/actueel/nieuws/vsk-monitor-2016-op-weg-naar-borging/ voor meer informatie.

regels. In 2014 was dit 73 procent. Ongeveer 80 procent van de verenigingen besteedt ook aandacht aan deze regels. In 2014 was dit 75 procent.
- 72 procent van de sportbestuurders werd dit jaar met wangedrag – waaronder SGG – geconfronteerd.
- 45 procent van de verenigingen maakt gebruik van een protocol voor de aanpak van zwaar ongewenst gedrag.
- Kaderleden geven sociale veiligheid in de sport het rapportcijfer 8,3.

In de VSK Monitor 2016 is ook onderzoek gedaan naar het aantal meldingen dat VPS binnenkrijgt. In 2014 waren dit 193 meldingen (en vragen) via telefoon, e-mail en het webmeldsysteem. In 2015 is dit aantal met ruim een derde gestegen naar 265 meldingen. Deze meldingen hebben voornamelijk betrekking op SGG (n=169), met thema's als zogenaamde niet-functionele aanrakingen, aanranding, verkrachting, verbale seksuele intimidatie, voyeurisme, foto's, ongewenste relaties en pornografie. In 2015 hadden 72 meldingen betrekking op andere vormen van grensoverschrijdend gedrag, zoals machtsmisbruik (n=26), mishandeling/agressie (n=15), bedreiging (n=13), pesten (n=10) en sociale media (n=8). Op de thema's doping (n=5), matchfixing (n=0) en eetstoornissen (n=1) kwamen in 2015 relatief weinig meldingen binnen. Een aantal meldingen is niet nader gespecificeerd. In 2014 hadden 184 van de 193 meldingen betrekking op 'seksuele intimidatie en pesten', deze zijn destijds niet verder in categorieën gespecificeerd.

Vertommen en collega's (2016a) benoemen dat het belangrijk is dat iedereen die betrokken is bij een vereniging durft te erkennen dat SGG in zijn of haar sportomgeving een realiteit kan zijn, omdat het anders een taboe blijft. SGG bagatelliseren, ontkennen of negeren is volgens Vertommen en collega's onaanvaardbaar en funest voor het implementeren van een proactief preventiebeleid. Sportbegeleiders, verenigingsbestuurders en ouders kunnen er samen voor zorgen dat de thematiek bespreekbaar wordt en dat signalen van SGG zo snel mogelijk worden opgevangen. Een instrument dat helpt om signalen van SGG te herkennen is het Vlaggensysteem 'Sport met Grenzen'. Het Vlaggensysteem is een pedagogische tool gebaseerd op zes criteria waarmee elke vorm van SGG objectief en eenduidig ingeschat kan worden. De criteria zijn toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid, ontwikkeling, context en zelfrespect (Vertommen e.a., 2016b).

3.2 Bestuurlijke maatregelen

In het maatschappelijk verkeer geldt als bestuurlijke taak het voorkomen van ongewenst, niet maatschappelijk geaccepteerd gedrag. Ook indien geen tuchtregels op het gebied van SGG bestaan, behoort het creëren van een veilige omgeving en het voorkomen en bestrijden van ongewenst gedrag tot de taken van de bond en de vereniging. Dat specifieke tuchtregels op het gebied van SGG voor 2012 niet – expliciet – op schrift waren gesteld, ontsloeg bonden en verenigingen – ook destijds – niet van het nemen van een bestuurlijke verantwoordelijkheid op dit terrein. Zo waren de gedragsregels voor begeleiders al in 1997 door de Algemene Vergadering van NOC*NSF geaccepteerd. De bond of de vereniging kan bijvoorbeeld ordemaatregelen treffen en de betrokkene bijvoorbeeld een (tijdelijk) toegangsverbod opleggen. Zo'n maatregel dient noodzakelijk, geschikt en evenredig te zijn om het gestelde legitieme doel, namelijk het waarborgen van de orde en veiligheid binnen de vereniging, te realiseren. Ook andere maatregelen zijn mogelijk, zoals het opzeggen van het lidmaatschap, wanneer het lidmaatschap volgens het bestuur in redelijkheid niet in stand kan blijven. De juridische toets is dan een marginale, dat wil zeggen dat het bestuur een grote mate van beleidsvrijheid toekomt: centraal staat de vraag of een redelijk oordelend bestuur, gelet op de van toepassing zijnde feiten en omstandigheden en bij een weging van alle betrokken belangen, tot een dergelijke maatregel had kunnen komen.

3.3 Algemeen sporttuchtrecht

Naast het nemen van ordemaatregelen bestaat in het civiele recht ook de mogelijkheid om tuchtrechtelijke maatregelen te nemen, indien de bond of vereniging daarin voorziet. Het sporttuchtrecht richt zich op het sanctioneren van de eigen groep. Het sporttuchtrecht voorziet dus in het sanctioneren van de eigen leden die zich niet aan de voor deze leden geldende reglementen houden. Het gaat bijvoorbeeld om het bestraffen van zware overtredingen op het sportveld of het gebruik van doping. Het gaat echter de laatste jaren niet alleen om het sanctioneren van sport-eigen zaken zoals overtredingen van de wedstrijdregels, maar ook om het sanctioneren van allerlei zaken die niet sportspecifiek zijn, maar wel in de sport voorkomen, zoals seksuele intimidatie, geweld, corruptie of discriminatie.

Het sporttuchtrecht heeft een privaatrechtelijk karakter. Vanwege het sanctionerende karakter – soms zelfs tot levenslange uitsluiting van deelname aan wedstrijden en competities – vertoont het sporttuchtrecht ook kenmerken van het strafrecht. Strafrechtelijke beginselen zoals de toepassing van artikel 6 EVRM (Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens) waaronder hoor en wederhoor, vinden ook toepassing in het civiele tuchtrecht.

3.3.1 *De tuchtrechtelijke organen*

De tuchtcommissie van de bond/vereniging spreekt in de regel in eerste instantie recht en de beroepscommissie in tweede instantie. Soms hebben deze commissies een andere naam. Wanneer de sportbond/vereniging dergelijke rechtsprekende instanties niet in het leven heeft geroepen, komt deze rechtsprekende functie toe aan het bestuur van de sportbond.

Op het terrein van SGG kan de bond via de tuchtcommissie sancties opleggen, mits de bond een dergelijk reglement kent – of dergelijke regels in een ander reglement heeft opgenomen – en de leden gebonden zijn aan dit reglement en deze regels. De meeste sportbonden kennen zogenaamd direct lidmaatschap, hetgeen betekent dat de leden/personen direct lid zijn van de bond en dus niet getrapt via de verenigingen. Verplichtingen die worden opgelegd aan de leden moeten uit de statuten blijken. De meeste bonden hebben in de statuten daarom expliciet de verplichting opgenomen dat de leden moeten voldoen aan het 'reglement seksuele intimidatie'. Indien sprake is van getrapt lidmaatschap, rust via de statuten op de vereniging de verplichting om hun leden – dus de leden van de vereniging – te onderwerpen aan het Tuchtreglement seksuele intimidatie van de bond. Een vereniging kan ook eigen tuchtregels hanteren en dus zelf tuchtrechtelijke maatregelen treffen. Wel staat veelal in de statuten van de bond dat deze regels niet in strijd mogen zijn met de statuten en reglementen van de bond.

*Sportbonden, NOC*NSF en het ISR*

De meeste sportbonden zijn lid van NOC*NSF. Van deze sportbonden zijn er 57 aangesloten bij het ISR. Het ISR spreekt recht, via de tuchtcommissie en commissie van beroep van het ISR. Het Instituut is oorspronkelijk opgericht om een kwaliteitsslag te maken voor de kleinere sportbonden op het gebied van tuchtrecht. Het ISR kent verschillende Kamers, zo ook een Kamer Seksuele Intimida-

tie. Zo zorgt het Instituut voor voldoende specialisatie. Alle leden van de tuchtcommissie en beroepscommissie van de Kamer Seksuele Intimidatie zijn meester in de rechten. Meestal zijn zij in het dagelijks leven advocaat of rechter (geweest). Hoewel het Instituut startte met het doel de kleinere bonden te ontzorgen, zijn in de loop der tijd ook grotere bonden zich gaan aansluiten. Veel bonden willen zaken waarvoor zij zelf over te weinig expertise beschikken, onderbrengen bij het Instituut.

*Uniforme regels op het gebied van seksuele intimidatie voor alle bij NOC*NSF aangesloten bonden*

NOC*NSF heeft een registratielijst voor ontuchtplegers in het leven geroepen zodat er een overzicht komt van alle tuchtrechtelijk veroordeelden van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport. Zij staan gedurende de schorsing op deze lijst. Strafrechtelijk veroordeelden staan niet op de lijst. Het CBP (College Bescherming Persoonsgegevens) heeft aangegeven dat voor de verwerking van persoonsgegevens het noodzakelijk is dat een door NOC*NSF beschreven en akkoord verklaarde tuchtrechtprocedure binnen de sport geldt. NOC*NSF heeft vervolgens de 'Blauwdruk tuchtrecht seksuele intimidatie' ontwikkeld waar alle sportbonden verplicht aan moeten voldoen. Dit heeft NOC*NSF geregeld via de zogenaamde kwaliteitseisen van NOC*NSF. De Blauwdruk voorziet in regels die de sportbond moet implementeren in de eigen sportregelgeving. In de meeste gevallen hanteren de sportbonden het Tuchtreglement seksuele intimidatie van het ISR, in sommige gevallen kent een sportbond een eigen reglement, bijvoorbeeld een reglement ongewenste omgangsvormen, waarin de voorgeschreven regels uit de Blauwdruk zijn overgenomen. Het gaat dan bijvoorbeeld om een uniform systeem betreffende de sancties. NOC*NSF heeft een auditcommissie in het leven geroepen, die toetst of sportbonden voldoen aan de Blauwdruk. Tevens gaat de auditcommissie na of bij de tuchtrechtelijke behandelingen van seksuele intimidatie het Tuchtreglement en de daarin opgenomen procedures zijn nageleefd. Er zijn dus drie opties:

1 Sportbonden sluiten zich aan bij het ISR en onderwerpen de leden aan het Tuchtreglement seksuele intimidatie van het ISR.
2 Sportbonden nemen het reglement dat opgesteld is door het ISR over als eigen reglement – en sluiten zich niet aan bij het ISR.
3 Sportbonden maken een eigen Tuchtreglement seksuele intimidatie gebaseerd op de Blauwdruk.

Wijzigingen van het Tuchtreglement seksuele intimidatie worden door het bestuur van het ISR vastgesteld, de bond meldt de wijzigingen aan de leden. Door dit systeem kan een wijziging snel van kracht zijn en hoeft een bij ISR aangesloten sportbond geen algemene vergadering uit te schrijven om het nieuwe reglement vast te stellen.

*Niet bij NOC*NSF aangesloten sportbonden*

NOC*NSF kan alleen verplichtingen opleggen aan de eigen sportbonden. Het staat sportbonden die niet bij NOC*NSF zijn aangesloten dus vrij om al dan niet te voldoen aan de Blauwdruk. Denk bijvoorbeeld aan de duivensportbond, of diverse zelfverdedigingssporten. Daarnaast kent Nederland bijvoorbeeld ook veel stichtingen die geen leden kennen. Gaat het om stichtingen die zijn aangesloten bij sportbonden die wel onder NOC*NSF vallen, dan zijn de aangesloten personen middels overeenkomst gebonden aan de tuchtrechtelijke regels. Veel fitnessscholen, zwemscholen, yogascholen, dansscholen, martialartsscholen, allerlei informele fiets/wandelverenigingetjes enzovoort, hebben geen natuurlijke binding met een sportbond en met NOC*NSF. Ook opkomende snelgroeiende nieuwe sporten, denk aan de airsoftsport, vallen niet onder het bereik. Wanneer iemand een ruimte huurt en sportlessen gaat geven, heeft de bond daar dus geen zicht op.

3.3.2 *De regels en de werkingssfeer*

Vanwege het feit dat de meeste sportbonden zijn aangesloten bij het ISR en daarnaast een aantal sportbonden het Instituut volgen als het gaat om reglementswijzigingen, wordt hier vooral ingegaan op de procedure zoals opgenomen in het Tuchtreglement seksuele intimidatie (hierna: het reglement) van het ISR.

Onder seksuele intimidatie wordt volgens het reglement verstaan: 'elke vorm van ongewenst verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele connotatie (duiding) dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast, in het bijzonder wanneer een bedreigende, vijandige of beledigende, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd. Onder seksuele intimidatie, zoals vermeld in dit lid, zijn mede begrepen de in de artikelen 239 tot en met 254 (Titel XIV: misdrijven tegen de zeden) van het Wetboek van Strafrecht strafbaar gestelde feiten'.

Strafbaar zijn a) seksuele intimidatie, zoals hiervoor gedefinieerd, alsmede b) de genoemde strafbare gedragingen 239 tot en met 254 Wetboek van Strafrecht, en c) overtreding(en) van de gedragsregels. Voor begeleiders in de sport geldt dat zij de gedragsregels niet mogen overtreden. Als uitgangspunt geldt dat de begeleider moet zorgen voor een omgeving en een sfeer waarbinnen de sporter zich veilig voelt. De gedragsregels zijn opgenomen in bijlage 7. Wanneer de begeleider in strijd handelt met deze regels wordt dit aangemerkt als een overtreding van het reglement. Het gaat dan bijvoorbeeld om het scheppen van een seksueel of erotisch geladen sfeer, het aantasten van de waardigheid van de sporter en het verder doordringen in het privéleven van de sporter dan nodig is voor het gezamenlijke doel. Het tuchtrecht gaat dus uit van meer overtredingen dan de gedragingen die staan vermeld in het Wetboek van Strafrecht.

Toepassingsbereik: in de ruimte

De in het reglement bedoelde seksuele intimidatie heeft betrekking op de intimidatie die heeft plaatsgevonden in relatie tot sportbeoefening binnen het verband van de sportbond. Van seksuele intimidatie is eveneens sprake wanneer degene die de intimidatie ondergaat ook buiten een sportaccommodatie ten opzichte van degene die intimidatie toepast in een in de sport ontstane (machts)relatie verkeert.

Het gaat dus nadrukkelijk om sportbeoefening. Onder sportbeoefening zijn volgens het reglement begrepen zowel de sportactiviteiten als alle activiteiten die een directe relatie met die sportbeoefening hebben. Wanneer een trainer/coach kinderporno in het bezit heeft, of zijn eigen kinderen (niet-leden van de sportvereniging) heeft misbruikt, valt een dergelijk vergrijp niet binnen het bereik van het sporttuchtrecht. Op dit moment wordt gekeken of dergelijke gedragingen ook onder het sporttuchtrecht dienen te vallen. Ook in andere tuchtrechtelijke systemen, zoals het medisch tuchtrecht, zijn gedragingen strafbaar gesteld die niet in directe relatie staan tot bijvoorbeeld de beroepsuitoefening.

Volgens het reglement wordt ook onder een overtreding verstaan het niet, niet tijdig of niet naar behoren nakomen van in de statuten of in een reglement opgenomen verplichtingen, alsmede het gelegenheid bieden of aansporen tot, het vergemakkelijken van, of het behulpzaam zijn bij het begaan van een overtreding. Een overtreding is strafbaar indien er sprake is van opzet, schuld, nalatigheid of onzorgvuldigheid van de betrokkene.

Toepassingsbereik: ratio personae

Seksuele intimidatie is volgens het reglement een verboden gedraging. Dit verbod geldt voor eenieder die lid is van een sportbond. Met andere woorden, niet-leden vallen niet zonder meer onder het bereik van het reglement.

Voor leden die tevens begeleider bij, dan wel werknemer van een sportbond of van een in de sportwereld werkzame rechtspersoon zijn, gelden naast de algemene regels met betrekking tot seksuele intimidatie tevens de gedragsregels. Een begeleider is volgens het reglement: 'degene die een sporter begeleidt en/of voor die begeleiding verantwoordelijk is (waaronder in ieder geval begrepen het trainen, coachen en/of verzorgen) op en rondom de plaats waar de sportbeoefening of de voorbereiding daarop plaatsvindt'. Deze personen moeten dan dus ook lid zijn van de sportbond.

Ook niet-leden kunnen onder het bereik van het reglement worden gebracht, bijvoorbeeld via een overeenkomst. NOC*NSF heeft hiertoe een Verklaring Onderwerping Tuchtrecht ontwikkeld. Een niet-lid onderwerpt zich via deze overeenkomst aan het reglement. Het reglement heeft dan geen verenigingsrechtelijke werking maar kan worden aangemerkt als algemene voorwaarde bij de overeenkomst, dientengevolge zijn ook de bepalingen in het wetboek van kracht betreffende algemene voorwaarden. Is een persoon geen lid en heeft deze geen overeenkomst met de bond gesloten waardoor hij/zij is onderworpen aan het tuchtreglement, dan valt deze persoon niet onder het bereik van het tuchtrecht. Dit is in het verleden voorgekomen. Om die reden wordt sportbonden geadviseerd om minimaal die personen onder het tuchtrecht te brengen die werkzaam zijn met risicovolle groepen/personen zoals kinderen, jongvolwassenen en gehandicapten.

Het sanctiesysteem

Het reglement kent verschillende tuchtrechtelijke sancties:

- berisping;
- het verbod om een of meer rechten uit te oefenen waardoor de bewegingsvrijheid wordt beperkt (maximale duur van de sanctie betreft drie jaren). Zo kan de tuchtcommissie/tuchtcommissie van beroep als sanctie opleggen dat de betrokkene zich gedurende een bepaalde tijd niet mag ophouden in bepaalde ruimtes of niet mag omgaan met bepaalde (groepen van) personen;

- het kan betrokkene worden verboden om deel te nemen aan (bepaalde) activiteiten van de sportbond (deze sanctie geldt voor de duur van maximaal drie jaren);
- betrokkene kan het worden verboden om een bepaalde functie uit te oefenen (maximale duur van de sanctie betreft tien jaren);
- een schorsing (maximale duur vijf jaren);
- het royement. Na 12 jaar kan de betrokkene een verzoek aan het bestuur richten om wederom lid te worden van de sportbond.

3.4 Strafrecht en zedenmisdrijven

Elk zedenmisdrijf is een vorm van SGG, maar niet iedere uitingsvorm van SGG is een zedenmisdrijf in de zin van titel XIV, boek II, Wetboek van Strafrecht (WvSr). Er zijn allerlei gedragingen te noemen die weliswaar grensoverschrijdend van aard zijn maar niet vallen onder het bereik van het strafrecht. Denk aan het maken van seksueel getinte opmerkingen. Sommige gedragingen vallen weliswaar niet onder het strafrecht maar wel onder het tuchtrecht. Binnen het strafrecht wordt niet gesproken over SGG maar over zedenmisdrijven. De strafbaar gestelde seksuele gedragingen staan vermeld in de artikelen 239-254 WvSr en omvatten onder meer exhibitionisme, aanranding, ontucht, verkrachting, bezit en vervaardigen van kinderporno. De artikelen bieden bescherming tegen gedwongen seksuele handelingen. Kinderen worden vanwege hun kwetsbare positie extra beschermd. In de loop van de tijd kunnen de maatschappelijke en juridische normen veranderen en leiden tot aanpassingen in het WvSr, zoals dat in het verleden diverse malen is gebeurd.[30]

De Aanwijzing Zeden van het Openbaar Ministerie en de Politie-instructie Zeden moeten ertoe leiden dat de politie goed onderzoek doet in geval van een zedenmisdrijf en de officier een afgewogen vervolgingsbeslissing kan nemen.[31] De aanpak van zedenmisdrijven wijkt in veel gevallen af van andere misdrijven. Slachtoffers en plegers van zedenmisdrijven kennen elkaar meest-

30 Onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen heeft zich op de vraag gericht of de huidige zedenwetgeving dient te worden herzien (zie Lindenberg & Van Dijk, 2015).

31 Respectievelijk Aanwijzing Zeden (2016A004) van het Openbaar Ministerie en Politie-instructie Zeden 2016 van het Landelijk Programma Zeden, Kinderpornografie en Kindersekstoerisme. De beschrijving van de strafrechtelijke context is grotendeels ontleend aan deze documenten en gebeurt op hoofdlijnen. Gedetailleerdere informatie over het werkproces staat in de Aanwijzing en de Instructie.

al, zodat de verdachte al in beeld is op het moment dat het slachtoffer melding van het feit maakt. Daarnaast moet worden vastgesteld of er daadwerkelijk sprake is van een strafbaar feit.[32] In het opsporingsonderzoek staat waarheidsvinding centraal. Gegeven de impact die het misdrijf kan hebben op het slachtoffer en de omgeving is een zorgvuldige bejegening en benadering van het slachtoffer noodzakelijk.

Onderzoek in zedenzaken gebeurt door gecertificeerde zedenrechercheurs, juist vanwege de benodigde deskundigheid en zorgvuldigheid. Gecertificeerd wil zeggen dat de betreffende rechercheur voldoet aan de examenvereisten 'Handelen in Zedenzaken', die het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft vastgesteld. Hoe de politie moet handelen is vastgelegd in het werkproces van de zedenpolitie. Het is zinvol om hier nader bij stil te staan omdat het veel kan betekenen voor de betrokkenheid van de politie bij zaken van SGG die in de sport spelen.[33] Er zijn verschillende fasen te onderscheiden in de betrokkenheid van de politie: melding, informatief gesprek en aangifte. Het OM kan vervolging instellen.

3.4.1 *Melding*

Iedereen kan melding doen van een zedenmisdrijf bij de politie, bijvoorbeeld via de meldkamer of de surveillancedienst. Deze politiefunctionarissen zetten de melding door naar de frontoffice van het team zeden.[34] Een zedenrechercheur voert opsporingshandelingen uit (bijvoorbeeld veiligstellen vluchtige gegevens zoals belgedrag). Verder kunnen maatregelen worden genomen om de veiligheid van personen te waarborgen en ter voorkoming van (verdere) maatschappelijke onrust.[35] Het zedenteam neemt zo snel mogelijk contact op met de melder voor een informatief gesprek.[36]

---

32 Mensen kunnen om allerlei redenen een onterechte melding doen van een zedendelict, bijvoorbeeld om een ex-partner in een kwaad daglicht te stellen bij een vechtscheiding (zie o.a. Nierop & Van den Eshof, 2008).

33 Zie verder in hoofdstuk 5.

34 De protocollen 'Eerste opvang in zedenzaken' en 'Procedure meldkamer van de politie' bevatten aandachtspunten voor opsporingsambtenaren die geen zedenrechercheur zijn over hoe te handelen wanneer zij kennis nemen van een zedenmisdrijf.

35 In geval van (dreigende) maatschappelijke onrust wordt gehandeld volgens het Scenario Maatschappelijke Onrust in Zedenzaken. Ketenpartners en de lokale driehoek werken volgens een scenario om de onrust (zo veel mogelijk) te voorkomen.

36 Een melder hoeft niet per se het slachtoffer zelf te zijn of een verzorger of ouder van het slachtoffer, maar kan bijvoorbeeld ook een bestuurslid zijn van een sportvereniging.

3.4.2 Informatief gesprek

In het informatieve gesprek met de zedenrechercheurs verschaft de melder informatie over het delict en de politie informeert de melder over de eventuele opsporing en vervolging. De informatie-uitwisseling moet beide partijen in staat stellen een beslissing te nemen over het vervolg (wel of geen aangifte doen). Overigens kan de politie ambtshalve onderzoek doen als een zaak voldoet aan de gestelde criteria. Die beslissing is aan het OM.[37] In beginsel vindt het gesprek plaats zonder aanwezigheid van anderen.

De melder krijgt na het informatieve gesprek bedenktijd of hij/zij aangifte van het zedenmisdrijf wil doen. Over de duur van de bedenktijd worden afspraken gemaakt. Na het verstrijken ervan neemt het zedenteam contact op met de melder – als er nog geen afspraak voor het doen van een aangifte is gemaakt – over het eventuele vervolg. Er kan ook direct na het informatieve gesprek een aangifte worden opgenomen, bijvoorbeeld als de veiligheid van personen in het geding is. De melder kan na het informatieve gesprek ook besluiten geen aangifte te doen. De politie legt de reden van dit besluit vast in het registratiesysteem. Dit laat onverlet dat er nog wel ambtshalve onderzoek mogelijk is.

3.4.3 Aangifte

De aangifte wordt in beginsel door de zedenrechercheur opgenomen die ook het informatieve gesprek heeft gevoerd. In de aangifte staat onder meer vermeld wat de melder c.q. het slachtoffer beoogt met de aangifte en verwacht van de politie en het OM (wat moet er met de verdachte gebeuren). Als het om minderjarigen gaat, kan het hoorrecht van toepassing zijn, hetgeen inhoudt dat de minderjarige zijn/haar mening mag geven over het feit.[38] Een aangifte kan niet worden ingetrokken. Zedenzaken die voldoen aan bepaalde criteria kunnen en moeten soms voorgelegd worden aan de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken (LEBZ).[39] Het LEBZ adviseert over opsporingsonderzoeken.

---

37 Toets Ambtshalve Opsporingsonderzoek.

38 Zie artikel 167A WvSv.

39 Het gaat om zaken met aspecten van hervonden herinneringen, herinneringen voor het derde levensjaar of herinneringen aan zaken die zich meer dan acht jaar geleden zouden hebben voorgedaan. De LEBZ kan facultatief worden geconsulteerd bij vermoedens van onjuiste beschuldigingen, vechtscheidingen en zaken met mensen met een verstandelijke beperking.

3.4.4 *Vervolging*

De politie stuurt het proces-verbaal naar de officier van justitie, die zo spoedig mogelijk over verdere vervolging beslist. Hij maakt daarin zijn eigen afweging, maar houdt wel rekening met het standpunt van het slachtoffer en de (achtergronden van de) verdachte. Als de officier besluit om niet te vervolgen, wordt de zaak geseponeerd. Het slachtoffer krijgt hiervan bericht en kan hiertegen een klachtprocedure starten.[40]

3.4.5 *Maatschappelijke onrust*

In de Politie-instructie 2016 staat dat bij dreigende maatschappelijke onrust gehandeld moet worden volgens het Scenario Maatschappelijke Onrust in Zedenzaken. In samenspraak met de ketenpartners (GGD, Openbaar Ministerie en gemeente) worden naar aanleiding van een incident, bijvoorbeeld seksueel misbruik bij een sportvereniging of op een school, volgens opgestelde protocollen een of meer scenario's uitgewerkt om de eventuele onrust te voorkomen dan wel te kanaliseren.

3.5 *Resumé*

Uit de beschrijving van de beleidscontext komt duidelijk naar voren dat de aanpak van SGG in de sport al een kleine twintig jaar aandacht heeft van de sport, in casu NOC*NSF. Die aandacht bestaat uit verschillende instrumenten die verenigingen kunnen gebruiken om hun preventieve beleid inzake SGG vorm en inhoud te geven, en een luisterend oor voor de slachtoffers. Daarnaast moeten speciaal aangestelde vertrouwens(contact)personen slachtoffers van SGG van advies voorzien en eventueel doorverwijzen. De aandacht voor een veilig sportklimaat en de preventieve aanpak van SGG nemen de laatste jaren toe.

Binnen de sport zijn er voor slachtoffers van SGG voorzieningen om een tuchtrechtelijke procedure op te starten. Veel sportbonden zijn via het lidmaatschap van NOC*NSF aangesloten bij het ISR. Dat instituut spreekt recht namens de betreffende sportbonden. Sommige sportbonden hebben een eigen tucht-

40 Conform artikel 12 WvSv.

rechtprocedure en rechtsprekende instantie. De tuchtprocedure van de sportbonden moet voldoen aan kwaliteitseisen zoals vastgesteld door NOC*NSF. Het ISR heeft een speciale Kamer voor de behandeling van SGG vanwege de expertise die dit vereist. De sancties binnen het tuchtrecht variëren van het verbod om in bepaalde ruimtes te komen tot royement. Na een tuchtrechtelijke uitspraak zal de veroordeelde – voor de duur van de uitgesproken sanctie – worden geplaatst op de registratielijst ontuchtplegers. Niet-leden vallen niet onder het tuchtrecht, maar kunnen via overeenkomst aan het tuchtrecht worden onderworpen. Vanzelfsprekend komt het bestuur van de sportbond en de vereniging ook de mogelijkheid toe maatregelen te treffen. Gedacht kan worden aan het al dan niet tijdelijk ontzeggen van de toegang tot het sportcomplex en/of het opzeggen van het lidmaatschap.

De wet beschermt eenieder tegen gedwongen seksuele handelingen. Slachtoffers kunnen aangifte doen bij de politie, die daarvoor speciaal opgeleide rechercheurs inzet. Voorafgaand aan de aangifte vindt een informatief gesprek plaats. In deze fase vindt er informatie-uitwisseling plaats tussen de politie en de melder en wordt bepaald of er aangifte wordt gedaan. Slachtoffers kunnen na dit gesprek besluiten geen aangifte te doen, om welke redenen dan ook. Het OM kan dan wel overgaan tot ambtshalve onderzoek. De politie kan in samenspraak met het OM tot de slotsom komen dat het doen van aangifte niet zinvol is. Als het slachtoffer erop staat, is de politie verplicht om de aangifte op te nemen. Na een onderzoek kan het OM de zaak seponeren, bijvoorbeeld wegens gebrek aan bewijs, of de zaak voor de rechter brengen. Bij zaken van SGG in de sport moet rekening worden gehouden met maatschappelijke onrust. Gemeenten, politie, OM en GGD ontwikkelen scenario's om de eventuele onrust na het bekend worden van een zedendelict, bijvoorbeeld in een sportvereniging, zo veel mogelijk te voorkomen of te beperken.

4

Seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het fenomeen seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG) in de sport. In de eerste paragraaf wordt beschreven waarom de geregistreerde gevallen van SGG vermoedelijk slechts het topje van de ijsberg vormen van wat er in werkelijkheid gebeurt. In de volgende paragrafen worden de omvang van SGG behandeld (naar sporttak), de aard van het SGG en de kenmerken van de slachtoffers en de beschuldigden. Per onderwerp worden de beschikbare informatiebronnen besproken. In de afsluitende paragraaf worden de hoofdlijnen besproken.

4.1 Respondenten over dark numbers

In de inleiding worden verschillende slachtofferonderzoeken vermeld die duidelijk maken dat SGG in de sport regelmatig voorkomt. Dat staat volgens de geïnterviewde respondenten vermoedelijk niet in verhouding tot wat instanties daaromtrent te horen krijgen en vervolgens registreren. De geregistreerde feiten bij sportbonden, VPS en politie geven volgens respondenten vermoedelijk een (zeer) beperkt beeld van SGG in de sport. Dat heeft volgens de respondenten met een aantal factoren te maken, op zowel het niveau van het slachtoffer als van de vereniging. Slachtoffers kunnen zich schamen voor wat hen is aangedaan en zichzelf (deels) de schuld geven van het SGG, bijvoorbeeld door gedragingen toe te laten of bij de begeleider thuis te komen. Een van de geïnterviewde slachtoffers vertelt dat zij niet naar de politie is gegaan omdat ze erg opzag tegen de verhoren en de impact die die zouden hebben op haar privéleven en dat van de beschuldigde: 'Ik dacht op dat moment alleen maar aan hem en had een soort van medelijden met hem, zijn vrouw en zijn kinderen. Ik was bang dat het een gigantisch lang verhaal zou worden. Ik had geen zin in de verhoren, voor hem niet en voor mijzelf niet.' Schaamte kan vooral voor jongens een belemmering zijn om ervoor uit te komen dat ze slachtoffer zijn van SGG door een man. Zij vrezen als homoseksueel te worden aangemerkt, terwijl zij heteroseksueel van

aard zijn. Zij verklaren dit liever te verzwijgen, vooral tegenover een (latere) heteroseksuele partner.

Daarnaast speelt het niveau waarop het slachtoffer sport een rol bij het niet melden van SGG. Verschillende respondenten noemen de topsport risicovol vanwege de vaak hechte samenwerkingsrelatie tussen trainer/coach en de sporter die zich in een afhankelijkheidspositie bevindt en zijn/haar carrière niet op het spel wil zetten door melding te maken van SGG. Het risico op niet-selectie speelt een rol. Niet-selectie kan het einde betekenen van een sportieve carrière. Loyaliteit aan de betreffende trainer/coach komt volgens respondenten ook voor; hij is immers degene die aandacht geeft aan de sporter en hem/haar het gevoel geeft bijzonder te zijn (zie verder bij grooming).

Afhankelijkheid in de topsport

We weten uit onderzoek dat slachtoffers zich schamen. (…) Tenslotte willen kinderen de sport blijven doen, en daardoor komen ze in een spagaat. Loyaliteit aan de trainer is ook een punt. De trainer besteedt namelijk speciale aandacht, en dat is fijn. Het (SGG) is een proces van inslijpen, zeker in de topsport: het begint klein en wordt steeds wat groter. Als het kind verder wil blijven sporten, kan het geen kant op. (respondent vanuit de wetenschap)

Jonge sporters die slachtoffer zijn van SGG kunnen zich bovendien door hun ouders belemmerd voelen om daarvan melding te maken, wanneer die (heel) veel voor de sportcarrière van hun kinderen overhebben. Een melding van SGG zou hun inspanningen teniet kunnen doen. Bovendien kunnen ouders soms niet geloven dat de begeleider zoiets zou doen. Een slachtoffer geeft aan: 'Mijn ouders zeiden altijd dat ik alles moest doen wat de coach mij opdroeg, want alleen dan zou ik een goede topsporter kunnen worden.' Het kan lang duren voordat ouders signalen of verhalen van hun kinderen serieus nemen. Een verklaring hiervoor is volgens diverse respondenten dat ouders zich niet kunnen voorstellen dat zoiets (SGG) gebeurt en nog wel door een erg populaire en goede begeleider. Een respondent vanuit de politie: 'Het is bizar om te zien hoe ver ouders willen gaan voordat ze het geloven. Het is dus vooral het "niet willen weten". Het duurt heel lang voordat ze doorhebben dat het niet pluis is.' In de interviews noemen respondenten diverse voorbeelden van ouders die het aanvankelijk opnemen voor de beschuldigde. De impact van een melding van SGG kan erg groot zijn, ook voor de vereniging waar het zich afspeelt. Dit heeft er onder meer mee te maken dat ouders, sporters, begeleiders en bestuur elkaar

vaak goed kennen. Door een melding van SGG kan een vereniging verdeeld raken (in voor- en tegenstanders van het slachtoffer en de beschuldigde). Een respondent vanuit de sport verhaalt van een zaak waarin leden het bestuur hebben weggestemd omdat het bestuur een trainer heeft weggestuurd na een melding van SGG: 'Mensen waren verontwaardigd dat ze iemand met zo'n positie hadden beschuldigd en ze waren gepikeerd dat een "sociaal zwakke jongen" werd geloofd en een gerenommeerde man werd beschuldigd en onderzocht. Dat doe je niet.' Een andere respondent zegt hierover: 'De sportcontext is vaak gebouwd op familie- en vriendschapsbanden. Het is heel moeilijk voor slachtoffers om als er iets gebeurt het aanhangig te maken. Een sporter heeft veel te verliezen.'

Op het niveau van een sportvereniging kunnen ook allerlei factoren ertoe leiden dat een melding van SGG bij het bestuur niet bij een van de instanties terechtkomt (politie, VPS, bonden) die het feit registreert. De belangrijkste is dat verenigingen zaken van SGG zo lang mogelijk binnenshuis willen houden en zelf naar een oplossing zoeken. Door melding te maken bij de politie, wordt in de beleving van besturen de regie uit handen gegeven. 'Ik zie dat de tolerantie, vooral bij meerdere signalen, veel te ver gaat. Er zijn gevallen die al strafrechtelijk aangepakt hadden moeten worden, maar het is in verenigingskringen not done om te snel naar de politie te stappen, en ze lossen het daarom zelf op. Ze sturen dan de trainer bijvoorbeeld weg', aldus een respondent die dergelijke voorbeelden uit eigen ervaring kent.

Besturen, die elkaar regelmatig opvolgen, hebben weinig tot geen ervaring met het omgaan met meldingen van SGG. Door de melding intern af te handelen, bijvoorbeeld door een gesprek te houden met de beschuldigde, hopen zij onrust binnen de vereniging te voorkomen waardoor de goede naam niet in het geding komt. Overigens is dat niet uniek voor de sportwereld, volgens een respondent vanuit de sport: 'Sportverenigingen willen een melding zo lang mogelijk binnenshuis houden. Dat zie je overal, ook bij instanties, instellingen, verzorgingshuizen en dat is dus niets nieuws.' Hiermee houdt een andere factor verband, namelijk dat er een (groot) tekort is aan vrijwilligers en goede trainers. Verenigingen zijn blij dat ze goede mensen hebben en die willen ze behouden. Men zal onoorbaar gedrag eerst binnen de vereniging zelf proberen op te lossen. In de interviews worden ook voorbeelden genoemd van verenigingen die de beschuldigden op non-actief hebben gezet of zelfs uit de vereniging hebben verwijderd. Het belang van een goede naam blijft dan wel een rol spelen, want de vereniging informeert de collega-verenigingen vaak niet over het wangedrag van de betreffende persoon. Die kan zich bij een andere vereniging aanmelden en

opnieuw beginnen. Zo kunnen gevallen van SGG voor instanties lang onopgemerkt blijven. Het vragen van referenties, het informeren naar het verleden en actief navraag doen, is nog geen gemeengoed binnen de verenigingen. Een respondent vanuit de sport vertelt over een dergelijk voorval:

> 'Ze (de vereniging) waren blij dat ze op die korte termijn zo'n trainer hadden gevonden, op dat niveau, met zo'n ambitie. De nood was redelijk hoog. Ze waren getipt door iemand dat het een goede trainer was. De vereniging heeft geen referentieonderzoek naar de trainer gedaan. De trainer was al jaren actief bij een andere vereniging.'

Verder geven respondenten aan dat bestuurders zich vaak eerder met de trainer/coach kunnen identificeren dan met het – kwetsbare – slachtoffer. Tot slot noemen respondenten het gegeven dat het binnen de sportverenigingen vooral draait om de sportbeoefening. Het beeld van de sport is volgens sommige respondenten nog steeds dat sport 'goed' is en dat dergelijk grensoverschrijdend gedrag niet voorkomt. Deze vorm van niet-willen-weten geldt volgens respondenten ook voor verenigingen die stellen dat SGG niet bij hen kan voorkomen omdat voor hun sport geen fysiek contact nodig is. Seksualiteit is per definitie een lastig en beladen gespreksonderwerp. Dat geldt te meer voor SGG, dat alleen al vanwege het seksuele aspect weerstand kan oproepen en in feite (nog steeds) een taboe is. In dit verband pleiten diverse respondenten ervoor om in algemene zin te spreken over grensoverschrijdend gedrag of een (on)veilig sportklimaat of sociale veiligheid. Dat zou de erkenning dat SGG voorkomt in de sport vergroten en het bespreekbaarder maken.

Voor zowel de (ouders van) slachtoffers als besturen en VCP's van verenigingen geldt dat zij onvoldoende kennis hebben van de mogelijkheden van de zedenpolitie. Of anders gesteld, in de interviews komt regelmatig naar voren dat er een onjuist beeld bestaat van de politie. Dat beeld komt erop neer dat een bestuur de politie niet wil informeren vanwege de 'gillende sirenes en zwaailichten op de vereniging'. Dat de zedenpolitie ook in de voorfase kan adviseren hoe het beste te handelen, is volgens respondenten nog onvoldoende bekend (zie verder hoofdstuk 5). Dit laat onverlet dat de politie zal handelen, indien dit gegeven de omstandigheden vereist is.

4.2 Geregistreerde aantallen

Zoals reeds gesteld, gaat het onderzoek niet om het vaststellen van de prevalentie van SGG in de sport. Wel wordt er gekeken naar het aantal meldingen dat binnenkomt bij VPS, de sportbonden en de politie. Over de aantallen meldingen bij het VPS in de periode 2013-2015 is te zeggen dat er een lichte toename in zit (tabel 4.1). De aantallen zaken die bij de sportbonden worden gemeld variëren daarentegen. De aantallen bij de politie zijn nagenoeg gelijk verdeeld over de jaren.

Tabel 4.1: Aantallen naar jaar van het incident

Jaar	VPS		Sportbonden		Politie	
	N	%	*N*	%	*N*	%
2012 of eerder	-	-	3	5	-	-
2013	52	29	18	29	31	30
2014	58	33	26	41	39	38
2015	68	38	16	25	32	31
Totaal	**178**	**100**[41]	**63**	**100**	**102**	**100**

In bijna de helft van de meldingen gaat het om een incident dat op meerdere momenten heeft plaatsgevonden, zo blijkt uit de gegevens van het VPS, de sportbonden en de politie. Bij het VPS en de sportbonden is echter van een groot aantal incidenten (30%) niet bekend hoe vaak er SGG heeft plaatsgevonden. Het percentage feiten dat op meerdere momenten is gepleegd, kan daardoor nog toenemen. Naar verhouding komen er daarentegen veel eenmalige incidenten bij de politie terecht.

Tabel 4.2: Frequentie van het incident

Frequentie	VPS		Sportbonden		Politie	
	N	%	*N*	%	*N*	%
Incident heeft meerdere keren plaatsgevonden	84	47	29	46	52	51
Eenmalig incident	42	24	15	24	46	45
Niet vermeld	52	29	19	30	4	4
Totaal	**178**	**100**	**63**	**100**	**102**	**100**

41 Door afronding tellen niet alle percentages op tot 100 procent.

Hoewel de onderzoeksperiode de jaren 2013-2015 bestrijkt, kunnen de incidenten voor die tijd hebben plaatsgevonden en pas in 2013-2015 zijn gemeld. Zo worden er in de periode 2013 tot en met 2015 ook meldingen gedaan van incidenten die hebben plaatsgevonden tussen 1978 en 2013. De gegevens lijken erop te wijzen dat bij de politie en in mindere mate het VPS de actuele zaken worden gemeld en bij de sportbonden vooral de zaken die in het verleden hebben gespeeld.

Tabel 4.3: Moment van het incident

Moment	VPS		Sportbonden		Politie	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Actueel	119	67	8	13	83	81
Verleden	21	12	25	40	13	13
Zowel actueel als verleden	6	3	8	13	6	6
Niet vermeld	32	18	22	35	-	-
Totaal	**178**	**100**	**63**	**100**	**102**	**100**

4.3 Sporttakken

In welke takken van sport komt SGG voor? Afgaande op de drie informatiebronnen staan vier sporttakken bovenaan, te weten voetbal, zwemmen, gymnastiek en hockey. De aantallen incidenten die binnen deze sporten voorkomen zeggen vermoedelijk vooral iets over de aantallen leden. Qua ledenaantallen staat voetbal op de eerste plaats, hockey op de vijfde, gymnastiek op de zesde plaats en zwemmen op de negende plaats van alle sporten in Nederland.[42] Deze eerstgenoemde drie sporttakken nemen – afhankelijk van de bron – 48 tot 70 procent van de SGG-zaken voor hun rekening. Bij de politie komen ook betrekkelijk veel meldingen binnen vanuit de sportschool, zaken die buiten het zicht van de georganiseerde sport kunnen vallen en daarmee ook van VPS en de sportbonden.[43]

42 http://www.nocnsf.nl/aantal-lidmaatschappen-bij-sportbonden-blijft-stabiel. In de top tien van ledenaantallen staan verder nog tennis, vissen, golf, paardensport, atletiek en volleybal.

43 Hieronder vallen ook groepslessen (pilates, boksen) die in de sportschool plaatsvinden of incidenten gerelateerd aan sporters binnen de sportschool, bijvoorbeeld in een sauna.

Tabel 4.4: Sporttak en frequentie van meldingen (2013-2015)

Sporttak	VPS		Sportbonden		Politie	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Voetbal	43	24	21	33	28	27
Zwemmen	22	12	12	19	12	12
Hockey	14	8	3	5	8	8
Gymnastiek	11	6	8	13	-	-
Korfbal	9	5	-	-	4	4
Atletiek	6	3	-	-	-	-
Paardrijden	6	3	-	-	-	-
Reddingsbrigade	6	3	-	-	-	-
Sportschool	-	-	-	-	18	18
Volleybal	-	-	-	-	5	5
Overig[44]	61	35	19	29	27	26
Totaal	**178**	**100**	**63**	**100**	**102**	**100**

Uit gegevens van het VPS en de sportbonden blijkt dat ruwweg de helft van de meldingen betrekking heeft op een teamsport. Ongeveer een derde van de zaken betreft een individuele sport. Ter illustratie: in 2015 waren bijna 2 miljoen sporters lid van een teamsportvereniging tegenover ruim 2,5 miljoen leden van een vereniging voor een individuele sport.

Tabel 4.5: Sportcategorie

Categorie	VPS		Sportbonden	
	N	*%*	*N*	*%*
Teamsport	84	47	34	54
Individuele sport	64	36	20	32
Semi-individuele sport	21	12	9	14
Niet vermeld	9	5	-	-
Totaal	**178**	**100**	**63**	**100**

Wat betreft het sportniveau gaat het in het merendeel van de gevallen om incidenten in de breedtesport, wat ook verklaarbaar is vanwege de aantallen sporters op dit niveau (tabel 4.6). Tussen de acht en elf procent van de zaken speelt zich binnen de Nederlandse topsport af.

44 Dit betreft andere bonden waar maximaal vier incidenten bekend zijn. De meeste overige bonden hebben overigens één melding.

Tabel 4.6: Sportniveau

Sportniveau	VPS		Sportbonden	
	N	*%*	*N*	*%*
Breedtesport	111	62	47	75
Subtop	15	8	6	10
Topsport	14	8	7	11
Andersvalidesport	5	3	2	3
Niet vermeld	33	19	1	2
Totaal	**178**	**100**	**63**	**100**

In de interviews is de vraag aan de orde gekomen in hoeverre SGG binnen de sport overeenkomt met andere contexten waarbinnen misbruik van afhankelijkheidsrelaties tot uiting kan komen, zoals scholen, vrijwilligersorganisaties en instellingen. Deskundigen die ervaring hebben met zaken van seksueel misbruik in verschillende contexten, zijn van mening dat sport omstandigheden met zich meebrengt waarin SGG gemakkelijk(er) kan plaatsvinden. Lichamelijk contact tussen trainer en sporter of sporters onderling is immers inherent aan sommige sporttakken. Ook het gezamenlijk omkleden en douchen hoort bij sport. Een van de respondenten noemt dat de afhankelijkheid van een trainer of coach erg groot kan zijn naarmate sporters op een hoger niveau werken. De hechte een-op-een-relatie tussen trainer en sporter kan gelegenheid creëren voor SGG.

4.4 *Aard van het SGG*

In deze paragraaf wordt ingegaan op de aard van het SGG, die kan variëren van licht tot ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag. Bij de zaken afkomstig van het VPS, de sportbonden en de politie zijn in bepaalde zaken meerdere vormen van SGG te onderscheiden.[45] Hierna (tabel 4.7) staan de diverse vormen van SGG zoals aangetroffen in de registraties van het VPS, de sportbonden en de politie. Als we de drie informatiebronnen vergelijken, blijken aanranding, verkrachting en 'andere (ongewenste) aanrakingen' bij de politie relatief vaak gemeld te worden. Verbale seksuele intimidatie en andere vormen van intimidatie komen vooral voor in de sportregistraties. De verschillen bij de overige vormen van SGG tussen de drie instanties lijken minder pregnant.

45 Het totaal aantal vormen van SGG komt daardoor boven de respectievelijk 178, 63 en 102 zaken.

Tabel 4.7: Aard van de SGG-melding (VPS, sportbonden en politie)

Aard melding	VPS (N=178)		Sportbonden (N=63)		Politie (N=102)	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Verbale seksuele intimidatie	48	27	15	24	22	22
Aanranding	37	21	9	14	43	42
Andere (ongewenste) aanrakingen	27	15	13	21	30	29
Ongewenste 'functionele' aanrakingen	18	10	11	18	10	10
Foto/film (laten) maken en/of verspreiden	18	10	13	21	14	14
Verkrachting/penetratie	8	5	3	5	13	13
Voyeurisme	3	2	2	3	3	3
Exhibitionisme	2	1	-	-	5	5
Andere vormen van intimidatie[46]	60	34	15	24	15	15
Totaal	**221**	**125**	**81**	**130**	**155**	**153**

Hieronder volgt per vorm een voorbeeld zoals aangetroffen in de registraties van de sportbonden en het VPS. Dit hoeft niet te betekenen dat dit de juridische kwalificatie dekt zoals beschreven in het WvSr, dan wel zoals beschreven in een tuchtreglement.

- Verbale seksuele intimidatie: 'Als ik zei dat ik spierpijn had, dan zei hij dat ik een massage nodig had, naakt in de kleedkamer.'
- Aanranding: 'Billen betasten van twee meisjes, schuren en neukbewegingen maken.'
- Andere (ongewenste) aanrakingen: 'In de kont knijpen wanneer ze met zijn tweeën in de kleedkamer zijn.'
- Ongewenste 'functionele' aanrakingen: 'Meldster vertelde dat de docent tijdens de begeleiding van een oefening meerdere malen met zijn vingers doorgleed over haar vagina. Bij deze oefening moest ze haar ogen dichtdoen om zich te concentreren.'
- Foto/film (laten) maken en/of verspreiden: 'Ik heb ooit een foto gestuurd van mijn borsten, maar ik was niet naakt. Ik heb daar best spijt van.'
- Verkrachting/penetratie: 'Hij drukte zijn piemel in mijn achterste.'
- Voyeurisme: 'Hij heeft twee keer een jongetje apart genomen om te vragen of hij hun ondergoed mocht zien.'

46 Bij de overige zaken gaat het vaak om zaken met beperkte toelichting: 'aangifte gedaan van seksuele intimidatie', 'grooming', 'juniorencoach die amicaal met meiden omgaat' en 'trainer over de schreef met elfjarige jongen'; concrete gedragingen worden daarbij niet genoemd.

- Exhibitionisme: 'Jongen liep met stijve penis door de sportschool en hij keek steeds naar het slachtoffer.'

In de interviews is met alle respondenten gesproken over het fenomeen seksueel grensoverschrijdend gedrag, in het bijzonder over de verschijningsvormen. Een algemene bevinding is dat achter het begrip SGG een grote diversiteit aan mogelijke gedragingen kan schuilgaan, variërend van seksueel getinte opmerkingen, filmen in de kleedkamer tot aanranding en verkrachting. In dat laatste geval is het voor de respondenten overduidelijk dat het om ontoelaatbaar en strafbaar gedrag gaat.

In veel zaken gaat het om minder evidente gevallen. Dergelijke gevallen zijn volgens het Wetboek van Strafrecht niet strafbaar, maar kunnen wel een overtreding betreffen van de gedragsregels zoals opgenomen in het Tuchtreglement seksuele intimidatie en de fatsoensgrenzen overschrijden. In een van de interviews is het voorbeeld genoemd dat vijftienjarige jongens van een elftal op kamp met medeweten van de begeleider naar een pornofilm keken terwijl anderen dat ook konden zien. Andere voorbeelden zijn dat de trainer veelvuldig contact heeft met zijn pupillen via WhatsApp, of de trainer die een greep toepast bij zijn pupil, die dat niet prettig vindt. De respondenten merken op dat het gebruik van sociale media vaak voorkomt in zaken van SGG. Online contact is voor derden moeilijk zichtbaar en zit vaak in het 'grijze' gebied: is het gedrag van de volwassen begeleider over de schreef of niet?

Over de verhouding tussen de 'lichte' en 'ernstige' zaken van SGG in de sport zijn de meningen verdeeld. Er zijn respondenten die vooral de ernstige zaken zien, andere zien met name de lichtere zaken. Een van de sportbonden heeft een eigen onderzoek uitgevoerd onder zijn sporters. Daaruit blijkt dat ongeveer 70 procent van de meldingen verbale SGG betreft en 30 procent fysieke SGG. Bij die laatste categorie moet worden gedacht aan niet-functionele aanrakingen (hand op de verkeerde plek) en massages die te ver gaan (bij schaamstreek, onnodig uitkleden).

Deze en andere voorbeelden maken voor de respondenten duidelijk dat er contextinformatie nodig is om het gedrag op juiste waarde te kunnen inschatten en er zo nodig naar te handelen (gebeurt het vaker, wat is de inhoud van de WhatsApp-gesprekken enzovoort). En die informatie ontbreekt vaak, want het is het woord van het slachtoffer tegenover dat van de beschuldigde. Ook kan de beschuldigde het grensoverschrijdende karakter van zijn gedrag betwisten ('ze wilde zelf' of 'het was maar een onschuldige chat'). Verder onderzoek naar de – vermeende – gedraging(en) blijft vaak uit, terwijl respondenten aangeven dat

wanneer een melding nader wordt onderzocht, het voorkomt dat blijkt dat de betrokkene zich eerder schuldig heeft gemaakt aan SGG (al dan niet bij dezelfde vereniging). In de interviews worden verschillende voorbeelden genoemd waaruit blijkt dat de inschatting van de ernst van het SGG lastig is en dat leken ernaast kunnen zitten, omdat ze niet weten wat precies strafbaar gesteld gedrag is. In een van de zaken kwalificeert het bestuur het gedrag van de begeleider als 'op het randje'. De beschuldigde is later voor seksueel misbruik veroordeeld.

4.5 Slachtoffers

Wie zijn de slachtoffers van SGG in de sport en hoeveel slachtoffers maakt een pleger? Die laatste vraag is lastig te beantwoorden omdat slachtoffers vaak niet weten of zij het enige slachtoffer van de pleger zijn. Een van de slachtoffers geeft aan lang gedacht te hebben dat zij de enige was. Pas bij de rechter kwam naar voren dat de betrokkene veel vaker seksuele relaties had met minderjarige meisjes, maar dat die nooit tot aangifte hadden geleid.

4.5.1 *Aantal*

Met behulp van de registraties van het VPS is getracht een beeld te vormen van het aantal slachtoffers van een pleger (zie tabel 4.8). In 28 procent van de zaken gaat het om (vermoedelijk) één slachtoffer. Ruim vier op de tien zaken heeft betrekking op (vermoedelijk) meerdere slachtoffers (waaronder ook 'een heel voetbalteam'). In een derde van de zaken is het aantal slachtoffers niet vermeld. De gegevens van de sportbonden wijken hiervan enigszins af omdat het aantal slachtoffers bij minder zaken 'onvermeld' is gebleven en er meer zaken met (vermoedelijk) één slachtoffer zijn geregistreerd. Op basis van de bestudeerde dossiers bij de politie kan worden gesteld dat in bijna driekwart van de zaken (74%) sprake is van één slachtoffer. In het overige kwart gaat het waarschijnlijk om meerdere slachtoffers ('twee jongetjes', 'minimaal drie jongens', 'meerdere meiden', 'meidenteam C1', 'twee vrouwen').

Tabel 4.8: Aantal slachtoffers

Aantal slachtoffers	VPS		Sportbonden		Politie	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Eén slachtoffer	35	20	24	38	75	74
Vermoedelijk één slachtoffer	14	8	4	6	-	-
Meerdere slachtoffers	52	29	19	30	-	-
Vermoedelijk meerdere slachtoffers	20	11	8	13	27	26
Niet vermeld	57	32	8	13	-	-
Totaal	**178**	**100**	**63**	**100**	**102**	**100**

De discrepantie tussen de gegevens van het VPS en de sportbonden, en die van de politie is opvallend. Een mogelijke verklaring is dat het op een vereniging eerder kan gebeuren dat er al dan niet gefundeerde beweringen de ronde doen over mogelijk meer slachtoffers van de beschuldigde. Bij de politie gaat het om één concreet slachtoffer dat melding doet van SGG waarbij ze vaak één beschuldigde hoort. Daarnaast kan het verschil ook verklaard worden door de ernst van de incidenten; niet al het SGG is 'politiewaardig'. Slachtoffers van ernstiger delicten melden dat bij de politie en zullen niet snel weten dat de dader ook andere slachtoffers heeft gemaakt. Zo is bij een respondent binnen de sport bekend dat een dader werd veroordeeld via de rechter voor aanranding, maar zich nadien nog jarenlang heeft schuldig gemaakt aan seksueel grensoverschrijdend gedrag. Deze ongewenste gedragingen waren echter niet strafbaar volgens het Wetboek van Strafrecht (maar kunnen volgens het tuchtrecht wel als overtreding gezien worden).

4.5.2 *Geslacht*

De verschillende geraadpleegde bronnen geven inzicht in het geslacht van de slachtoffers. Het gros van de 178 zaken bij het VPS heeft betrekking op (een of meerdere) vrouwelijke slachtoffers (56%), tegen 38 procent slachtoffers van het mannelijk geslacht. Van een aantal slachtoffers is niet geregistreerd wat het geslacht is. De gegevens van de sportbonden wijken nauwelijks af van die van het VPS. Bij de politie worden er naar verhouding meer vrouwen (meisjes) als slachtoffer geregistreerd (72%) en minder mannen (jongens).

Tabel 4.9: Geslacht slachtoffers

Geslacht slachtoffers	VPS		Sportbonden		Politie	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Vrouw	99	56	34	54	73	72
Man	68	38	19	30	29	28
Man en onbekend	1	1	1	2	-	-
Niet vermeld	10	6	9	14	-	-
Totaal	**178**	**100**	**63**	**100**	**102**	**100**

4.5.3 *Leeftijd*

Een op de drie slachtoffers, zoals bekend bij het VPS, is jonger dan 16 jaar, een op de twaalf is jonger dan 12 jaar (zie tabel 4.10). Een op de vijf slachtoffers is tussen de 16 en 20 jaar oud en dertien procent is 21 jaar of ouder. In enkele zaken zijn meerdere leeftijden vermeld en is dus sprake van meerdere slachtoffers, het betreft in die zaken slachtoffers tot maximaal 30 jaar. Bij de sportbonden is in veel gevallen (60%) de leeftijd van het slachtoffer niet vermeld. Op basis van de wel vermelde leeftijden kan worden gesteld dat een groot deel in de leeftijdscategorie jonger dan 16 jaar valt. De slachtoffers die bij de politie zijn geregistreerd zijn in meer dan de helft van de gevallen (53%) jonger dan 16 jaar. Een relatief grote groep is tussen de 12 en 16 jaar.

Tabel 4.10: Leeftijd slachtoffers

Leeftijd slachtoffers	VPS		Sportbonden		Politie	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
<12 jaar	15	8	1	2	18	18
12 t/m 15 jaar	44	25	12	19	36	35
16 t/m 20 jaar	36	20	7	11	32	31
21 t/m 30 jaar	11	6	3	5	8	8
31 t/m 50 jaar	7	4	1	2	3	3
>50 jaar	5	3	-	-	1	1
Meerdere leeftijdsgroepen	4	2	1	2	-	-
Niet vermeld	56	31	38	60	4	4
Totaal	**178**	**100**	**63**	**100**	**102**	**100**

4.5.4 Rol

Uit de drie kwantitatieve bronnen blijkt dat het overgrote deel van de slachtoffers de rol van sporter heeft, althans voor zover dat is vermeld (zie tabel 4.11). Volgens de registraties van het VPS is dat in ruim drie kwart van de incidenten het geval. Een enkele keer gaat het om een coach, trainer of iemand anders, zoals de coördinator van de scheidsrechters of de moeder van een speler. De gegevens van de sportbonden wijken hier nauwelijks van af. Bij de politie komen vrijwel uitsluitend slachtoffers voor die sporters zijn, maar de politie heeft vrijwel geen 'missings', dit in tegenstelling tot het VPS en de sportbonden.

Tabel 4.11: Rol slachtoffers

Rol slachtoffers	VPS		Sportbonden		Politie	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Sporter	139	78	50	79	94	92
Coach/trainer/begeleider	2	1	1	2	2	2
Overig	3	2	4	6	4	4
Niet vermeld	34	19	8	13	2	2
Totaal	**178**	**100**	**63**	**100**	**102**	**100**

In de interviews is ook ingegaan op wat de respondenten weten over de kenmerken en achtergronden van slachtoffers van SGG in de sport. Slachtoffers kunnen zowel jongens als meisjes zijn. De mate waarin respondenten meer jongens of meer meisjes als slachtoffers tegenkomen, is naar de mening van de respondenten deels afhankelijk van de sporttak. Bij voetbal gaat het naar verhouding vaak om jongens, bij turnen om meisjes. Hiervoor is echter al aangestipt dat er sprake kan zijn van een grotere mate van onderrapportage door jongens. De respondenten zijn tamelijk eensgezind over de leeftijden van de slachtoffers, namelijk vanaf 12 tot 18 jaar, met als zwaartepunt de categorie 14- tot 16-jarigen. Een enkeling noemt dat ook volwassenen slachtoffer kunnen zijn van SGG.

In vrijwel alle interviews wordt SGG betrokken op het misbruiken van de machtsverhouding die bestaat tussen een volwassene (trainer, coach, vrijwilliger) en de minderjarige sporter. Hoe groter de machtspositie van de volwassene ten opzichte van de sporter, hoe eerder respondenten zullen spreken van SGG. Verschillende respondenten noemen de (sub)topsport als voorbeeld,

waarin er sprake is van een grote mate van afhankelijkheid van de sporter van de begeleider. Van die afhankelijkheid kan misbruik worden gemaakt. Een respondent: 'Onder druk van het presteren op weg naar de top, wordt het er een beetje met de paplepel ingegoten dat het (SGG) erbij hoort.' Een van de slachtoffers van jarenlang misbruik zegt: 'Ik wilde maar één ding, dat is sporten, ik wilde goed worden. Ik deed alles wat me werd opgedragen.'

Ook in de lagere echelons kan een begeleider zijn (machts)positie misbruiken. Veel respondenten merken de slachtoffers als kwetsbaar aan. Die kwetsbaarheid kan zich op verschillende manieren manifesteren. Genoemd worden onder andere weinig zelfvertrouwen, een slechte thuissituatie, overlijden van een van de ouders, verwaarlozing, het hebben van weinig vrienden, een laag IQ en lichamelijke handicaps. Bij jongens in de puberteit kan nog meespelen dat zij onzeker zijn over hun seksuele geaardheid. Een van de respondenten stelt dat er een sterke correlatie bestaat tussen slachtofferschap in de sport en andere domeinen (school, thuis). De kwetsbare kinderen/jongeren zijn extra ontvankelijk voor de lovende woorden en extra aandacht van hun begeleider, die van zijn/haar kant de kwetsbaarheid van de kinderen heel goed aanvoelt en daar misbruik van maakt.

Een andere categorie slachtoffers die de respondenten noemen, zijn de meiden in de puberleeftijd die verliefd worden op hun (iets oudere) trainer en een seksuele relatie aangaan (experimenteergedrag). Van afhankelijkheid en kwetsbaarheid hoeft dan niet zozeer sprake te zijn, van misbruik van zijn positie door de begeleider wel. Achteraf kunnen de meisjes zichzelf verwijten dat ze niet duidelijk genoeg hun grenzen hebben aangegeven.

4.6 Beschuldigden

In deze paragraaf worden enkele kenmerken van de beschuldigden beschreven op basis van de geraadpleegde informatiebronnen en de interviews.

4.6.1 Geslacht

De gegevens van het VPS, de sportbonden en de politie maken duidelijk dat de beschuldigden vrijwel altijd mannen zijn (tabel 4.12). Bij de sportbonden worden – vergeleken met het VPS en de politie – vaker vrouwen als beschuldigde geregistreerd.

Tabel 4.12: Geslacht beschuldigden

Geslacht beschuldigden	VPS		Sportbonden		Politie	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Man	171	96	36	57	100	98
Vrouw	6	3	7	11	1	1
Niet vermeld	1	1	20	32	1	1
Totaal	**178**	**100**	**63**	**100**	**102**	**100**

4.6.2 Leeftijd

De gegevens over de leeftijden van de beschuldigden ontlopen elkaar weinig in de registraties van het VPS en de politie (bij de sportbonden is het grootste deel niet bekend, daarom worden die cijfers hier niet besproken; zie tabel 4.13). Het aantal jonge kinderen (jonger dan 16 jaar) is beperkt tot vier tot zeven procent. Tussen de acht en tien procent van de beschuldigden zit in de leeftijdscategorie 16 tot 20 jaar. Dat betekent dat het overgrote deel (51 tot 63%) 21 jaar of ouder is, uiteraard voor zover geregistreerd.

Tabel 4.13: Leeftijd beschuldigden

Leeftijd beschuldigden	VPS		Sportbonden		Politie	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
<12 jaar	2	1	-	-	2	2
12 t/m 15 jaar	5	3	1	2	5	5
16 t/m 20 jaar	14	8	2	3	10	10
21 t/m 30 jaar	38	21	4	6	29	28
31 t/m 50 jaar	36	20	9	14	23	23
>50 jaar	17	10	3	5	12	12
Niet vermeld	66	37	44	70	21	21
Totaal	**178**	**100**	**63**	**100**	**102**	**100**

4.6.3 Rol

Voor zover bekend vervult het merendeel van de beschuldigden de rol van trainer/coach/begeleider (zie tabel 4.14). Bij de sportbonden is een hoger percentage te zien (65%) dan bij het VPS en de politie (respectievelijk 53 en 50%). Bij de registraties van de politie valt op dat er ruwweg twee keer zoveel medesporters als beschuldigde zijn geregistreerd als bij het VPS en de sportbonden. Onder de categorie 'overig' vallen onder anderen vrijwilligers, een voormalig voorzitter, een 'manusje van alles', een kantinebeheerder en een scheidsrechter.

Tabel 4.14: Positie beschuldigden

Positie beschuldigden	VPS		Sportbonden		Politie	
	N	*%*	*N*	*%*	*N*	*%*
Coach/trainer/begeleider	94	53	41	65	51	50
(Mede)sporter	24	13	9	14	31	30
Bestuurslid vereniging/bond	6	3	2	3	-	-
Lid van de (para)medische staf	2	1	-	-	-	-
Overig	25	14	4	6	14	14
Niet vermeld	27	15	7	11	6	6
Totaal	**178**	**100**	**63**	**100**	**102**	**100**

4.6.4 Criminaliteitspatroon

In de politieregistraties is nagegaan welke strafbare feiten de beschuldigden hebben gepleegd gedurende hun criminele loopbaan en wat de duur is van hun criminele carrière (tabel 4.15). Voor een deel van de beschuldigden (40%) is het zedenfeit het eerste en enige geregistreerde feit bij de politie. De gemiddelde leeftijd ten tijde van het eerste geregistreerde delict is ruim 33 jaar. De spreiding is overigens groot. De groep als geheel heeft een gemiddelde carrièreduur van 3,6 jaar. Een beperkt deel van de groep (16 tot 18%) heeft ook antecedenten voor niet-zedendelicten.[47]

47 Sommige typen zedendelinquenten plegen buiten het zedenmisdrijf weinig andere delicten (zie o.a. Van Wijk e.a., 2006).

Tabel 4.15: Gemiddelde criminaliteitsgegevens op basis van politieregistraties (N=69)

Leeftijd eerste delict	33,4 jaar (range 10-75)
Leeftijd laatste delict	37,0 jaar (range 11-76)
Duur criminele carrière	3,6 jaar
First offenders	40%
Gemiddeld aantal antecedenten	3 (range 1-17)
Geweldsdelicten	16%
Vermogensdelicten	18%
Overige delicten[48]	18%

4.6.5 Ongewenst gedrag en grooming

Naast het inventariseren van de antecedenten van de verdachten is tevens in de politieregistraties gekeken in hoeverre er ook sprake is van (seksueel) ongewenst gedrag zonder dat er meteen sprake is van een strafbaar feit. Dat blijkt bij dertig beschuldigden het geval te zijn. Hoewel de informatie meestentijds summier is, geeft die een indruk van wat er in deze zaken gebeurd is. Voorbeelden van seksueel grensoverschrijdende gedragingen uit de politieregistraties zijn:

- 'Trainer en meisje hebben contact via WhatsApp. Hij vraagt via WhatsApp of het meisje hem "kusjes wil geven".'
- 'In de mutatie staat wel dat hij bij andere sportscholen lid is geweest. Bij één daarvan staat de melding dat meneer "erg actief is met zichzelf in de sauna".'
- 'Medewerker van de sportschool vertelde dat er eenzelfde melding van een vrouw eerder was ontvangen.'
- 'Coach zegt verschillende dingen die niet kunnen tegen de meiden maar ook tegen de ouders, bijvoorbeeld "als ze 18 jaar was zou ik het wel weten" of "ik zie dat de meiden het koud hebben" (hij doelt op tepels die zichtbaar waren in sportshirts) of "ik wil haar wel helemaal komen masseren" (dit zei hij toen de dochter van melder geblesseerd was aan haar enkel).'
- 'Mutatie dat hij seks heeft gehad met een 14-jarige jongen (hij is dan 17). Hij wordt geschorst als coach en er vindt mediation plaats vanuit gemeente en vereniging.'

48 Onder andere vernieling en drugsfeiten.

Sommige passages geven de indruk dat er meer aan de hand is (geweest) met het gedrag van de beschuldigde, maar verdere informatie ontbreekt daarover:

- 'Ik hoorde dat hij niet met pensioen was, maar dat hij was weggestuurd. Ik hoorde ook dat hij van jonge kinderen trainen is overgeplaatst naar de oudere kinderen.'
- 'Verdachte heeft een beperking en doet dit soort dingen vaker. Hij heeft ook al eens in de trein een jongen betast.'
- 'Bij de politie is melding binnengekomen dat hij naar het buitenland zou gaan om minderjarigen te misbruiken.'
- 'De directeur van de school waar hij werkt zegt dat hij vijf jaar ervoor iets soortgelijks heeft gedaan (geen politiezaak geworden).'
- 'Hij geeft nog les bij drie andere sportverenigingen en een scoutinggroep. Bij twee verenigingen zou hij al eens zijn weggestuurd.'

Het onderscheid tussen ongewenst gedrag van de volwassene ten opzichte van de minderjarige sporters en beginnende pogingen tot grooming is soms onduidelijk, zoals uit deze casus blijkt.

Casus – Grooming?

Een 15-jarige jongen vertelt tegen zijn vriendje dat de trainer hem had geappt met de vraag of hij alleen thuis was. 'Ik zei: "Wat vreemd", maar ik schreef maar: "Ja ik ben thuis, lekker rustig." Hij stelde toen via de app de vraag: "Mag ik je een persoonlijke vraag stellen?" Dat vond ik goed. Hij zei: "Wat vind je van mij?" Ik heb maar gezegd: "Ik vind je een goede trainer." Dat wilde hij niet horen. Ik vroeg wat hij dan bedoelde. "Een beste vent?" Hij vond dat kort. Ik schreef toen wat hij dan wilde horen. Toen zei hij: "Dat je lekker kan trekken." Ik was boos en schreef terug: "Wat schrijf je nou, mafkees."' (bron: politieregistratie)

Op basis van de beschikbare informatie is het vaak moeilijk te bepalen of bepaald gedrag nu wel of niet met grooming te maken heeft. Sommige voorbeelden vertonen in elk geval kenmerken van grooming:

- 'De coach benaderde de speelster via WhatsApp (ze hadden "vieze gesprekken" over seks) en er zijn meerdere malen naaktfoto's van trainer en van speelster uitgewisseld.'
- 'Slachtoffer is via de app benaderd nadat hij een Paysafe Card heeft geactiveerd die hij van de verdachte heeft gekregen. Ook andere jongens zijn slachtoffer en met een aantal heeft hij ook seks gehad. Hij chanteert hen mogelijk door te stellen dat hij beelden heeft.'

- 'Er is sprake van grooming en een poging tot verleiding van een minderjarig slachtoffer. Uiteindelijk is er geen afspraak tot stand gekomen en is er geen seksueel contact geweest.'

Aan de respondenten is gevraagd wat zij kunnen vertellen over de plegers van SGG. Volgens respondenten is de pleger vrijwel altijd een man. De leeftijdsrange is volgens de respondenten erg breed: van 25 tot 60 jaar. Het merendeel van de plegers is tussen de 30 en 40 jaar. Er is geen sprake van een eenduidig plegerprofiel. Respondenten noemen bijvoorbeeld de verstandelijk beperkte en sociaal onhandige vrijwilliger die verantwoordelijk is voor het materiaal en al jaren bij de vereniging werkt (en soms bekendstaat als een beetje een vreemde man). In een van de zaken maakt deze man opnamen in kleedkamers en zoekt via WhatsApp contact met jongens. Een ander type is de jonge trainer (begin twintig) die in de woorden van een van de respondenten vanuit 'een zelfoverschatting alles denkt te kunnen maken'. Slachtoffers zijn vaak pubermeisjes. Een derde type is de wat oudere man die al dan niet betaald optreedt als trainer/coach. Daarin zijn deze typen goed en de vereniging waardeert hen daarom. Ze zijn innemend, populair en kunnen met iedereen goed overweg, met name bij de jeugd die tegen hen opkijkt. In de interviews vertelt een respondent vanuit de sport over zo'n trainer: 'Hij was een hele nette, vriendelijke, integere man (rond de 25 jaar toen). Hij was heel joviaal naar de jongens toe, lichamelijk ingesteld, maar niet grensoverschrijdend. Hij kon het positieve uit de sporters halen.'

De gemene deler tussen de verschillende groepen plegers is dat ze een belangrijke (soms onmisbare) schakel zijn binnen de vereniging en graag aanzien willen hebben. De reden is dat ze veel (onbetaald) werk verrichten, zoals schoonmaken, onderhouden van de website, rijden naar uitwedstrijden, gaten opvullen in het trainingsrooster, en goede trainerskwaliteiten hebben. Juist hun onmisbare en soms populaire positie in een vereniging maakt het moeilijk om ze na een melding aan te spreken op hun gedrag of de politie in te schakelen, want 'vind maar weer eens zo iemand', aldus een respondent. De gemene deler is ook dat er met de plegers vaak wel 'wat mis is', bijvoorbeeld dat ze erg ongelukkig zijn in een relatie.

In hoeverre de plegers calculerend het SGG voorbereiden en het slachtoffer inkapselen en afhankelijk van zich maken (grooming), is niet eenduidig uit de gehouden interviews op te maken. Er zijn personen met een seksuele voorkeur voor kinderen (pedofilie) die het prettig vinden om met kinderen te werken. Dit betreft weliswaar een kleine groep (volgens een van de deskundigen rond de een tot drie procent van de Nederlandse mannen[49]) maar de sportcontext

oefent wel een zekere aantrekkingskracht op hen uit, want daar zijn veel kinderen en bestaat de mogelijkheid tot fysiek contact. Hij wordt geen trainer om kinderen te misbruiken, maar maakt wel gebruik van de situatie waarin hij (kwetsbare) kinderen kan inpalmen en afhankelijk van hem kan maken. Of hij wordt verliefd op een jongere. In sommige gevallen gaat de betrokkene een vriendschapsrelatie aan met de ouder(s), gaat mee op vakantie en dringt zo het privéleven van de jongere binnen. Respondenten verhalen daarnaast van mannen die vooral jongeren thuis uitnodigen. De jongeren mogen alcohol drinken, kunnen pornofilms kijken en vinden een luisterend oor voor de problemen die ze niet willen delen met hun ouders. De slachtoffers voelen zich speciaal en exclusief. Het grensoverschrijdende gedrag ontwikkelt zich in de tijd van kwaad tot erger. Het begint met relatief onschuldige opmerkingen en aanrakingen en kan als de pleger niet op tijd wordt gestopt ontaarden in fysiek misbruik. Vanaf dat moment zal de pleger er alles aan doen (intimideren, bedreigen, isoleren, omkopen, aandacht geven, belonen) om de misbruiksituaties verborgen te houden en te continueren. Misbruikperiodes kunnen om die reden soms jarenlang duren. Slachtoffers zijn onmachtig om hierin verandering te brengen. Een van de slachtoffers is op aanraden van haar coach, die haar misbruikte, naar een hulpverlener geweest omdat ze geen zelfvertrouwen had en depressief was. Ze dacht dat het aan haar zelf lag. Later blijkt dat het misbruik de oorzaak was. Hiermee is volgens sommigen niet gezegd dat alle pedofielen bewust het slachtoffer groomen om seksueel misbruik te plegen. 'Echte predators heb je niet in deze context', zegt een van de respondenten vanuit de wetenschap. Anderen daarentegen zien wel gevallen waarin pedofiele mannen zich bewust in 'een vereniging wringen' om misbruik te plegen. Zij kunnen van vereniging naar vereniging gaan, de zogenoemde 'clubhoppers'. Er zijn gevallen bekend waarbij de dader van de ene naar de andere club hopte en zo bij meer dan vijf clubs actief was als coach, steeds hetzelfde gedrag vertoonde en meerdere slachtoffers per club maakte. Het groomen is overigens niet een uniek kenmerk van pedofielen. Ook mannen en vrouwen die een heteroseksuele oriëntatie hebben, kunnen slachtoffers inpalmen of een situatie creëren waarin misbruik kan plaatsvinden. Een voorbeeld is de trainer die een volwassen vrouw uit het

49 Uit onderzoek van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014) blijkt dat van 'verdachten die aan een persoonlijkheidsonderzoek onderworpen worden, 20% deviante seksuele voorkeuren heeft, inclusief ook andere voorkeuren dan pedofilie - 80% dus niet. Die 20% zal vermoedelijk al een overrapportage betreffen, omdat indicaties voor seksueel deviante interesses waarschijnlijk een rol zullen spelen bij het aanvragen van een persoonlijkheidsonderzoek door de officier van justitie.' (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2014, p. 64-65)

gehandicaptenteam naast de reguliere trainingen persoonlijk begeleidt en traint en op verlaten plaatsen misbruikt. Tot slot zijn er volgens de respondenten plegers die het slachtoffer niet groomen maar in een bepaalde situatie over de schreef gaan. De dronken trainer die een speelster op een feest bij de borsten pakt, is een voorbeeld. Overigens deed deze man dat ook bij andere vrouwen, maar niemand maakte hier melding van.

Weinig respondenten hebben in de interviews SGG in verband gebracht met leeftijdgenoten die onderling in seksueel opzicht over de schreef gaan. Dat geldt voor zowel minderjarigen als volwassenen. Dit kan een blinde vlek worden genoemd, want uit onderzoek is bekend dat SGG vooral plaatsvindt tussen (minderjarige) sporters onderling (Vertommen e.a., 2016b).

4.7 Resumé

Slachtofferonderzoek suggereert dat SGG vaak voorkomt binnen de sport. De aantallen die het VPS, de sportbonden en de politie registreren vormen vermoedelijk het topje van de ijsberg. Deze kwestie valt buiten het bestek van onderhavig onderzoek. Er zijn diverse factoren aan te wijzen die de discrepantie tussen prevalentie en registratie kunnen verklaren. Die kunnen op het niveau van het slachtoffer liggen, dat om allerlei redenen geen melding wil maken van het feit. Op het niveau van verenigingen kan meespelen dat het bestuur de kwestie intern wil oplossen en deze vanwege de naam van de vereniging of het voorkomen van onrust op de vereniging, niet verder bekend wil maken.

De geregistreerde aantallen zaken van SGG en de daarbij horende gegevens van de slachtoffers en beschuldigden van het VPS, de sportbonden en de politie kunnen niet zonder meer bij elkaar worden opgeteld. Er kan sprake zijn van (enige) overlap. Niettemin lijkt het erop dat de politie andersoortige (ernstiger) zaken registreert dan het VPS en de sportbonden. Bij de politie worden naar verhouding meer zaken geregistreerd die een enkel slachtoffer betreffen en zijn de slachtoffers vaker vrouw en de plegers vaker medesporters. De locatie is vaak een sportschool. Bij de registraties van de sportbonden valt op dat het relatief vaak gaat om gedateerde zaken.

De aard van het SGG varieert van licht (bijvoorbeeld seksueel intimiderende opmerkingen) tot ernstig (aanranding en verkrachting). Uit verschillende bronnen is op te maken dat het merendeel van SGG in de sport tot de lichtere categorie zaken behoort. De meeste zaken worden geregistreerd binnen voetbal, zwemmen, gymnastiek en hockey, wat deels is terug te voeren op de ledenaantallen.

Over de geregistreerde slachtoffers is bekend dat het om zowel jongens als meisjes gaat. Het merendeel is jonger dan 20 jaar. Sommige slachtoffers worden als kwetsbaar omschreven. De kwetsbaarheid uit zich bijvoorbeeld in een laag IQ, slechte gezinsomstandigheden en sociale isolatie. Van die kwetsbaarheid maken plegers misbruik.

De plegers zijn vaak tussen de 30 en 40 jaar, hoewel de leeftijdsrange groot is, en overwegend man. Respondenten onderscheiden verschillende typen plegers, zoals de jonge trainer die seksuele relaties aangaat met pubermeisjes tot de oude vrijwilliger die jongens bij hem thuis uitnodigt en grensoverschrijdend gedrag vertoont. Gemeenschappelijk kenmerk is dat de plegers vaak een onmisbare positie in de vereniging hebben. Ze zijn populair en geliefd vanwege het (goede) werk dat ze voor de club doen. 40 procent van de plegers is aan te merken als first offender. Er zijn indicaties dat een deel van de plegers de slachtoffers groomt. Medesporters kunnen overigens ook pleger zijn.

5

De aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de praktijk

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG) zoals die in de praktijk gestalte krijgt. Dat wordt vanuit twee invalshoeken gedaan. De eerste betreft de sport zelf, waarbij de aanpak varieert van preventieve maatregelen tot de toepassing van het tuchtrecht. Hierbij wordt aandacht besteed aan de verschillende actoren binnen de sport die een rol spelen in de aanpak. De tweede invalshoek heeft betrekking op de aanpak van politie en het Openbaar Ministerie (OM). Beide invalshoeken hebben raakvlakken die daarna aan de orde komen. De beschrijving van de bevindingen is gebaseerd op de gehouden interviews alsook de kwantitatieve gegevens van de sportbonden, het Vertrouwenspunt Sport (VPS), de auditcommissie en de politie.[50]

5.1 *Aanpak door en in de sport*

De aanpak van SGG door en in de sport kent verschillende gradaties. Uit hoofdstuk drie blijkt dat zowel de inhoud van de aanpak varieert (van preventieve instrumenten tot een tuchtrechtelijke uitspraak) als de verschillende actoren die daarbij zijn betrokken.

5.1.1 *Preventief beleid*

In de interviews is ingegaan op de beschikbaarheid van enkele ontwikkelde instrumenten ter preventie van SGG, de aanstelling van VCP's bij verenigingen en bonden en de VOG.[51]

50 Zoals gezegd in hoofdstuk 2 zijn de registraties van het VPS en de sportbonden onvolledig, waardoor er een beperkt zicht is op de ondernomen acties en resultaten daarvan. Bovendien is het niet mogelijk om eventuele dubbelingen in zaken eruit te filteren. Zaken kunnen met andere woorden bekend zijn bij een sportbond, het VPS en de politie.

51 NOC*NSF heeft in het kader van het Veilig Sportklimaat een scala aan instrumenten e.d. ontwikkeld die op deze plaats niet allemaal aan de orde komen. De geïnteresseerde lezer kan een en ander vinden op de website van NOC*NSF.

Instrumenten

De respondenten vanuit de sportverenigingen en -bonden zijn bekend met de richtlijnen en protocollen van NOC*NSF, waaronder de Blauwdruk tuchtreglement seksuele intimidatie en de Toolkit Beleid Seksuele Intimidatie (zie hoofdstuk 3). De instrumenten worden als nuttig aangemerkt. Diverse respondenten geven echter aan dat het scala aan beschikbare instrumenten groot is en niet altijd even overzichtelijk. Respondenten vinden het belangrijk dat verenigingen en bonden actief werk maken van preventie c.q. van een veilig sportklimaat. Dat kan door middel van folders, nieuwsbrieven of het volgen van workshops 'Veilig Sportklimaat' voor trainers. Uitsluitend het plaatsen van een doorverwijzing op de site van een sportvereniging of -bond naar de site van NOC*NSF wordt niet als voldoende beschouwd. Respondenten vinden ook dat de gedragsregels expliciet onderwerp van gesprek moeten zijn, bijvoorbeeld op ledenvergaderingen of bij het begin van het nieuwe seizoen. Een van de respondenten vanuit de wetenschap zegt hierover:

> 'Een klein percentage van de verenigingen gebruikt de instrumenten die opgesteld zijn. Dit heeft te maken met het feit dat veel mensen denken dat grensoverschrijdend gedrag niet bij hen voorkomt totdat bij hen een incident plaatsvindt. Maar na een aantal jaar zakt het weer weg en zijn de leden van het bestuur al gewisseld. Je ziet dat verenigingen vaak een protocol hebben en de toolkit, maar een paar mensen weten dat het bestaat. Ze hebben iets in gang gezet, maar het idee dat er dan ook iets mee moet gebeuren zit niet in het systeem. Het vraagt van de vereniging iets anders dan wat er nu gebeurt. In de eerste plaats heeft het te maken met erkenning dat problematisch gedrag voorkomt. Er moet bewustwording komen dat iets kan spelen. Daarna kan je aan de gang gaan met gedragsverandering.'

Diverse bonden hebben naast de instrumenten van NOC*NSF aanvullend beleid ontwikkeld, met name met betrekking tot *hoe* om te gaan met gevallen van SGG. Ook andere respondenten zouden een dergelijk stappenplan 'hoe en in welke gevallen te handelen' bij zaken van SGG op prijs stellen. Een van de respondenten omschrijft die behoefte als volgt: 'Het *wat* is wel geregeld in allerlei protocollen, maar niet het *hoe*.' De praktijk bij verenigingen is nu vaak dat er pas bij een incident wordt nagedacht welke stappen kunnen of moeten worden genomen. De bonden kunnen hierin een belangrijke en faciliterende rol vervullen. Sommige

respondenten vinden het goed dat bonden zich met de aanpak van SGG 'bemoeien'. Het neemt werk uit handen van verenigingen die zich er 'eigenlijk niet mee willen bezighouden, want seksualiteit is een lastig onderwerp'.

De beschikbaarheid van allerlei instrumenten laat onverlet dat er binnen verenigingen ook regels bestaan over hoe met elkaar om te gaan in de sport. In de praktijk vindt men het echter erg moeilijk om elkaar aan te spreken op het overschrijden van gedragsregels. Mensen ontberen voldoende lef daarvoor en/of het normoverschrijdende gedrag is onderdeel geworden van de verenigingscultuur. Het normoverschrijdende gedrag kan van kwaad tot erger gaan. Een van de geïnterviewde slachtoffers vertelt dat het misbruik is begonnen en zich heeft kunnen voortzetten over een lange periode doordat simpele gedragsregels niet werden opgevolgd, in dit geval door de trainer die niet op zijn gedrag werd aangesproken. Het slachtoffer vertelt dat de trainer regelmatig met haar op de kamer 'gesprekken voerde', terwijl dat niet was toegestaan. De VCP die ze uiteindelijk daarover informeert, geeft die informatie weer door aan de trainer. 'Ik kon mijn verhaal dus niet kwijt.'

Vertrouwenscontactpersonen

Het aanstellen van vertrouwenscontactpersonen (VCP's) bij verenigingen is volgens de respondenten een goede maatregel om concreet inhoud te geven aan een veilige sportomgeving. Over de mate waarin verenigingen dat reeds hebben gedaan, zijn de meningen verdeeld. Respondenten die een landelijk overzicht hebben, schatten dat er ongeveer 900 VCP's zijn opgeleid door NOC*NSF op een totaal van 25.000 sportverenigingen. Het aantal VCP's zal vermoedelijk groter zijn, want niet iedere VCP heeft mogelijk de training gevolgd; een vertegenwoordiger van NOC*NSF schat dat ongeveer de helft de training heeft gevolgd. Grote verenigingen zullen eerder een of meer VCP's aanstellen dan kleine verenigingen: 'Sommige verenigingen denken nog steeds dat het (SGG) niet bij hen gebeurt', aldus een respondent vanuit een sportbond. De noodzaak om een VCP aan te stellen, komt soms pas na een incident. In een van de interviews komt het voorbeeld aan de orde van een bestuur dat een trainer ontslaat vanwege SGG, maar op dat moment nog niets heeft gedaan aan veiligheidsbeleid. Het bestuur wijst vervolgens iemand aan die de functie van VCP moet gaan bekleden en laat het daarbij. Diverse respondenten zijn van mening dat VCP's onafhankelijk van het bestuur moeten worden aangesteld. Het is onbekend of dat in de praktijk altijd het geval is.

Verder vinden respondenten dat met de aanstelling van een VCP het eigenlijke werk pas begint. Verenigingen moeten duidelijk maken wat de taken, rechten en plichten zijn van een VCP, zowel richting bestuur als richting de leden. VCP's moeten naar hun mening de vrijheid hebben om zaken als (de aanpak van) SGG periodiek te agenderen om het onder de aandacht te houden. Sommige verenigingen worstelen hiermee en vragen om advies aan de sportbond. Een belangrijke vraag die namelijk nog openstaat, is in hoeverre de VCP's in de verenigingen hun rol kunnen waarmaken. Verschillende respondenten zien dat VCP's bij verenigingen 'worstelen met hun rol' en het lastig vinden welke zaken zij wel en welke zij niet moeten oppakken. 'Ik wil geen klachtenbureau worden', aldus een respondent. Op papier is de functie van VCP goed geregeld, maar in de praktijk is deze soms 'een papieren tijger'. Zoals een respondent aangeeft: 'Toen keek het bestuur naar mij, en sindsdien ben ik VCP, maar ik voel me er niet echt comfortabel bij.'

Verklaring Omtrent Gedrag

Een van de preventieve maatregelen die verenigingen kunnen nemen, is het laten aanvragen van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG). Ofschoon de respondenten bekend zijn met de VOG, is niet iedereen bekend met het feit dat de VOG onder bepaalde voorwaarden gratis kan worden aangevraagd. Het gratis aanvragen van een VOG wordt positief gewaardeerd, want de verenigingen zijn bij het aanvragen van een VOG min of meer verplicht om in bredere zin aandacht te hebben voor veiligheid. Hoewel in de minderheid, zijn er ook kritische geluiden over de preventieve werking van een VOG. Het zou maar 'een momentopname' zijn. NOC*NSF beveelt clubs aan om de VOG iedere drie tot vijf jaar nogmaals aan te laten vragen.[52] Een vereniging zou dan dus periodiek iedereen een VOG moeten laten aanvragen, wat als een last wordt ervaren.
Een ander probleem dat respondenten zien, betreft de groep voor wie de VOG bedoeld moet zijn. Er zijn veel vrijwilligers werkzaam in verenigingen die werken met minderjarigen, bijvoorbeeld als (inval)trainer. Het zou naar hun mening te ver voeren om al die vrijwilligers een VOG te laten aanvragen. Het vragen om een VOG zou bovendien als een motie van wantrouwen kunnen worden opgevat, zeker als die personen al lange tijd als vrijwilliger bij de ver-

52 http://www.veiligsportklimaat.nl/artikelen/2014/nieuwsberichten/2014/oktober/nocnsf-pleit-voor-meer-vog-aanvragen-door-sportclubs, bezocht 5 maart 2017.

eniging werken. Een respondent over de bezwaren van een vereniging om een VOG te laten aanvragen:

> 'Veel verenigingen twijfelen zelfs of een VOG echt nodig is. Die twijfel zit in het gedoe. Daarnaast is het ook een soort van "verdachtmakerij". Ook al is het gratis, alsnog is er weerstand tegen. Het is een vertrouwenskwestie, maar ook ongemak. Het is een deel niet vals willen beschuldigen. Deels ook ontkenning van het probleem. De vrijwilliger is de hoeksteen van de club. Ook zijn de grenzen vaak onduidelijk, en ze vinden zich een aansteller als ze er moeilijk over gaan doen. Degenen die de leiding hebben, doen het vaak als vrijwilliger naast hun baan. Verenigingen zijn het er wel mee eens, maar ze vinden het erg lastig om het (aanvragen van het VOG) ook echt uit te gaan voeren.'

Andere respondenten vinden de genoemde bezwaren niet overtuigend en vinden dat verenigingen transparant moeten zijn over de noodzaak van een VOG in combinatie met andere maatregelen om misstanden tegen te gaan.

5.1.2 Meldingen binnen verenigingen

Meldingen

Het bekend worden van SGG gebeurt door middel van een melding. Die kan op diverse niveaus (los van elkaar, na elkaar of tegelijk) worden gedaan. Het eerste niveau betreft de verenigingen zelf. Daarover zijn geen kwantitatieve gegevens beschikbaar. Voor zover de respondenten daar zicht op hebben, zijn ze van mening dat de meldingen van SGG die als eerste bij de vereniging (meestal het bestuur) bekend worden vooral van leden-slachtoffers of van ouders van slachtoffers afkomstig zijn. De ouders kunnen het bestuur, bijvoorbeeld de voorzitter, rechtstreeks op de hoogte stellen en om actie vragen. Soms is die stap te groot en gaat het via via, bijvoorbeeld via de sportarts, de VCP of de leiding van een sportteam. Die omweg kan blijkens een ervaring van een respondent erg snel gaan: een vader van een 14-jarige sporter meldt een geval van SGG door haar coach bij de technische commissie van de vereniging, die vervolgens een bestuurslid inlicht. Dezelfde avond komt het bestuur bij elkaar voor overleg. Verenigingen houden in de regel geen register bij van meldingen.

Ondernomen acties

De wijze waarop verenigingen actie ondernemen nadat zij kennis hebben genomen van SGG varieert volgens de gehouden interviews. In het vorige hoofdstuk is als een van de oorzaken voor het verborgen blijven van een deel van het SGG binnen de sport genoemd dat verenigingen het incident niet melden bij een bond, de politie of het VPS, maar het zelf afhandelen. Verenigingen die niet eerder te maken hebben gehad met SGG en geen (goed uitgewerkt) veiligheidsbeleid hebben, met bijvoorbeeld onafhankelijke VCP's, kunnen worden geconfronteerd met een gevoelige kwestie. De reflex is om de zaak zelf op te lossen. In een zaak die in het interview gehouden met een vertegenwoordiger van een sportbond aan de orde is gekomen, wordt melding gemaakt van SGG door een vrijwilliger.

> 'Omdat het om een relatief lichte vorm van SGG ging, hebben ze (het bestuur) de beslissing gemaakt om hem uit te nodigen voor een gesprek. Ze hebben gezegd dat zijn gedrag niet door de beugel kon. De man vond het allemaal overdreven, maar zou zijn gedrag aanpassen en het bestuur ondernam verder geen stappen. Niet veel later werd de man opgepakt door de politie voor seksueel misbruik in een zaak die buiten de sport speelde.'

In een andere zaak heeft de voorzitter van een bestuur zelf het slachtoffer ondervraagd over wat er is gebeurd, wat voor het daaropvolgende politieonderzoek niet bevorderlijk bleek. Andere verenigingen communiceren meteen met een brief met de leden en/of beleggen meteen na de melding van SGG een informatieavond voor de ouders, met alle onrust van dien. Deze en andere genoemde voorbeelden in de interviews maken duidelijk dat besturen soms zelf proberen de zaak op te lossen, door de kwestie 'zo klein mogelijk te houden' en om 'publiciteit te voorkomen'. Het omgekeerde kan het gevolg zijn: maatschappelijke onrust en een verstoord politieonderzoek (zie §5.2.6). Soms geven verenigingen juist veel ruchtbaarheid aan een zaak door actief erover te communiceren. Weer andere verenigingen stellen nader onderzoek in en laten dit onderzoek uitvoeren door betrokken vrijwilligers of kennissen van bestuursleden, die vervolgens met aanbevelingen komen aan het bestuur over de – al dan niet – te nemen maatregelen. Veel staat of valt dan met de kwaliteit van de onderzoekers (waaronder voldoende kennis over en ervaring met het doen van onderzoek en voldoende onafhankelijkheid).

Verschillende respondenten vanuit de wetenschap en sport stellen dat nog niet alle verenigingen zijn doordrongen van het feit dat SGG ook bij hen kan voorkomen. Dat heeft ermee te maken dat besturen vaak uit vrijwilligers bestaan die daarnaast ook een drukke baan hebben en die zich vooral willen inzetten voor de sport en de vereniging. Het feit dat SGG naar verhouding bovendien weinig voorkomt, maakt dat het onderwerp al 'snel van tafel verdwijnt', in de woorden van een respondent.

Uit de interviews is op te maken dat de mate waarin besturen adequaat handelen bij een melding van SGG afhankelijk is van het niveau van de bestuurders, eerdere ervaringen met SGG en een goede positionering van de VCP. Deze factoren komen bijeen in een zaak van SGG waarin het bestuur alle regie zelf in handen neemt en de beslissing neemt om de ouders te informeren door middel van een brief en het meteen op non-actief zetten van de betreffende trainer. Daarnaast is aangifte bij de politie gedaan en is de sportbond geïnformeerd. Binnen het bestuur zitten mensen die eerder met SGG te maken hebben gehad, weliswaar binnen de context van het onderwijs, maar de mechanismen zijn volgens deze respondent hetzelfde als binnen de sport, namelijk open kaart spelen, de geëigende instanties inlichten en de ouders informeren door middel van een brief waarin niet in detail de kwestie staat vermeld, maar is volstaan met de passage dat de 'trainer op non-actief is gesteld vanwege gedrag dat niet wordt getolereerd binnen de vereniging'. De reden om zo te handelen is dat de veiligheid van de sporters prevaleert boven het individuele belang van een trainer. Daarnaast maakt het bestuur duidelijk dat wangedrag niet wordt getolereerd.

Een dilemma waar besturen van sportverengingen mee worstelen, is dat het bestuur actie moet ondernemen op basis van aanwijzingen of vermoedens dat een trainer, coach of vrijwilliger zich schuldig heeft gemaakt aan SGG, althans volgens de (ouders van) slachtoffers. Beschuldigden ontkennen of bagatelliseren vaak. In het voornoemde geval van het bestuur dat de trainer op non-actief heeft gesteld, versprak de trainer zich en gaf daarmee het SGG met zoveel woorden toe. Dat is voor het bestuur een geruststelling en dan kan het handelen. Het komt vaker voor dat een bestuur geen onomstotelijk 'bewijs' heeft, maar desondanks de beschuldigde op non-actief zet of de toegang tot het terrein ontzegt, om te voorkomen dat er (nieuwe) slachtoffers vallen, terwijl de beschuldigde mogelijk niets onoorbaars heeft gedaan. Belangrijk is dan dat een goed onderzoek volgt naar de feiten en omstandigheden. Dit kan de vereniging zelf regelen, of uitbesteden aan de onderzoekscommissie van het ISR. Na afloop van het onderzoek kan dan beoordeeld worden of de zaak tuchtrechtelijk kan worden afgedaan. Besturen van sportverenigingen moeten lang wachten totdat

een eventueel politieonderzoek uitsluitsel geeft. 'Hoe lang moet een ordemaatregel dan duren?' vragen diverse respondenten zich af. In een van de zaken heeft het 2,5 jaar geduurd voordat de beschuldigde definitief werd veroordeeld in hoger beroep. Deze kwestie dringt te meer als de betreffende trainer in loondienst is en de vereniging het salaris moet doorbetalen of de beschuldigde dreigt met een schadeclaim.

Het gegeven dat verenigingen soms bestaan uit allerlei familie- en vriendschapsbanden kan ertoe leiden dat een zaak van SGG leidt tot tweespalt. Degenen die aan de kant van het slachtoffer staan en maatregelen eisen van het bestuur (bijvoorbeeld wegsturen trainer) kunnen zich niet serieus genomen voelen als het bestuur nalaat om maatregelen te treffen of in de optiek van de ouders te lichte maatregelen neemt. Daarbij komt dat (ouders van) slachtoffers erop kunnen worden aangekeken door andere leden van de vereniging die het hun kwalijk nemen dat ze voor zoveel onrust hebben gezorgd. Het kan zijn dat de (ouders van) slachtoffers zich niet meer thuis voelen en de vereniging verlaten.

5.1.3 Meldingen bij sportbonden

Melders

Over de rol van de melders bij de sportbonden is uit de vragenlijsten bekend dat ongeveer een derde bestuurslid is (zie tabel 5.1). Slachtoffers of ouders van slachtoffers vormen circa veertig procent van de groep melders. De meldingen over SGG die bij de sportbonden binnenkomen zijn blijkens de interviews grotendeels afkomstig van besturen van verenigingen en in mindere mate van de (ouders van) slachtoffers. Die laatste groep meldt zich bij de bond als ze geen vertrouwen hebben in het bestuur of de VCP van de vereniging. Er lijkt derhalve enige discrepantie te zitten tussen wat de bonden hebben aangegeven in de vragenlijst en de perceptie van de respondenten over de groep melders. Een van de (volwassen) slachtoffers heeft naast het informeren van het bestuur over wat hem is overkomen ook de bond ingeschakeld onder het motto 'de bond moet er wat aan doen' en heeft een officiële klacht ingediend. Een van de respondenten heeft de indruk dat de meldingen die bij zijn bond worden gedaan, over het algemeen wat ernstiger van aard zijn; de lichtere meldingen zouden door de verenigingen zelf worden afgehandeld.

Tabel 5.1: Rol van de melder

Rol van de melder	**Sportbonden**	
	N	*%*
Bestuurslid vereniging	20	32
VCP vereniging	4	6
Slachtoffer	11	17
VCP bond	1	2
Kaderlid vereniging	2	3
Ouder(s) slachtoffer	14	22
Beschuldigde	-	-
Bestuurslid bond	-	-
Kaderlid bond	-	-
Medesporter	-	-
Meerdere functies	5	8
Overig	6	10
Niet vermeld	-	-
Totaal	**63**	**100**

Ondernomen acties

Uit de teruggestuurde vragenlijsten van de sportbonden is op te maken welke acties de bonden hebben ondernomen (zie tabel 5.2).[53] Het blijkt dat in vier op de tien zaken een formele melding/klacht is neergelegd bij de bond. In een derde van de zaken is melding gedaan bij het VPS. Bij dertien procent is een informele afhandeling voorgesteld en bij elf procent is een tuchtrechtprocedure bij de bond gestart, een melding/aangifte bij de bond gedaan of een ordemaatregel genomen. Onder dit laatste wordt bijvoorbeeld het ontzeggen van de toegang of het intrekken van een licentie verstaan. In een enkel geval wordt de zaak doorgestuurd naar een onderzoekscommissie, is er bemiddeling van het strategisch team van NOC*NSF of wordt de beschuldigde op de registratielijst voor ontuchtplegers geplaatst, indien de betrokkene tuchtrechtelijk is veroordeeld. In een op de vijf zaken is tot slot (ook nog) een andere actie ondernomen, bijvoorbeeld het waarschuwen van alle topsportverenigingen of het in gesprek gaan met de beschuldigde. Een enkele keer is er gemeld dat er advies is gegeven

53 Er zijn meer antwoorden per zaak mogelijk. Dat geldt ook voor tabellen 5.3, 5.5, 5.6, 5.7 en 5.8. Het totaalpercentage komt daardoor boven de 100 uit.

(bijvoorbeeld contact opnemen met een VP van NOC*NSF), maar is onbekend of dit ook daadwerkelijk is gedaan.

Tabel 5.2: Genomen acties

Genomen acties (N = 63)	**Sportbonden**	
	n	*%*
Melding/klacht neergelegd bij de bond	26	41
Melding Vertrouwenspunt Sport	22	35
Informele afhandeling voorgesteld	8	13
Tuchtrechtprocedure bij de bond	7	11
Melding/aangifte bij politie	7	11
Ordemaatregel	7	11
Gestuurd naar onderzoekscommissie	3	5
Bemiddeling door strategisch team van NOC*NSF	1	2
Plaatsing op registratielijst van ontuchtplegers	1	2
Anders	12	19
Geen acties bekend/ondernomen	10	16
Totaal	104	166

Het antwoord op de vraag waar de ondernomen acties van de bonden toe hebben geleid, de eindresultaten, staat vermeld in de tabel op de volgende pagina (5.3). Hieruit blijkt dat het merendeel van de SGG-zaken binnen de sport wordt 'opgelost'. Dat wil zeggen door middel van een informele afhandeling (24%) of een ordemaatregel (16%). In mindere mate is er sprake van tuchtrechtelijke sancties, strafrechtelijke sancties of royementen door de vereniging of bond. Tot slot volgt bij een op de vijf zaken een ander eindresultaat. Zo kan de beschuldigde ook zelf zijn lidmaatschap opzeggen, is er 'geen vervolg' of wil het slachtoffer geen verdere stappen ondernemen.

Bonden als tussenlaag

De rol van de sportbonden bij de signalering, aanpak en registratie van SGG is niet scherp omlijnd uit de interviews gekomen. Die rol is deels afhankelijk van de taakopvatting van de VCP die bij de bonden is aangesteld. Uit de interviews komt naar voren dat invulling van de functie van VCP per bond verschilt. Die is afhankelijk van de positie die een VCP binnen de bond inneemt ('is het iemand met gezag?') en van de taakopvatting ('moet de rol van VCP er even worden bij-

Tabel 5.3: Eindresultaten

Eindresultaten (N=63)	**Sportbonden**	
	n	*%*
Informele afhandeling	15	24
Ordemaatregel	10	16
Zaak niet opgelost	5	8
Tuchtrechtelijke sanctie[54]	3	5
Strafrechtelijke sanctie	3	5
Royement door de vereniging/bond	3	5
Onterechte beschuldiging vastgesteld	2	3
Vrijspraak door de rechtbank	1	2
Anders	12	19
Geen eindresultaat bekend	24	38
Totaal	**78**	**125**

gedaan naast alle andere taken?'). Hiervoor is gesteld dat veel meldingen bij de bond afkomstig zijn van bestuursleden van verenigingen, die zich afvragen hoe zij moeten handelen. Een van de VCP's vertelt dat hij het verhaal aanhoort, de verschillende opties doorloopt en advies geeft hoe te handelen. Bij zaken van SGG is het advies om 'het klein te houden en niet te snel over te gaan op maatregelen.' De kans bestaat dat iemand ten onrechte wordt beschuldigd van SGG. Volgens het functieprofiel voor VCP dat is opgesteld door NOC*NSF behoort advies geven strikt genomen niet tot de taken van een VCP; de VCP is een eerste aanspreekpunt, verwijst door en voert preventieactiviteiten uit.[55]

Andere VCP's verwijzen bestuurders en slachtoffers wel meteen door naar het VPS. 'We zijn niet meer dan een doorgeefluik', aldus een respondent. 'Ik ben vertrouwenscontactpersoon, ik ben er om verbindingen te leggen, ik ben er niet om persoonlijke begeleiding te verrichten.' De overweging hierbij is dat melders, zeker waar het gaat om slachtoffers, niet twee keer hetzelfde verhaal hoeven te vertellen. Daarnaast speelt dat de VCP's in bepaalde grensgevallen niet goed weten wat ze zelf kunnen afhandelen of wanneer ze moeten doorverwijzen. Het zijn zaken die in het grijze gebied vallen en volgens een andere respondent 'een beetje doodbloeden, omdat er niet wordt doorgepakt'. Als de aard van het SGG naar het oordeel van de VCP daartoe aanleiding geeft,

54 In enkele zaken is het niet duidelijk of er een tuchtrechtelijke sanctie is opgelegd bij de bond. Een voorbeeld is dat een zaak een officiële klacht is geworden om het SGG tuchtrechtelijk te vervolgen, maar het niet duidelijk is of dat daadwerkelijk is gebeurd.

55 NOC*NSF (zonder jaar). Functieprofiel vertrouwenscontactpersoon (VCP).

wordt het advies gegeven om een officiële klacht in te dienen bij de bond (die een eigen tuchtrechtprocedure heeft) in verband met een op te starten tuchtprocedure. Een knelpunt hierbij is dat wanneer beschuldigden geen lid zijn van de bond, er geen tuchtrechtelijke procedure mogelijk is. Dan kan de bond alleen bestuurlijke maatregelen treffen, zoals een toegangsverbod op basis van het huisrecht. In geval van SGG waarbij de beschuldigde vrijwilliger is en niet via lidmaatschap of contract onderworpen is aan het tuchtrecht, is toepassing van het tuchtrecht uitgesloten. Respondenten merken dit als een lacune in de aanpak van SGG aan, omdat er (vrijwel) geen andere opties zijn om op te treden. De vraag is wel in hoeverre de respondenten op de hoogte zijn van de mogelijkheid om bestuurlijke maatregelen, zoals een toegangsverbod, te treffen. Een gevolg van het feit dat geen tuchtzaak kan worden gestart, is dat de plegers van SGG niet op de lijst met bekende ontuchtplegers geplaatst kunnen worden. Er bestaat bij bonden en verenigingen nog onvoldoende kennis over de manier waarop zij vrijwilligers kunnen onderwerpen aan het tuchtrecht. Dit is immers redelijk eenvoudig te realiseren door hen een (vrijwilligers-) overeenkomst te laten tekenen. Respondenten noemen nog een ander knelpunt. Van de meldingen die hetzij via de bond naar het VPS worden doorgestuurd hetzij rechtstreeks bij het VPS terechtkomen, volgt er geen bericht vanuit het VPS naar de bond. Bonden weten met andere woorden niet wat er zich in hun tak van sport afspeelt als de meldingen rechtstreeks bij het VPS worden gedaan. De afloop van zaken is hun evenmin bekend, omdat er geen terugkoppeling vanuit het VPS plaatsvindt. Bonden willen graag weten wat er precies is gebeurd en of het bestuur bijvoorbeeld maatregelen kan of moet nemen. Deze behoefte is voorstelbaar, gelet op het feit dat het bestuur van de bond wel bestuurlijk verantwoordelijk blijft voor wat er zich binnen de bond afspeelt en moet kunnen ingrijpen bij een onveilige situatie. Anderzijds gaat het om vertrouwelijke informatie. Terugkoppeling is mogelijk indien de melder hiertoe toestemming geeft. Of vertrouwenspersonen hier nadrukkelijk om vragen, is niet duidelijk. In ieder geval bestaat er een gespannen relatie tussen het kunnen nemen van bestuurlijke verantwoordelijkheid en het vertrouwelijk behandelen van meldingen.

Ontbreken eenduidigheid

Binnen alle bonden wordt (op bonds- en/of verenigingsniveau) aandacht besteed aan de mogelijkheid van het melden van mogelijke incidenten middels het instellen van een vertrouwenspersoon en communicatie over het Vertrouwenspunt Sport van NOC*NSF. Hierbij valt nog wel

> op te merken dat de afhandeling en doormelding van eventuele incidenten door de bonden op verschillende wijzen wordt opgepakt en een protocol hieromtrent in een aantal gevallen ontbreekt.[56]

Met de respondenten is gesproken over het nut en de noodzaak van VCP's bij bonden, die in feite een tussenlaag vormen tussen verenigingen en (ouders van) slachtoffers aan de ene kant en het VPS (en eventueel de politie) aan de andere kant. Als voordeel wordt genoemd dat bonden weten wat er speelt binnen de verenigingen en dat NOC*NSF en het VPS voor veel verenigingen op een te grote afstand staan om mee te sparren. Een nadeel is dat de tussenlaag fungeert als een extra filter, waar ook meldingen kunnen stranden in de route van melding naar klacht en dat de melders geen terugkoppeling krijgen waardoor potentiële tuchtzaken niet opgepakt worden.

De rol van de politie bij meldingen die bij de bond zijn gedaan, is blijkens de gehouden interviews (zeer) beperkt. De bond doet zelden/nooit aangifte van een feit. De beslissing om dat te doen wordt aan het slachtoffer overgelaten. In hoeverre het advies om aangifte te doen bij de politie wordt opgevolgd, is niet bekend.

5.1.4 Meldingen bij het Vertrouwenspunt Sport

Melders

De meldingen die bij het VPS binnenkomen, zijn in bijna de helft van de gevallen afkomstig van de sportvereniging (bestuur, VCP, kaderlid). Het aantal meldingen van (ouders van) slachtoffers is beperkt, namelijk vijftien procent. Datzelfde geldt voor de meldingen vanuit de sportbonden (10%; zie tabel 5.4).

Het VPS krijgt op verschillende manieren meldingen van SGG binnen. Naast het sturen van een e-mail kan er worden gebeld naar een telefoonnummer dat zes dagen van de week bemenst wordt door een medewerker van het VPS. Sinds twee jaar bestaat er de mogelijkheid om anoniem te melden, maar hiervan wordt geen gebruik gemaakt. Respondenten zien een ontwikkeling in de ernst van de zaken. Waar het VPS, dat sinds 1997 bestaat, in de beginjaren voornamelijk ernstige zaken gemeld kreeg, worden er nu ook minder ernstige zaken gemeld. Besturen,

56 Geciteerd uit het recent verschenen rapport Review Integriteit t.b.v. NOC*NSF. Zie Fisser (2017), p 8.

Tabel 5.4: Rol van de melder

Rol van de melder	**VPS**	
	N	*%*
Bestuurslid vereniging	53	30
VCP vereniging	19	11
Slachtoffer	17	10
VCP bond	15	8
Kaderlid vereniging	10	6
Ouder(s) slachtoffer	9	5
Beschuldigde	6	3
Bestuurslid bond	2	1
Kaderlid bond	1	1
Medesporter	1	1
Meerdere functies	30	17
Overig	14	8
Niet vermeld	1	1
Totaal	**178**	**100**

maar ook VCP's van verenigingen, willen sparren met de medewerker van het VPS omdat ze niet goed weten hoe te handelen in een bepaalde kwestie. De telefonische piketdienst handelt dergelijke zaken telefonisch af. Vaak weten de medewerkers niet om welke sporttak of vereniging het gaat. Een van de respondenten vergelijkt de werkwijze van de telefoondienst, ofwel het 'belteam' van het VPS, met een EHBO. Bij complexere zaken wordt de melding van de telefoondienst doorgezet naar de backoffice in casu de vertrouwenspersoon (VP).

Als een bestuurslid van een vereniging of een VCP belt, heeft het gesprek naar de mening van de respondenten die daar ervaring mee hebben meestal een ander karakter dan wanneer een slachtoffer of beschuldigde belt. In het eerste geval wil een bestuurslid overleggen en advies vragen over hoe het beste kan worden gehandeld in geval van een melding. In een van de zaken heeft een meidenelftal een klacht ingediend bij het bestuur over een trainer. Hij maakt seksueel intimiderende opmerkingen en vraagt ze telkens mee uit. Het bestuur heeft de klacht naast zich neergelegd. De VCP vraagt om advies.

Na het advies wordt de kwestie meestal zelfstandig opgelost. Zo nodig kan aanvullende ondersteuning plaatsvinden, bijvoorbeeld als er een bijeenkomst moet worden georganiseerd of er hoor en wederhoor gaat plaatsvinden. 'Besturen hebben veel verstand van de sport, maar vinden dit soort dingen doodeng. Ze zijn vaak blij om wat begeleiding te krijgen.' Andere respondenten hebben

hun bedenkingen bij deze telefonische adviezen. Het zou geen of juist een tegengesteld effect hebben als beoogd. Een respondent vanuit de kant van het tuchtrecht:

> 'Ze zeggen wat de mogelijkheden zijn en leggen het vaak terug bij de betrokkene. Daardoor wordt iemand met zo'n boodschap teruggestuurd en die gaat de volgende keer ook niet meer melden. Het wordt dus niet gemeld of er wordt geen gevolg aan gegeven. Ik zeg niet dat het VPS overbodig is, maar het heeft nu vooral een doorverwijsfunctie. Mensen hebben juist de behoefte om hulp te krijgen (en niet alleen doorverwezen te worden) en aan de hand genomen te worden. Dat is superbelangrijk.'

De praktijk is overigens wel dat er hulp en begeleiding wordt geboden. Als een slachtoffer of beschuldigde belt met een geval van SGG kan de telefoondienst doorschakelen naar een VP. Dit gebeurt bijvoorbeeld als de melder behoefte heeft aan ondersteuning. Er zijn geen welomschreven criteria die bepalen wanneer een melding naar een VP kan worden doorgezet. De beslissing is afhankelijk van de wensen van de melder en de inschatting van de adviseur. Respondenten schatten dat ruwweg een op vijf zaken wordt doorgezet naar een VP. Dit kan overigens ook een niet-SGG-zaak zijn.

Het komt voor dat er in een zaak drie VP's actief zijn: voor de beschuldigde, de vereniging en het slachtoffer. De regel van het VPS is dat de VP's gedurende de zaak onderling niet over de kwestie praten vanwege de vertrouwelijkheid en onafhankelijkheid. De VP's maken in hun contacten duidelijk dat ze geen advocaat of woordvoerder zijn. Het is de verantwoordelijkheid van de melders wat ze doen met het advies.

Genomen 'acties'

Uit de registraties van het VPS is soms lastig op te maken welke 'acties' het onderneemt richting de melder c.q. wat de aard van het advies is. De medewerkers van het VPS registreren de contacten met melders in hun systeem. In onderhavig onderzoek is geconstateerd dat er veel informatie ontbreekt in de registratie van het VPS (zie hoofdstuk 2). Het betreft niet alleen de achtergronden van de melding, het slachtoffer en de beschuldigde, maar ook de inhoud van het verstrekte advies en de eventuele opvolging daarvan. 'Als je ziet hoe marginaal er wordt vastgelegd, dan is dat schrikbarend', aldus een respondent

vanuit de wetenschap. De ervaring is dat VP's vaak over meer informatie beschikken, maar 'die zit in hun hoofd' en wordt niet geregistreerd. Het is niet bekend wat de melder met een advies doet, omdat er geen terugkoppeling plaatsvindt vanuit het VPS naar de melder. Verschillende respondenten die kennis hebben van het registratiesysteem onderkennen de problematiek van de gebrekkige registratie. Die problematiek heeft hoofdzakelijk te maken met de registratiediscipline van de VP's en het aansturen op volledige registraties. Sinds kort vragen de VP's de melders of ze na drie weken weer contact kunnen hebben om te weten wat de melder heeft gedaan met het advies. 'Je moet de vinger aan de pols houden', aldus een van de respondenten. Voorheen waren de medewerkers van het VPS afhankelijk van de berichtgeving in de media rond bepaalde zaken om de afloop van een zaak te weten te komen.

Hierna staat welke acties het VPS heeft ondernomen c.q. welk advies het VPS heeft gegeven (tabel 5.5).[57] In een op de zes zaken adviseert het VPS, voor zover bekend, om aangifte te doen bij de politie of een ordemaatregel op te leggen. In mindere mate worden meldingen/klachten neergelegd bij de bond of worden tuchtrechtprocedures bij de bond gestart. Een aantal zaken wordt door middel van bemiddeling afgedaan. Een van de slachtoffers in dit onderzoek vertelt dat zij een folder heeft gekregen na haar melding van een ernstig seksueel vergrijp met informatie over mediationmogelijkheden. Zij heeft hier geen gebruik van gemaakt want ze heeft er geen behoefte aan.

Doorverwijzen naar politie

In de interviews is gesproken over de vraag wanneer het VPS doorverwijst naar de politie bij een melding van SGG. Het formele antwoord is dat er een handboek is voor de VP's waarin in grote lijnen staat wat ze moeten/kunnen doen in geval van een melding, bijvoorbeeld van SGG (zie hoofdstuk 3). Bij een ernstige melding stelt de VP aan de melder dat de zaak gemeld moet worden bij de

57 Het blijkt dat de genomen acties niet alle even duidelijk te herleiden zijn uit de registraties zoals verkregen van het VPS. Dit kan komen doordat er vaak advies wordt gegeven vanuit het VPS, maar dat door gebrek aan terugkoppeling niet wordt vermeld of deze adviezen ook worden opgevolgd en hoe een zaak uiteindelijk wordt afgehandeld. Om die reden zijn alleen de betrokken instanties, genomen acties en betreffende eindresultaten die expliciet in de mutatie vermeld stonden (en niet alleen als advisering!) als dusdanig gescoord. Het gevolg hiervan is dat van veel zaken niet bekend is hoe deze zijn afgelopen. Daarbij komt dat enkel de zaken zijn gescoord die betrekking hebben op de huidige melding. Zo zijn bijvoorbeeld resultaten die betrekking hebben op een eerdere veroordeling van de beschuldigde niet meegenomen.

Tabel 5.5: Genomen acties

Genomen acties (N=178)	**VPS**	
	n	*%*
Melding/aangifte bij politie	29	16
Ordemaatregel	28	16
Melding/klacht neergelegd bij bond	14	8
Tuchtrechtprocedure bij de bond	10	6
Bemiddeling door strategisch team NOC*NSF	5	3
Plaatsing registratielijst ontuchtplegers	1	1
Geen actie bekend/ondernomen	120	67
Totaal	**207**	**117**

politie. De vertrouwelijkheid van de melding moet in dat geval wijken voor de plicht om een (mogelijk) strafbaar feit te melden bij de politie. Hoe vaak dit in de onderzochte periode daadwerkelijk is gebeurd, is niet bekend. Vanuit de interviews zijn daarvan geen indicaties naar voren gekomen. Wel komt naar voren dat de politie wel in beeld is bij de medewerkers van het VPS, maar dan als een van de opties om een zaak naar door te zetten. Of de politie wordt benaderd is afhankelijk van wat het slachtoffer of de vereniging uiteindelijk wil. De VP's bereiden een slachtoffer wel voor op een eventueel gesprek met de politie door haar/hem voor te lichten over de procedure. Het beeld dat daarbij wordt geschetst is bepaald door eerdere ervaringen van sommige respondenten en niet onverdeeld positief. Hiermee wordt bedoeld dat de melders te horen krijgen dat het een erg lange procedure kan worden waarin ze verschillende keren hun verhaal moeten vertellen. Bovendien is de afloop onzeker, want het OM kan alsnog seponeren of de verdachte kan uiteindelijk worden vrijgesproken.

Aangifte doen is kwestie van lange adem?

Een respondent: 'Een slachtoffer stuur ik nooit naar de politie zonder dat ik haar van tevoren heb voorbereid op het gesprek met de politie. Het doen van aangifte is een heel zware ingreep. De emoties en frustraties van het slachtoffer moeten tot wel zes keer toe verteld worden aan vreemde mensen. Je hebt het eerste probleem dat het gebeurd is. Tweede probleem is dat je naar je ouders bent gegaan, wat misschien al heel lang heeft gekost. Dan weet je dat als je dat doet, het ook binnenkomt op de vereniging en je vriendinnetjes en de ouders horen het. Als iemand dan besluit naar de politie te gaan, gaat het als volgt. De rechercheurs zijn heel vriendelijk en zeggen dat ze er nog even twee weken over na moeten denken: de bedenktijd.

> Dan krijg je een derde gesprek en wordt de aangifte opgenomen. Dan krijg je een vierde gesprek en wordt gekeken of het geen valse aangifte is. Dan zijn er nog jonge hulpofficieren van justitie die het zelf ook allemaal nog een keer willen horen. Dan ben je al vijf gesprekken en vier maanden verder. Daarnaast duurt het dus veel te lang voordat het afgerond is. Als je geluk hebt binnen drie jaar, maar meestal binnen zes jaar. En bovendien komt er niet zo vaak een belangrijke veroordeling uit.'

De opmerking van de respondent in het citaat is wellicht niet zozeer bedoeld als feitelijke weergave van de huidige werkelijkheid als wel een uiting van het feit dat er redelijk wat scepsis bestaat ten aanzien van de rol van de politie in zaken van SGG. Dat zal mogelijk ook persoonsgebonden zijn. Het werkproces van de politie is de afgelopen jaren verbeterd, waardoor de gemiddelde wachttijden en het aantal keer dat een slachtoffer zijn/haar verhaal moet vertellen is teruggebracht. Een van de slachtoffers heeft goede ervaringen met de VP in een zaak waarbij het doen van aangifte bij de politie een reële optie was, maar uiteindelijk niet is uitgevoerd vanwege de consequenties voor haar privéleven. Het lijkt erop dat slachtoffers om die reden vaak geen verdere stappen ondernemen richting politie. De VP's hebben een duidelijk onderscheiden rol van de politie, die op zoek is naar bewijs, terwijl het voor de melders juist prettig kan zijn om een sparringpartner te hebben aan wie ze het verhaal kunnen vertellen. Het doen van een melding of aangifte bij de politie heeft echter ook voordelen die de melder bij het VPS krijgt te horen, zoals het doen van huiszoeking en nagaan of iemand eerder in beeld is geweest voor SGG.

Eindresultaat VPS

Evenals bij de 'genomen acties', zoals hiervoor beschreven, is vaak ook niet duidelijk in hoeverre de geregistreerde eindresultaten een representatief beeld geven van de werkwijze van het VPS. Er ontbreekt zoals gezegd de nodige informatie. Een aannemelijke verklaring is dat het eindresultaat niet wordt geregistreerd omdat dat voor het VPS niet duidelijk is. Om een voorbeeld te noemen: een slachtoffer kan melding hebben gedaan bij het VPS, dat haar een advies heeft gegeven. De inhoud van dat advies (bijvoorbeeld aangifte doen bij de politie) en wat ermee is gedaan, is niet bekend (lees: niet geregistreerd). Om die reden moeten de 'eindresultaten' eerder als illustratief dan als representatief worden beschouwd. In de 178 zaken van SGG zoals het VPS die in de periode

2013-2015 heeft behandeld, wordt er regelmatig 'advies gegeven'. De aard van dat advies is zeer divers en varieert bij wijze van spreken per zaak. Om enkele voorbeelden te noemen, voor zover geregistreerd:

- advies om de man gedragsregels op te leggen en ogen en oren open te houden;
- advies over wie hulp kan krijgen;
- advies om aangifte te doen;
- advies om een bijeenkomst te houden voor ouders.

Er zijn in totaal 47 'eindresultaten' bekend (zie tabel 5.6).[58] De grote lijn is dat het merendeel van de zaken binnen de sport wordt afgehandeld, waarbij een informele afhandeling het meest voorkomende resultaat is. In een aantal zaken legt de beschuldigde zelf zijn lidmaatschap neer danwel wordt hij door de bond geroyeerd, waarmee de zaak tot een einde lijkt te zijn gekomen. Een tuchtrechtelijke en/of strafrechtelijke sanctie komt vrijwel niet voor, althans blijkens de registraties van het VPS.

Tabel 5.6: Eindresultaten

Eindresultaten (N=178)	**VPS**	
	n	*%*
Informele afhandeling	19	11
Lidmaatschap door beschuldigde zelf neergelegd	9	5
Ordemaatregel	8	5
Royement door vereniging/bond	5	3
Vrijspraak voor de tuchtrechter	1	1
Tuchtrechtelijke sanctie	1	1
Strafrechtelijke sanctie	2	1
Onterechte beschuldiging vastgesteld	1	1
Mediation/bindend advies	1	1
Geen eindresultaat bekend	137	77
Totaal	**184**	**125**

Informatiedeling binnen de sport

Een terugkerend onderwerp in de interviews is het gebrek aan terugkoppeling vanuit het VPS naar de verenigingen en bonden. Het VPS koppelt niet terug vanwege de vertrouwelijkheid. De bereidheid om te melden kan afnemen als er

58 Het aantal unieke zaken waarin minimaal één eindresultaat is geregistreerd is 43.

geen terugkoppeling op de melding wordt gegeven, althans dat vrezen verschillende respondenten en dat wordt als een groot probleem gezien. Het aantal geringe tuchtzaken (zie verderop) zou mede het gevolg zijn van het ontbreken van een terugkoppeling. Bonden weten niet wat de stand van zaken is en kunnen geen gepaste maatregelen nemen, zoals het opstarten van een tuchtprocedure.

Het gebrek aan het delen van informatie en terugkoppeling doet zich ook voor van verenigingen naar de bond en van de bond naar het VPS. Een van de respondenten van het VPS geeft de melders op verenigingsniveau het advies om de melding ook in de cc naar de betreffende bond te sturen zodat de bond ook is geïnformeerd. Het VPS krijgt hierover geen verdere informatie met als gevolg dat 'niemand weet wie het oppakt'. Sommige VCP's bij de verenigingen geven de informatie door aan de bond, maar dat is eerder uitzondering dan regel. Bonden hebben wel de behoefte aan informatie ('op helikopterniveau') om te weten wat er binnen verenigingen gebeurt.

Een van de respondenten vanuit de wetenschap vatte de problematiek rond het informatie delen en het terugkoppelen samen met 'de systemen zijn niet gekoppeld; de informatiestroom moet heen én terug'.

Informatieverlies

Een respondent: 'De samenwerking tussen bonden en VPS is vaak inefficiënt omdat je over veel verschillende schijven heen gaat en het contact daardoor zeer tijdrovend is. Er zijn geen harde afspraken over de terugkoppeling van meldingen, dat vind ik echt een bezwaar. Ik weet niet of alle meldingen bij het VPS teruggekoppeld worden naar ons.'

Een ander: 'Een VP mag niet terugkoppelen naar bonden (vanwege de anonimiteit van de melder), waardoor bonden niet weten wanneer ze het tuchtrecht moeten instellen. Dat vind ik een kwalijke zaak.'

Tot slot: 'Het VPS hoort niets over wat de bond ermee doet: daar zit een lek, er verdwijnt informatie. Niemand weet wie het oppakt. De bond krijgt misschien dezelfde melding, maar dat weet je niet van elkaar.'

5.1.5 *Afhandeling binnen tuchtrecht*

Zoals beschreven in hoofdstuk 3, is het tuchtrecht binnen de sport op twee manieren ingericht:
1 tuchtrecht via het ISR;
2 tuchtrecht via de eigen sportbond.

Tuchtrecht via het ISR

Momenteel regelen 57 sportbonden hun tuchtrecht via het ISR. Het lid dat meent dat er sprake is (geweest) van SGG kan aangifte doen. Ook bondsbestuur, directie, andere organen van de bond en triagecommissie kunnen aangifte doen bij het ISR, mits het lid hiertoe schriftelijk toestemming heeft gegeven.

Recente ontwikkelingen

Recent heeft NOC*NSF een aantal aanpassingen doorgevoerd in de tuchtrechtelijke procedure. Zo zijn bij de meest recente wijziging van het reglement een aanklager en een onderzoekscommissie geïntroduceerd. Vooral bij seksuele intimidatie blijkt vaak behoefte aan onderzoek naar de feiten en omstandigheden. Met het introduceren van een aanklager verwacht men dat de kwaliteit van de procedure toeneemt en de tuchtcommissie zich kan richten op haar primaire taak, namelijk het spreken van tuchtrecht. Indien daar aanleiding toe is kan de triagecommissie van NOC*NSF de zaak voorleggen aan de aanklager. De aanklager gaat na of er sprake is van ontvankelijkheid/bevoegdheid, bijvoorbeeld of het wel gaat om een (gewezen) lid van de sportbond. De aanklager kan vervolgens de zaak direct aanbrengen bij de tuchtcommissie of kan van mening zijn dat nader onderzoek noodzakelijk is. Het nader onderzoek kan worden uitgevoerd door een externe onderzoekscommissie of door een daartoe door het ISR in het leven geroepen onderzoekscommissie. Het is uiteindelijk altijd aan het slachttoffer of een orgaan van de bond met schriftelijke toestemming van het slachtoffer, om aangifte te doen van een tuchtzaak bij het ISR. De onderzoekscommissie rapporteert aan de aanklager. De aanklager heeft vervolgens de mogelijkheid om de betrokkene een schikkingsvoorstel te doen. In het geval dat de betrokkene dit voorstel accepteert, komt de zaak niet bij de tuchtcommissie. Accepteert

het lid dit voorstel, dan geldt de sanctie als een besluit van de tuchtcommissie. De aanklager kan ook besluiten de zaak te seponeren. Accepteert de betrokkene het voorstel niet, of is de aanklager van mening dat de zaak moet worden voorgelegd aan de tuchtcommissie, dan gaat de zaak door naar de tuchtcommissie. Er volgt in dat geval een mondelinge behandeling. Naast de betrokkene kunnen dan bijvoorbeeld getuigen en deskundigen worden opgeroepen. Leden van de bond zijn verplicht mee te werken. Vervolgens komt de tuchtcommissie met een schriftelijke en gemotiveerde uitspraak. Zowel de aanklager als degene die aangifte heeft gedaan als de betrokkene kan beroep aantekenen. Vervolgens neemt de commissie van beroep de zaak in behandeling en doet schriftelijk een gemotiveerde uitspraak. Wanneer de zaak definitief is, dus uitspraak is gedaan in laatste instantie, vindt registratie plaats bij NOC*NSF op de registratielijst ontuchtplegers. Dit geldt voor de oplegging van alle sancties, behalve de berisping. Het bondsbestuur moet toezien op de uitvoering van de sanctie. Voor de wijziging in 2016 van het reglement bestond nog geen aanklager en geen onderzoekscommissie. In die gevallen deed de tuchtcommissie onderzoek.

Respondenten zijn positief over de poule van aanklagers. Ze vinden het een goed initiatief omdat de procedure ermee direct in gang kan worden gezet. Dit verlaagt de drempel voor slachtoffers om een tuchtrechtelijke procedure op te starten. Het ISR heeft in de afgelopen jaren zes zaken op het thema seksuele intimidatie afgedaan, gemiddeld één per jaar. Veel respondenten vinden dit weinig. Daarnaast vindt een meerderheid van de respondenten dat er te laag gestraft wordt. Zij zijn van mening dat de tuchtrechters meer in gedachten moeten houden dat ze het sportklimaat veilig moeten houden en dan volstaan kortdurende sancties niet of onvoldoende. De vraag is of de maximale straffen waarin het reglement nu voorziet niet te laag zijn.

Meerdere respondenten geven aan dat het lastig was dat alleen het slachtoffer een procedure kon starten. Mede hierdoor zou het aantal tuchtrechtzaken zo laag zijn. Dit is recent gewijzigd: nu kunnen ook andere betrokkenen een zaak aanhangig maken, mits het slachtoffer toestemming heeft gegeven. Er zijn gevallen waarin het voorstelbaar is dat een slachtoffer dit niet wil, maar waarin het wel belangrijk is om een pleger uit de sport te kunnen weren. In deze gevallen is het wenselijk dat een vereniging of sportbond ook de mogelijkheid heeft om een tuchtrechtelijke procedure te starten. Daarnaast worden de kosten als

probleem gezien. Indien een zaak wordt aangespannen en geen veroordeling volgt, kunnen aan de zaak wel kosten verbonden zijn die op de aangever kunnen worden verhaald. Dit werkt drempelverhogend.

Figuur 5.1: Tuchtrechtelijk systeem

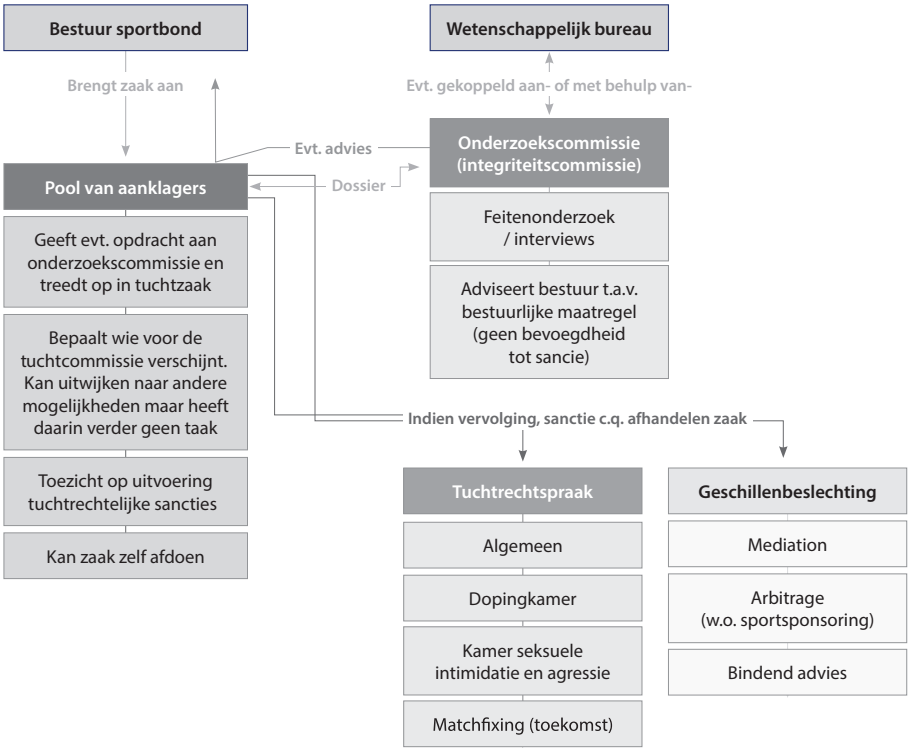

Tuchtrecht via de eigen sportbond

De sportbonden die het tuchtrecht niet via het ISR hebben ingekleed, regelen het zelf. NOC*NSF telt 76 bonden en daarvan hebben 19 bonden hun eigen tuchtrechtsysteem. Volgens respondenten zijn de zaken die de tuchtcommissies bij de bonden afhandelen voornamelijk algemene tuchtrechtzaken. Algemene tuchtrechtzaken zijn vooral de zaken rondom spelregels, beslissingen van scheidsrechters, en verbaal en fysiek geweld. De SGG-zaken maken een klein deel uit van alle zaken die door de tuchtcommissies bij de bonden worden

afgedaan; minimaal zeven SGG-zaken tussen 2013 en 2015.[59] Net als bij de sancties die zijn opgelegd door het ISR, vinden respondenten de sancties van de tuchtcommissies te laag. Volgens respondenten zijn de voordelen van het tuchtrecht via de eigen bond dat de incidenten binnenshuis blijven en dat de tuchtcommissie bekend is met de sport.

De tuchtcommissies bij de bonden moeten ook handelen volgens de 'Blauwdruk tuchtrecht seksuele intimidatie in de sport' die NOC*NSF heeft opgesteld. De implementatie van de Blauwdruk bij de sportbonden heeft volgens respondenten vanuit onder meer NOC*NSF veel tijd gekost. 'De bonden hadden hun eigen tuchtrechtsysteem al jaren op een bepaalde manier ingericht en dat kon niet overal zo aangepast worden.'

Hoe de bonden het tuchtrecht hebben ingericht, verschilt per bond. Blijkens de gehouden gesprekken bestaat bij de verenigingen en bonden onduidelijkheid over wie een zaak aanhangig kan maken bij de tuchtcommissie van de bond. In de meeste gevallen is het zo dat meldingen c.q. klachten bij de vertrouwenscontactpersonen van de bonden worden gedaan door slachtoffers, verenigingen of andere betrokkenen. Volgens het Tuchtreglement seksuele intimidatie – dat recent op dit punt is gewijzigd – kan het lid dat meent dat ten opzichte van hem of haar sprake is van seksuele intimidatie aangifte doen. De tuchtcommissie gaat de melding onderzoeken waarbij hoor en wederhoor wordt toegepast. Vervolgens doet de tuchtcommissie een uitspraak. Bij sommige sportbonden is er een tussenfase ingebouwd. Een bond kan – maar dat hoeft niet – eerst de zaak laten beoordelen door een triagecommissie. Net als bij het ISR legt de triagecommissie de zaak voor aan de aanklager. De aanklager beoordeelt eerst of een melding gegrond is. Als de melding gegrond wordt bevonden, kan deze – indien de aanklager dit nodig acht – worden doorgestuurd naar de onderzoekscommissie indien er nog verder onderzoek nodig is, of de zaak wordt direct doorgezet naar de tuchtcommissie. Tuchtcommissies bij sportbonden kunnen dezelfde straffen opleggen als het ISR, dit volgt uit de Blauwdruk seksuele intimidatie.

59 We spreken van minimaal zeven SGG-zaken omdat we van 2014 niet weten welke zaken door de sportbonden en welke door het ISR zijn afgedaan. Dit is niet uitgevraagd door de auditcommissie. We weten wel dat er in 2014 vier SGG-zaken tuchtrechtelijk zijn behandeld, onduidelijk is dus via welke route de tuchtzaak is verlopen.

Weinig tuchtzaken

Opvallend is dat er maar weinig tuchtrechtelijke uitspraken rond SGG-zaken worden gedaan. Dit is mede te verklaren door het grote aantal afvalmomenten tussen het moment van het incident en de uiteindelijke tuchtrechtelijke procedure. Deze afvalmomenten bespreken we hieronder.

Volgens respondenten is de belangrijkste reden van het lage aantal tuchtzaken dat alleen het slachtoffer of ouders van een minderjarig slachtoffer een procedure konden opstarten. Dit is dus recent voor bij het ISR aangesloten bonden gewijzigd, nu kunnen ook organen van de bond een zaak aanhangig maken. In veel gevallen durven slachtoffers het incident niet te melden omdat ze een schuldgevoel hebben of omdat ze zich schamen. Het verhaal komt dan nooit naar buiten en de vereniging of bond heeft geen mogelijkheden om een tuchtrechtelijke procedure te starten. 'Als bond wil je kunnen zeggen dat je iemand uit de sport wilt weren. Dat lukt op dit moment niet en dat is dus een grote lacune', aldus een respondent vanuit een sportbond.

Wanneer het slachtoffer het incident wel meldt, is dit in de meeste gevallen bij de sportvereniging. Volgens respondenten is er in sommige gevallen sprake van onkunde binnen verenigingen. Zij zijn niet (goed) op de hoogte van de mogelijkheden om de misstanden via het tuchtrecht van de bond aan te pakken. Daarnaast spelen er institutionele belangen waardoor verenigingen niet met het verhaal naar buiten durven te treden. Voorbeelden hiervan zijn plegers die goede trainers zijn of plegers die veel voor een vereniging doen, of plegers met familiebanden binnen de vereniging. Hun wordt de hand boven het hoofd gehouden. Respondenten vermoeden dat het ook de praktijk is dat een slachtoffer zich bij het bestuur meldt en dan kunnen er allerlei persoonlijke relaties zijn waardoor meldingen 'onder het tapijt worden geveegd'. Respondenten denken dat verenigingen een incident liever binnenskamers houden. 'Verenigingen zijn, denk ik, toch bang voor de publiciteit; vaak wordt gedacht: waar rook is, is vuur.' Daarbij speelt ook nog dat trainers en vrijwilligers geen lid hoeven te zijn van een vereniging en soms ook niet op een andere wijze zijn onderworpen aan het tuchtrecht, en daarom niet kunnen worden veroordeeld op basis van het tuchtrecht. De vereniging kan dan echter wel op een andere manier actie tegen deze persoon ondernemen, bijvoorbeeld door een terreinverbod te vorderen.

Wanneer het slachtoffer zijn of haar verhaal bij de sportbond of het Vertrouwenspunt Sport doet, krijgt hij/zij via deze weg informatie over de mogelijkheden om de zaak aanhangig te maken bij het tuchtrecht. Dit betekent wel dat het slachtoffer een verklaring moet afleggen bij de tuchtcommissie en responden-

ten geven aan dat dit heftig en confronterend is. Het slachtoffer heeft het verhaal op dat moment al gedaan bij het VPS of bij de bond en kan het opstarten van een tuchtrechtzaak daarom als onnodig ervaren: 'Laat maar zitten, ik ben mijn verhaal nu toch al kwijt.' Respondenten merken op dat er een te hoge drempel is voor de slachtoffers om een tuchtrechtelijke procedure te starten. Ze moeten veel zelf regelen en ze zullen het verhaal een aantal keer moeten vertellen. NOC*NSF heeft zoals gezegd met deze reden een poule van aanklagers opgezet. Hiermee probeert de organisatie de slachtoffers werk uit handen te nemen. Ook vinden respondenten het goed dat het VPS als schakel tussen het slachtoffer en het tuchtrecht zit: 'Als dit niet het geval zou zijn, wordt het slachtoffer wellicht niet voorgelicht en zijn er waarschijnlijk nog minder tuchtrechtelijke uitspraken.' Een respondent geeft aan dat door NOC*NSF in minstens één zaak is verwezen naar een mediator die op commerciële basis werkzaam is en niet verbonden aan bijvoorbeeld het ISR. Na een mediationtraject kan geen tuchtzaak meer plaatsvinden en volgt ook geen plaatsing in het register voor ontuchtplegers.

Een andere verklaring voor het lage aantal tuchtrechtzaken is volgens een respondent dat de ernstiger zaken van SGG vaker strafrechtelijk worden afgedaan en het slachtoffer vindt het dan vaak niet meer nodig om ook nog een tuchtrechtelijke procedure te starten.

Een andere oorzaak van het lage aantal tuchtrechtzaken is dat het tuchtrecht zich alleen richt op gedragingen die zich binnen het kader van de sportbeoefening hebben voorgedaan. Op dit moment wordt gesproken over het toepassingsbereik van het reglement. Ook gedragingen die buiten de sportbeoefening plaatsvinden maar wel een risico kunnen vormen voor de leden van de sportbond, zouden binnen het bereik van het tuchtrecht moeten vallen, zo is de mening van verschillende respondenten.

Register ontuchtplegers in de sport

Sinds een aantal jaar bestaat het Register ontuchtplegers in de sport. Dit register staat ook wel bekend als de 'zwarte lijst'. Plegers van seksuele intimidatie in de sport die tuchtrechtelijk zijn veroordeeld, kunnen op deze lijst geplaatst worden. De plaatsing op de lijst duurt zolang als de tuchtrechtelijke sanctie van kracht is. Sportbonden en verenigingen kunnen nagaan of bepaalde personen op de zwarte lijst staan.

Respondenten zijn niet lovend over de zwarte lijst. Ze zien in dat de lijst in

potentie nuttig kan zijn maar doordat er alleen tuchtrechtelijk veroordeelde plegers op de lijst mogen staan, dient deze – met het oog op het lage aantal tuchtrechtelijke uitspraken – het doel te weinig. Op dit moment staat er slechts één persoon op de zwarte lijst. Daarnaast is het ook nog zo dat alleen leden van een vereniging of bond veroordeeld kunnen worden middels het tuchtrecht. De vrijwilligers die niet zijn onderworpen aan het tuchtrecht kunnen binnen een sportvereniging over de schreef gaan zonder op de zwarte lijst terecht te komen. Ook vrijwilligers of andere betrokkenen waartegen een ordemaatregel is genomen, komen niet op de lijst. De zwarte lijst is bedoeld voor de ernstige zaken, maar deze zaken lijken nu vooral bij het strafrecht terecht te komen. Bovendien merken respondenten op dat de strafmaat binnen het tuchtrecht erg laag is omdat deze nu vaak wordt gespiegeld aan de straf binnen het strafrecht. Hierdoor verdwijnen – in theorie – plegers die op de lijst terechtkomen snel weer van de lijst. Respondenten merken op dat tuchtrechters over het algemeen voorzichtig zijn in hun oordeel en vinden dat er strenger gestraft mag worden. 'Ze zullen niet sneller of eerder iemand veroordelen dan in het strafrecht.' Volgens respondenten vanuit het tuchtrecht en de auditcommissie zijn de meeste tuchtrechters strafrechters en leggen ze dus een sanctie op met een 'strafrechteroog', terwijl het tuchtrecht van wezenlijk andere aard is. Straffen vallen hierdoor betrekkelijk laag uit. Een mogelijkheid om dit te voorkomen is het verhogen van de maximale straffen waarin het reglement nu voorziet. Momenteel is het mogelijk om ontuchtplegers in de sport die strafrechtelijk veroordeeld zijn, versneld tuchtrechtelijk te veroordelen. Immers, pas wanneer iemand tuchtrechtelijk is veroordeeld, komt de persoon op de lijst. Dus niet automatisch na een strafrechtelijk vergrijp. Het is aan te raden het in de toekomst mogelijk te maken om iemand na een strafrechtelijke veroordeling op de lijst te plaatsen. Hierdoor zou het aantal namen in het register moeten toenemen.

Verschillende tuchtrechtsystemen

Respondenten vinden het feit dat er verschillende tuchtrechtsystemen zijn niet per definitie een probleem, als de bonden zich maar houden aan de Blauwdruk tuchtrecht seksuele intimidatie. Algemeen tuchtrecht is volgens de meeste respondenten goed binnen de eigen bond te regelen. 'De meeste bonden die het tuchtrecht zelf regelen hebben een goed functionerend systeem.' De bonden zien daarom geen meerwaarde in aansluiting bij het ISR. Daarentegen zijn er respondenten die vinden dat het voor de rechtsgelijkheid beter is om alle

tuchtrechtzaken in het kader van SGG centraal af te doen. De complexe zaken vragen volgens respondenten daarnaast om specifieke kennis en ervaring. Het ISR kent een specifieke Kamer Seksuele Intimidatie, en de leden van deze tuchtcommissie beschikken over specifieke kennis op dit terrein. Dit is nodig om deze zaken goed te kunnen beoordelen. Sommige sportbonden geven dan ook aan dat ze graag vergelijkingsmateriaal in de vorm van uitspraken van het ISR of andere bonden zouden willen hebben, zodat zij kunnen zien hoe de procedure bij anderen verloopt en welke jurisprudentie er is. Respondenten noemen als ander voordeel van het tuchtrecht centraal bij het ISR onderbrengen dat het ISR onafhankelijk is. Het kan namelijk voorkomen dat er een zaak tegen een medewerker van een bond wordt aangespannen en dan wordt die zaak door de bond zelf beoordeeld. Respondenten vinden dat het ISR in die gevallen een betere partij is om de zaak te onderzoeken en te beoordelen. De laatste tijd neemt het aantal bonden dat aansluiting zoekt om voornoemde redenen toe.

Ook binnen een bond kan er verdeeldheid zijn over het wel of niet onderbrengen van SGG-zaken bij het ISR; een aantal leden vindt dat de bond de SGG-zaken prima kan afhandelen, andere vinden het beter om het uit te besteden vanwege de complexiteit, de nodige kwaliteit en de onafhankelijkheid.

Auditcommissie

Op 14 februari 2013 is de Auditcommissie Seksuele Intimidatie (SI) ingesteld. De Auditcommissie SI is een externe toetsingscommissie voor de sportbonden aangesloten bij NOC*NSF met als doel en taak:

a) Het toetsen of een (wijziging in een) door een (namens de) sportbond opgesteld tuchtreglement seksuele intimidatie en de daarin opgenomen procedures voldoen aan de eisen in de 'Blauwdruk tuchtrecht seksuele intimidatie in de sport' (de Blauwdruk) welke is vastgesteld in de Algemene Vergadering van NOC*NSF d.d. 15 november 2011.
b) Het toetsen c.q. beoordelen van de afhandeling van meldingen, klachten seksuele intimidatie ten aanzien van leden en aangeslotenen die onder de bondsreglementering vallen, in het geval zij het door de sportbonden gehanteerde tuchtreglement seksuele intimidatie en/of van voor die sportbonden geldende aanverwante regelgeving overtreden.

De auditcommissie baseert de audits op digitale vragenlijsten die worden ingevuld door medewerkers van de sportbonden. In het eerste jaar dat de auditcom-

missie actief was, hebben alle 75 bonden gereageerd op de vragenlijst. In 2014 en 2015 waren dit er minder: respectievelijk 71 en 73 van de 75 bonden.

Het aantal bonden dat volgens de rapportages van de auditcommissie een melding van SI heeft ontvangen, is in de loop der jaren afgenomen: in 2013 waren dit er 21 en in 2015 16 (Auditcommissie, 2014; 2015; 2016). Ook het aantal registraties bij de bonden is afgenomen. De SI-meldingen komen vooral uit de breedtesport en in enkele gevallen uit de topsport. Het aantal meldingen bij het VPS ligt vele malen hoger: rond de 60 in 2013 en rond de 215 in 2015. Opvallend is het lage aantal zaken dat uitmondt in een tuchtzaak: 8 in 2013, 4 in 2014 en 3 in 2015.

Het auditen van het VPS behoort niet tot de taak van de Auditcommissie. De Auditcommssie geeft in haar rapport het volgende aan:[60]

> 'Omdat de bonden samen met NOC*NSF ervoor hebben gekozen een deel van de advisering en ondersteuning rond meldingen en klachten SI neer te leggen bij het Vertrouwenspunt Sport, en de vertrouwenscontact-personen van de bonden daar rechtstreeks naar door te laten verwijzen, meent de Auditcommissie SI ook naar dit proces te moeten kijken.'

Momenteel wordt er niet gemonitord wat er precies gebeurt in het traject. Dat wordt nu omschreven als een 'black box', want 'er wordt niet gemonitord hoe het VPS handelt en hoe de verschillende trajecten rond meldingen van SGG lopen', aldus een van de respondenten.

SGG in de sport: van begin tot eind?

Op de plaatselijke tennisclub zijn ze blij met de nieuwe ballenjongen Cas. Het is een nette, vriendelijke en integere jongeman en bovendien is hij zeer getalenteerd. Hij kan echter geen VOG overhandigen, omdat hij op 16-jarige leeftijd is veroordeeld omdat hij toentertijd een seksuele relatie had met een 8-jarig meisje. Hij heeft daarvoor een taakstraf gehad en is onder begeleiding van de reclassering geweest. Desondanks wil het bestuur van de tennisvereniging Cas een kans geven omdat het voorna-melijk de positieve dingen ziet: 'Voor ons was het afgesloten, van oké, dat is toen gebeurd.' Het bestuur besluit het gedrag in de gaten te houden en er worden verder geen afspraken gemaakt of regels opgesteld. Hoewel

60 https://www.nocnsf.nl/stream/ter-informatie-rapportage-auditcommissie-si-2015.pdf, p. 2.

Cas tijdens zijn werkzaamheden op de club erg joviaal is naar de kinderen, lijkt zijn gedrag niet grensoverschrijdend. Een andere ballenjongen heeft hem wel eens aangesproken toen hij een kind op schoot nam: 'Zo van joh, je weet hoe het over kan komen, misschien moet je je even wat inhouden.' Dat vond hij erg lastig omdat hij zich op zijn persoon aangevallen voelde. Een jaar nadat hij in dienst is getreden, wordt een van de trainers van de tennisclub gebeld door een ouder. Hun 10-jarige dochter blijkt al een half jaar seksueel te worden misbruikt door Cas.

De ouders van het meisje doen aangifte en de verhoren komen snel op gang. Ook de bond wordt ingeschakeld. Die adviseert de trainer contact op te nemen met het vertrouwenspunt van NOC*NSF. NOC*NSF adviseert de vereniging een brief aan de ouders op te stellen, die verstuurd kan worden op het moment dat de politie groen licht geeft. Vanwege de verwachte maatschappelijke onrust, wordt in opdracht van de gemeente ook het maatschappelijkeonrustteam bij de zaak betrokken. De communicatie tussen de verschillende partijen verloopt niet optimaal. Voornamelijk met betrekking tot het (moment van) informeren van de ouders bestaat onduidelijkheid. De trainer geeft dan ook aan dat dit proces van informeren en communicatie verbeterd moet worden: 'Het maatschappelijkeonrustteam kwam voor mij uit de lucht vallen en bij de bond voelde ik me van het kastje naar de muur gestuurd. Ik heb me zeker niet gesteund gevoeld in het begin. Bovendien vond ik NOC*NSF onprofessioneel overkomen, in de zin dat ze niet concreet waren. Ook de politie was niet concreet. Iedereen lijkt onzeker. Hoe moet ik het dan wel weten? Ik ben de grote leek in dit geval.'

Na een hele lange tijd wordt Cas veroordeeld via het strafrecht. Hoewel het belangrijk is dat Cas niet meer aan het werk gaat met kinderen, blijft een tuchtrechtelijk traject uit. De ouders van het meisje willen niet opnieuw aangifte doen omdat ze dan weer door 'de hele molen' heen moeten. Om die reden wordt de voorzitter gevraagd het tuchtrechtelijke traject te starten. Door iemand van het ISR wordt echter gesteld dat de voorzitter geen aangifte kan doen, maar dat de bond dat moet doen. 'Toen is dat weer bij de bond terechtgekomen, waar weer veel tijd overheen is gegaan.' Uiteindelijk is er nog niks gebeurd en weet niemand waar de melding is blijven hangen. De bond verklaart namelijk op zijn beurt dat deze als sportbond ook geen zaak mag indienen, maar dat de trainer dat moet doen. Ook de trainer heeft de motivatie om het tuchtrechtelijk te onderzoeken verloren: 'Eind vorig jaar heb ik er voor het

laatst iets over gehoord, na zelf veel contact te hebben gezocht. Maar ik krijg steeds pas laat reactie, dus nu ben ik er ook klaar mee. Ik vind het heel raar dat de veroordeling van het strafrecht niet gewoon overgenomen kan worden.'

(Feiten en omstandigheden zijn veranderd omwille van de herleidbaarheid, zonder afbreuk te doen aan de strekking van het incident en de daaropvolgende gebeurtenissen.)

5.2 *Aanpak door politie*

5.2.1 *Melders*

Zaken van SGG kunnen zoals uit voorstaande blijkt binnen en door de sport zelf worden afgehandeld. Meldingen kunnen ook bij de politie worden gedaan, de tweede invalshoek. De werkwijze van de zedenpolitie bij meldingen van SGG bij een sportvereniging wijkt niet af van de werkwijze bij andere zaken waarbij minderjarigen het slachtoffer zijn. De sportcontext is wel als extra risicovol aan te merken, omdat er sprake kan zijn van meerdere slachtoffers. Op basis van de 102 bestudeerde registraties van SGG is bepaald wie de melding doet (zie tabel 5.7).[61] In het overgrote deel van de gevallen doen (ouders van) slachtoffers melding, namelijk 85 procent. Een beperkt deel van de meldingen komt vanuit de verenigingen.

Tabel 5.7: Rol van de melder

Rol van de melder (N=102)	**Politie**	
	n	*%*
Slachtoffer	36	35
Vereniging	17	17[62]
Ouder(s) slachtoffer	51	50
Overig	7	7
Niet vermeld	4	4
Totaal	**115**	**113**

61 Er kunnen meerdere melders per zaak zijn.

62 Dit betreft een algemene categorie waaronder bestuursleden vallen, alsook coaches, trainers en veiligheidscoördinatoren.

5.2.2 Redenen voor melding

Uit de politieregistraties, die het volledigst zijn in vergelijking met die van het VPS en de sportbonden, is getracht op te maken waarom iemand, meestal dus een (ouder van een) slachtoffer, een melding heeft gemaakt (zie tabel 5.8).

De voornaamste reden om een incident te melden lijkt dat de melder wil dat het SGG stopt bij het slachtoffer (37%).[63] In bijna drie op de tien zaken wil de melder dat de dader (ook) gestraft wordt. Daarnaast wil de melder in zeventien procent van de zaken dat de dader geen andere mensen meer misbruikt en in dertien procent overweegt men aangifte. In mindere mate is de reden dat men 'het maar gemeld wil hebben', men informatie wil inwinnen of men zelf geholpen wil worden. In een op de vijf zaken is vanwege de beperkte informatie niet goed uit de mutatie op te maken wat de reden voor het melden is.

Tabel 5.8: Redenen om te melden

Redenen om te melden (N=102)	**Politie**	
	n	*%*
Wil dat het stopt	38	37
Wil dat dader gestraft wordt	30	29
Wil dat de dader geen andere mensen meer misbruikt	16	17
(Overweging) aangifte	13	13
Wil het gemeld hebben en geregistreerd	9	9
Informatie vragen/inwinnen	7	7
Wil zelf geholpen worden	4	4
Onbekend/niet duidelijk op te maken uit mutatie	20	20
Totaal	**137**	**136**

Er kan van worden uitgegaan dat alle 102 bestudeerde zaken bij de politie begonnen zijn met een melding. Minder dan de helft hiervan is, voor zover dat uit de bekeken registraties is op te maken, uitgemond in een aangifte (zie tabel 5.9). Er zijn iets minder informatieve gesprekken gehouden.

63 Melders kunnen meer redenen hebben om de politie in te lichten over SGG.

Tabel 5.9: Politiecijfers naar status[64]

Politiecijfers naar status	*n*	%
Melding opgenomen	102	100
Informatief gesprek	43	42
Aangifte opgenomen	49	48

De reden waarom het bij een melding blijft is soms duidelijk uit de registraties af te leiden. Melders kunnen duidelijke redenen hebben om nog geen aangifte te doen. Een melder doet geen aangifte omdat de beschuldigde al zijn lidmaatschap heeft opgezegd. Een andere melder: 'In dit stadium wil ik nog geen aangifte doen, maar mocht er in de toekomst nog iets voorvallen dan wil ik dat dit voorval al geregistreerd is. Ik heb best angst vanwege het beëindigen van zijn lidmaatschap en eventuele gevolgen hiervan die naar mij gericht kunnen zijn.' Aan de politie wordt in een andere zaak advies gevraagd over hoe om te gaan met een bepaalde situatie die de melder onwenselijk of verdacht vindt (zie casus hieronder). De politie voorziet de melder van advies en maakt een mutatie in het systeem. Voor eventuele volgende meldingen over dezelfde persoon (trainer) zijn dit belangrijke gegevens om het 'plaatje compleet te maken'.

Casus – Advies na melding bij politie

'Terugbelverzoek om B. te bellen omdat er iets zou zijn op de voetbalvereniging. B. vertelde dat zijn 11-jarige zoontje voetbalt. De trainer is E. Wat melder opvalt is dat de trainer altijd in de kleedkamer is als de jongens aan het douchen zijn. Dit douchen gaat onder begeleiding van enkele ouders en hem. Melder vindt dat de trainer daar eigenlijk niets te zoeken heeft. Ook valt het hem op dat de trainer altijd zo gaat zitten dat hij zicht heeft op de douches. Sinds kort heeft de trainer een smartphone en die gebruikt hij ook in de kleedkamer als de jongens aan het douchen zijn. Melder heeft niet waargenomen dat hij met deze telefoon opnamen of foto's maakt. Melder vroeg advies en beseft dat er nog geen sprake is van strafbare feiten, maar hij maakt zich wel zorgen. Hem geadviseerd de vertrouwenspersoon en het bestuur van de club te benaderen en daarmee in gesprek te gaan. Hij zou dan onder andere kunnen vragen of alle trainers en begeleiders ieder jaar een Verklaring Omtrent Gedrag moeten overleggen. Daarnaast zou hij zijn zorgen uit kunnen spreken. Melder vroeg wat te doen als de club geen

64 Het is opvallend dat uit het onderzoek blijkt dat er meer aangiften worden opgenomen dan dat er informatieve gesprekken worden gehouden omdat het werkproces is dat er in principe altijd eerst een informatief gesprek gehouden wordt.

> actie onderneemt. Hem verwezen naar de vertrouwenspersoon van de bond. Na enig speurwerk blijken er al meer dezelfde meldingen te zijn betreffende deze trainer.' (bron: politieregistratie)

Het belang van aangifte doen, blijkt uit een zaak waarin de vereniging aan de politie vraagt hoe het eventueel met de strafrechtelijke vervolging zit. Dit is lastig zonder aangiften. Er wordt daarom vanuit de politie via de club naar mogelijke slachtoffers gecommuniceerd over de mogelijkheid om aangifte te doen en het belang daarvan.

5.2.3 *Ervaringen rondom de werkwijze van de politie*

Volgens het werkproces van de zedenpolitie wordt een informatief gesprek gehouden met het slachtoffer. In dat gesprek wordt onder meer bepaald in hoeverre het door het slachtoffer vertelde verhaal in beginsel gekwalificeerd kan worden als een strafbaar feit. Een van de geïnterviewde slachtoffers heeft ervaring met het informatieve gesprek. Daarvan zegt ze dat de 'gedetailleerde vragen verschrikkelijk waren', maar dat ze daar begrip voor had. Kort na het informatieve gesprek krijgt ze te horen dat er geen strafzaak volgt, omdat er onvoldoende bewijs zou zijn. De argumenten waren voor het slachtoffer duidelijk en overtuigend. De politie doet haar de suggestie om via het tuchtrecht haar recht te halen.

De politie kan ook een melding krijgen van een derde over SGG in een vereniging. De politie is afhankelijk van de medewerkingsbereidheid van getuigen en van slachtoffers. Die ontbreekt soms. Een respondent vertelt dat in een zaak de ouders van het mogelijke slachtoffer niet willen meewerken aan het onderzoek omdat 'ze vrezen voor een zedenregistratie'. De ouders willen voorkomen dat hun kinderen in de politieregistraties als slachtoffer van een zedendelict staan vermeld. Voor de politie is het onderzoek dan niet goed uit te voeren. Bij zo'n zaak is het moeilijk om informatie te halen:

> '(…) en dat wil je dus eigenlijk wel weten. Niet zozeer voor deze kinderen, want die willen het kennelijk niet verder. Maar wel vanwege die verdachte, die eventueel straks weer naar het volgende team gaat en daar weer verder gaat. Ik bedoel, dan is het een beetje vreemd als je het niet weet. Alleen, je kunt mensen ook niet dwingen om het verhaal naar buiten te brengen. Ik bedoel, de vereniging wil het niet, de ouders van die kinderen willen het niet, die jongens willen het niet.'

In de politieregistraties is nagegaan welke activiteiten er zijn ondernomen na de melding of aangifte, met name door de politie. Hierbij geldt een voorbehoud, namelijk dat de registraties van de politie de basis zijn. Die vormen vermoedelijk geen uitputtend overzicht van wat er allemaal in een zaak is gedaan. Om die reden zijn de activiteiten zoals genoemd in onderstaande tabel illustratief en niet limitatief. In een zaak kunnen meerdere acties zijn ondernomen. In de helft van de zaken worden getuigen gehoord en in iets minder dan de helft van de zaken worden (ook) de (ouders van) slachtoffers gehoord. Er wordt in 38 procent van de zaken overlegd met de vereniging. In ruim een derde wordt de verdachte verhoord. Verder valt op dat de politie in een op de zes zaken advies geeft aan een vereniging over hoe die met de zaak om kan gaan als er geen sprake is van een strafbaar feit.

Tabel 5.10: Ondernomen acties n.a.v. melding

Ondernomen acties n.a.v. melding (N=102)	**Politie**	
	n	*%*
Getuigen horen	51	50
Horen (ouders) slachtoffer	45	44
Overleg met sportvereniging	39	38
Verhoor verdachte	37	36
Anders	18	18
Advies geven	17	17
Inschakelen andere instantie	6	6
Onbekend	6	6
Ordemaatregel (toegang ontzeggen, intrekken licentie, non-actief)	5	5
(Waarschuwend) gesprek met beschuldigde	5	5
Overleg sportbond	3	3
Royement of schorsing door vereniging	3	3
Lidmaatschap opzeggen	2	2
Inschakelen interne/externe deskundigen	1	1
Totaal	**238**	**234**

5.2.4 *Laatst bekende resultaat*

De activiteiten die in een zaak door de politie en bijvoorbeeld verenigingen zijn ondernomen leiden tot een resultaat. Het bleek erg lastig om op basis van uitsluitend de politie-informatie te bepalen wat het eindresultaat was. De reden is dat die informatie elders kan zijn geregistreerd (denk aan vonnissen). Op de volgende pagina staat om die reden een tabel waarin het 'laatst bekende' of laatst geregistreerde resultaat staat vermeld. Ook hierbij geldt dat de resultaten illustratief zijn. De algehele bevinding is dat er vele 'eindresultaten' mogelijk zijn. Naast het feit dat in bijna een kwart van de gevallen het eindresultaat in het

geheel niet bekend is, valt op dat in een op de acht zaken van SGG er een waarschuwend gesprek met de beschuldigde wordt gehouden. Een voorbeeld uit een van de politiedossiers is als volgt: 'Er is een waarschuwend gesprek met de beschuldigde geweest, onder andere om te vertellen dat de politie op de hoogte is van zijn escapades.' Daarnaast is te zien dat een aantal meldingen bij de politie binnen de sport wordt 'opgelost', zoals met een ordemaatregel, schorsing of royement. Van verschillende zaken is bekend dat ze uiteindelijk voor de rechter zijn geweest. Twee zaken hebben (zeker) in een veroordeling geresulteerd; acht zaken zijn geëindigd in een vrijspraak. Een aantal zaken loopt nog blijkens de politieregistraties bij het OM en de rechtbank.

Tabel 5.11: Laatst bekende resultaat na melding bij politie

Laatst bekende resultaat na melding	N	%
Onbekend	21	21
Waarschuwend gesprek met beschuldigde	13	13
Ordemaatregel door vereniging	10	10
Vrijspraak door rechtbank	8	8
Zaak informeel opgelost	8	8
Aanhouding verdachte	5	5
Zaak niet opgelost	5	5
Royement of schorsing door vereniging	5	5
Bekennende verdachte	4	4
Lidmaatschap VE opgezegd	3	3
Royement of schorsing en ordemaatregel door vereniging	3	3
Vervolging niet doorgezet door OvJ ivm onvoldoende bewijs	2	2
Rechtszaak met onbekende afloop	2	2
Veroordeling door rechtbank	2	2
Zaak ingestuurd naar OM	2	2
Gesprek met vereniging	1	1
Informatieavond op de vereniging georganiseerd door vereniging	1	1
Melding gemaakt in BVH, zaak afgedaan en afgeboekt	1	1
Nav melding licht de politie de ouders van het minderjarige meisje (13) in over relatie met volwassene (25)	1	1
Onterechte beschuldiging vastgesteld door OM (sepot)	1	1
Ouders slachtoffer dienen klacht in bij sportvereniging	1	1
Politie meldt zaak bij sportbond	1	1
Zaak niet opgepakt, wilde slachtoffer niet	1	1
Mogelijk valse aangifte	1	1
Totaal	**102**	**100**

Grijs is politie, OM of rechter; blauw is sport

5.2.5 Timing

Het moment waarop de politie de melding krijgt, kan van invloed zijn op het verdere verloop van het opsporingsonderzoek. De politie kan ongestoord het onder-

zoek starten als de vereniging of het slachtoffer de politie als eerste heeft ingelicht en de andere sporters en hun ouders nog niet op de hoogte zijn. Het komt ook voor dat het bestuur van een vereniging de ouders al heeft geïnformeerd door middel van een ouderavond of een brief. Hier kan het opsporingsonderzoek onder lijden omdat getuigen elkaar kunnen beïnvloeden. 'Dan sta je 1-0 achter', aldus een respondent van de politie. In een van de zaken die in de interviews aan de orde komt, heeft de politie de aanhouding van de verdachte coach moeten bespoedigen omdat de vereniging een uitje had georganiseerd waar belangrijke getuigen aanwezig zouden zijn. De politie wilde elke kans op beïnvloeding voorkomen, omdat de 'verdediging daar later gehakt van kan maken'.

In voornoemde zaak is de beschuldigde niet gehoord door de politie. In andere zaken gebeurt dat wel. De politie benut dit contactmoment met de beschuldigde om uit te leggen dat ze een melding heeft gehad en dat er onderzoek volgt. Door transparant te zijn hoopt de politie de medewerkingsbereidheid te vergroten. In het gesprek met de beschuldigde wordt ook de maatschappelijke onrust ter sprake gebracht en de noodzaak om het bestuur van de vereniging te informeren en in overleg met het bestuur tot een noodoplossing te komen. De nadruk ligt op het voorkomen van maatschappelijke onrust. In een andere zaak worden bestuursleden als getuige gehoord. Zij hebben de nadrukkelijke boodschap gekregen van de politie om de leden niet te informeren voordat de verdachte, die op dat moment in het buitenland verblijft, is opgepakt. Het bestuur stelt in de tussentijd wel alvast een informatiebrief voor de ouders op, in nauw overleg met de zedenpolitie. Vanwege de verwachte maatschappelijke onrust is een team maatschappelijke onrust in het leven geroepen dat de regie in handen neemt (zie §5.2.6). Respondenten noemen de voorzitter van een sportvereniging een belangrijke contactpersoon voor dit team: 'We maken de voorzitter medeverantwoordelijk voor het verhaal; hij heeft ook verantwoordelijkheid voor het verder voorkomen van onrust en een goede afhandeling van het proces.' Het verschilt per zaak welke partijen nodig zijn om maatschappelijke onrust te voorkomen. Hieronder staat een voorbeeld van goede samenwerking tussen de politie, de gemeente en de vereniging.

Casus - Samenwerking

'Ik heb ook een keer meegemaakt dat de politie en gemeente zich rechtstreeks bij het bestuur meldden. De burgemeester had contact opgenomen met het bestuur, dat er iemand was gearresteerd op verdenking van seksuele intimidatie. Ze hadden gezien dat hij trainer was bij de vereniging. Ze wilden graag in gesprek met het bestuur, van hoe gaan we nou

verder. Er is die week daarop een persbericht de deur uit gedaan en een bijeenkomst voor de buurt georganiseerd. En dat is dan ook perfect gegaan, die samenwerking tussen de politie, gemeente en de vereniging.' (bron: interview)

5.2.6 *Maatschappelijke onrust*

In Nederland zijn op regionaal niveau maatschappelijkeonrustteams actief die meedenken in het voorkomen en/of begrenzen van maatschappelijke onrust door incidenten waaronder SGG binnen de sport. Het team maatschappelijke onrust, dat per regio een andere samenstelling kan hebben, staat onder leiding van de veiligheidsdriehoek. Het is een ad-hocteam dat wordt ingericht op basis van het landelijk protocol maatschappelijke onrust. Volgens respondenten weten de sportverenigingen de gemeente voor dit soort zaken minder goed te vinden. De beslissing om een maatschappelijkeonrustteam in te zetten, hangt af van het aantal mensen dat betrokken is bij het incident en de verwachte onrust. Deze teams bestaan uit vertegenwoordigers van verschillende partijen zoals GGD, Veilig Thuis en de politie. Deze teams zorgen ervoor dat er gecoördineerde hulpverlening op gang komt. De maatschappelijkeonrustteams zetten zich zowel voor het slachtoffer als voor de beschuldigde in, maar hebben geen cliëntcontact. De teams kunnen hulpverlening organiseren en ze denken de scenario's uit waarbij maatschappelijke onrust kan ontstaan. Vervolgens helpen ze de partners om deze onrust zo klein mogelijk te houden.

De officier van justitie is de aangewezen persoon voor de informatievoorziening richting de club, het informeren van ouders, informatieavonden en dergelijke. Alle parketten hebben een officier 'Strategie en beleid'. In de meeste gevallen is de officier die deelneemt aan het team maatschappelijke onrust lid van die afdeling. Het is altijd een andere officier dan de zaaksofficier. Het voordeel van het betrekken van een officier is dat deze ervaring heeft met het opbouwen van zaken, niet inhoudelijk bij de zaak betrokken is en dat er voor de buitenwereld één contactpersoon is.

Casus – Maatschappelijke onrust

'Werd gebeld door collega van Zeden. Zij hadden een aangifte opgenomen van een jongetje van 12 jaar dat door zijn zwemcoach was betast bij zijn piemel. Jongetje zwemt bij de zwemvereniging A. In 2014 is deze jongen met de zwemvereniging in een bus naar V. gegaan voor wedstrij-

> den. Op de terugweg naar het zwembad is de zwemcoach naast hem komen zitten en heeft geprobeerd/heeft aan zijn piemel gezeten. Jongen wordt daar ook in de verhoorstudio gehoord. Nu blijkt dat deze coach ook les geeft op een basisschool. Er zijn nog geen signalen van maatschappelijke onrust. Doch men gaf op voorhand door dat als het bekend werd van deze zwemleraar/leraar basisschool, er onrust gaat ontstaan.' (bron: politieregistratie)

Veel respondenten vanuit de sport, politie en het OM geven aan dat het belangrijk is om een incident niet breed bekend te maken en dus zo min mogelijk informatie te verspreiden. Vanzelfsprekend ook vanwege de privacy van betrokkenen. Een vereniging moet een zaak van twee kanten bekijken: de kant van het slachtoffer en de kant van de beschuldigde. Dit kan leiden tot twee kampen binnen een vereniging en soms ook binnen een bestuur. Door de zaak klein te houden, wordt de onrust binnen een vereniging beperkt. Soms is het echter verstandiger om wel informatie te delen, zodat de onrust binnen een vereniging niet wordt gevoed door geruchten.

5.2.7 SGG buiten de sport

Bij de politie kunnen ook verdachten van zedenmisdrijven in beeld komen buiten de sportcontext om. Een voorbeeld is iemand die vanwege het bezit van kinderporno onderwerp van onderzoek wordt. In dergelijke gevallen gaat de zedenpolitie altijd na wat de hobby's en vrijetijdsbesteding zijn van de verdachte. In het geval dat de verdachte verbonden is aan een sportvereniging onderzoekt de politie of er sprake is van extra risico. Hierbij wordt onder andere nagegaan of de verdachte als coach of trainer in contact komt met minderjarigen. Als dat het geval is, en de vereniging in kwestie is nog niet op de hoogte van het strafrechtelijk onderzoek, dan zijn er globaal twee handelingsmogelijkheden voor de politie. De eerste is dat de politie de verdachte het advies geeft om zelf het bestuur van de vereniging in te lichten dat er een strafrechtelijk onderzoek tegen hem loopt. Dit is vanwege privacy voor de politie de ideale situatie. In privacytechnisch opzicht is het immers lastig om een vereniging te informeren over een verdachte coach/trainer terwijl nog niet duidelijk is of er ook slachtoffers zijn binnen de vereniging. Naar de ervaring van respondenten lukt het bijna altijd om de verdachte contact met het verenigingsbestuur op te laten nemen. Mocht de verdachte daartoe niet bereid zijn, dan wordt overlegd

met het OM, die de afweging maakt of het maatschappelijk belang (veiligheid van minderjarigen) moet prevaleren boven het individueel belang (privacy van de verdachte). 'Als zedenpolitie kunnen we het niet verkopen dat iemand over drie jaar een delict begaat en dat de politie op de hoogte was van zijn verleden. Wij hebben als politie een maatschappelijke verantwoordelijkheid die boven het eigenbelang van deze man stijgt.' Een voorbeeld betreft een jongen die nooit meer met kinderen om zou mogen gaan, maar nu trainer is bij een club. Zijn ouders hebben gemeld dat ze bezorgd zijn over de situatie. De politie heeft toen contact gezocht met NOC*NSF en met de verdachte: 'Wij proberen het via dit traject goed te doen, ook om rekening te houden met zijn privacy, maar als dat niet lukt dan gaan wij het echt melden bij de club.'

Er worden onderling afspraken gemaakt om het proces te monitoren. Als er uiteindelijk geen indicatie is dat er ook iets binnen de club heeft gespeeld, adviseert de politie om niet bekend te maken wat er aan de hand is of om de politie onderzoek te laten doen. Een respondent van de politie:

> 'Laat ons onderzoek doen. Voor ons is dit alledaags werk. We weten uit ervaring hoe het kan werken en hoeveel onrust het teweeg kan brengen. De vereniging moet erop vertrouwen dat wanneer er aanleiding is aan te nemen dat er slachtoffers zijn binnen de vereniging, dat dat gemeld wordt aan de vereniging. Andersom horen we dat graag als er geluiden vanuit de vereniging komen.'

5.2.8 *Grens van strafbaar gedrag*

SGG kent allerlei gradaties, zoals in het vorige hoofdstuk aan de orde is gekomen. Bij evidente gevallen van strafbare feiten (aanranding, verkrachting) veronderstellen de respondenten dat besturen van verenigingen de politie, de bond of het VPS erbij betrekken, als (een ouder van) het slachtoffer dat al niet doet. Er is bij de respondenten geen twijfel dat wanneer er duidelijke aanwijzingen zijn dat het om een strafbaar feit gaat, er een strafrechtelijk traject moet worden ingesteld. Bij waarheidsvinding hebben de melders en vereniging, maar ook de beschuldigde baat, omdat het onderzoek gaat om waarheidsvinding.

> 'Als mensen het zelf gaan onderzoeken gebeurt het half: je hebt de kennis niet. Er blijft altijd iets hangen, en als dat onterecht is, is dat misschien nog wel vervelender dan bij een gedegen onderzoek. Bovendien heeft iemand

buiten het strafrechtelijk onderzoek niet dezelfde mogelijkheden (zoals het naar voren brengen van ontlastende omstandigheden).'

De meeste gevallen van SGG vallen echter in het zogenoemde grijze gebied. Met grijs gebied wordt hier bedoeld dat het gedrag (op het eerste gezicht) niet strafbaar gesteld is, maar wel de fatsoensnormen overschrijdt. Een van de geïnterviewde slachtoffers vertelt over een incident waarbij ze verschillende malen is aangeraakt door een vrijwilliger. Die aanrakingen waren weliswaar niet op de borsten en billen maar werden wel als intimiderend ervaren. De man deed dat vaker, ook bij andere vrouwen. Het slachtoffer heeft dit aangekaart bij het bestuur, dat de betreffende man heeft aangesproken op zijn gedrag. Andere voorbeelden betreffen een vrijwilliger die seksueel getinte opmerkingen maakt op de groepsapp van jonge sporters of een coach die mee de kleedkamer ingaat. De meeste geïnterviewde respondenten vinden dat besturen in dergelijke zaken goed in staat zijn om adequate (orde)maatregelen te nemen. De politie hoeft naar hun mening hier niet bij betrokken te worden. Een voorbehoud wordt hierbij gemaakt, namelijk dat het slachtoffer uiteindelijk moet bepalen of hij/zij de politie inschakelt.

Het merendeel van de meldingen is weliswaar grensoverschrijdend maar niet strafbaar. Een van de respondenten schat dat twintig procent van de meldingen bij de politie uitmondt in een aangifte.[65] De rest dus niet. In zaken die alsnog buiten het strafrecht vallen, geeft de politie advies aan de melder over hoe de kwestie buiten het strafrecht kan worden opgelost. Respondenten zijn van mening dat toepassing van het strafrecht in veel gevallen niet nodig en ook niet wenselijk is. Het kan als een overtrokken reactie worden beschouwd; 'met een kanon op een mug schieten', aldus een respondent, en voor veel onnodige onrust zorgen binnen de vereniging, terwijl er strafrechtelijk niets mee kan worden gedaan. Beredeneerd vanuit het perspectief van het slachtoffer kan een strafzaak meer schade aanrichten dan goed doen; onwenselijk gedrag wordt dan gecriminaliseerd en er kan secundaire victimisatie optreden. Vanuit het streven naar een selectieve inzet van het strafrecht is het belangrijk dat belangen goed worden afgewogen.

Een aantal respondenten vindt wel dat ook in de 'lichte' zaken van SGG de politie en het OM erbij moeten worden betrokken. Een argument hiervoor is dat besturen en VCP's vaak geen juridische achtergrond hebben en daardoor

65 De resultaten van de politiegevensanalyse suggereren dat die verhouding anders is, namelijk dat circa de helft van de zaken resulteert in een aangifte.

niet goed kunnen beoordelen of bepaald gedrag wel of niet onder de strafbepalingen valt. Met name op het gebied van online (seksueel) grensoverschrijdend gedrag is sprake van een kennislacune. Een tweede argument voor het betrekken van de politie bij 'lichte' zaken van SGG is dat zij zich een breder en beter beeld kan vormen van de persoon van de beschuldigde. De politie kan in de systemen kijken of er meer meldingen van SGG zijn gedaan buiten de vereniging in kwestie. De ervaringen van sommige respondenten is dat beschuldigden zich buiten de sportcontext ook schuldig kunnen maken aan SGG, dan wel binnen andere verenigingen dergelijk gedrag hebben vertoond. De politie is met andere woorden in staat om de 'verschillende puzzelstukjes' of, zoals een andere respondent van het OM het uitdrukt, 'verschillende topjes van de ijsberg' bij elkaar te leggen. Die informatie kan medebepalend zijn voor de te ondernemen acties door het bestuur. Er wordt een warm pleidooi gehouden voor de betrokkenheid van de politie in de voorfase en besturen worden gewaarschuwd om niet eigenstandig zaken (intern) op te lossen. Het risico is dat op non-actief gestelde trainers elders aan het werk gaan.

Tegelijkertijd merken respondenten op dat het voor veel verenigingen allerminst vanzelfsprekend is om de politie bij de verenigingen te betrekken. De politie wordt vaak ingeschakeld als er een incident heeft plaatsgevonden. De politie is nog te weinig een reguliere 'gesprekspartner' van besturen van verenigingen. Beide werelden (sport en politie) zijn in de optiek van respondenten nu nog te gescheiden. Andere respondenten hebben er wel actief werk van gemaakt om de contacten te bevorderen. Een van de verenigingen heeft na een incident contact gezocht met de wijkagent en haar uitgenodigd bij een bestuursvergadering om nader kennis te maken. Een respondent: 'Als er nu wat is kan ik haar zo even bellen.' Een andere respondent van een sportvereniging zegt over de betrokkenheid van de wijkagent: 'Ik raadpleeg af en toe de wijkagent; dat is laagdrempelig. De wijkagent heeft zich zo geprofileerd dat de belangrijke mensen hem weten te vinden.' De wijkagent is volgens respondenten ook goed in te zetten om 'een stevig gesprek' met de beschuldigde te voeren. Er volgt dan weliswaar geen strafrechtelijk onderzoek, maar een wijkagent kan wel een duidelijk signaal afgeven dat het gedrag van de beschuldigde niet meer getolereerd kan worden en hem daarmee uit de anonimiteit halen. Overigens plaatsen diverse respondenten een kanttekening bij de betrokkenheid van de politie, in casu de zedenpolitie. Bij lichte zaken van SGG is het betrekken van de politie misschien wel wenselijk, maar in de praktijk niet haalbaar vanwege de schaarse capaciteit, zo is hun bezwaar samen te vatten.

De variabele betrokkenheid van de politie, en in het verlengde daarvan van

het OM, bij zaken van SGG binnen de sport roept twee principiële vragen op. De eerste is hoe het strafrechtelijke traject zich verhoudt tot het tuchtrechtelijke traject. De tweede is hoe het, gegeven een nader te bepalen verhouding, zit met het uitwisselen van informatie tussen de politie en de sport. Deze vragen liggen in elkaars verlengde en worden daarom samen in de onderstaande paragraaf besproken.

5.3 Verhouding tussen tucht- en strafrecht

Sportbonden zien zich soms geconfronteerd met geruchten over een – vroegere – strafzaak betreffende een trainer of coach, maar hebben hier geen concrete informatie over. Toch wil de sportbond graag kunnen beoordelen of de leden enig risico lopen en deze informatie kan relevant zijn voor de te nemen maatregelen en de uitkomst van een tuchtrechtelijke procedure. Omgekeerd beschikt de politie niet over informatie over – eerdere – tuchtzaken.

De gesproken respondenten vinden het een lastige kwestie wat de verhouding zou moeten zijn tussen een tuchtrechtelijk en strafrechtelijk traject. Verschillende factoren zijn daarop van invloed. Met name de ernst van de zaak en het recidivegevaar bepalen of naast het tuchtrecht ook het strafrecht moet worden ingezet, vinden de meeste respondenten.

Vrijwel alle respondenten zijn het erover eens dat bij een geval van SGG er altijd een reactie vanuit de sport moet komen. Het laagste niveau is dat van de vereniging waar een zaak van SGG bekend wordt. Het bestuur kan naar de mening van respondenten goed een zaak van onwenselijk of onfatsoenlijk gedrag zelf afdoen, bijvoorbeeld door een trainer te waarschuwen dat hij te amicaal omgaat met de sporters. Dergelijke gedragingen zijn te licht om tuchtrechtelijk, laat staan strafrechtelijk aan te pakken. Het negeren van de waarschuwing van het bestuur zou wel moeten leiden tot een zwaardere sanctie, zoals een non-actiefstelling of een terreinverbod. In dergelijke gevallen zou het volgens respondenten wel raadzaam zijn om een tuchtrechtelijke procedure op te starten om te voorkomen dat de betreffende trainer zich bij een andere vereniging aanmeldt. Een van de respondenten merkt in dit verband op dat het voor besturen van verenigingen zou helpen om een overzicht van gradaties van onwenselijke gedragingen en de bijbehorende interventiemogelijkheden te hebben, zoals wanneer de politie moet worden ingeschakeld (Vlaggensyteem[66]). Het is voor bestuurders niet altijd een-

66 Vertommen e.a. (2016b) hebben een vlaggensysteem ontwikkeld dat in de praktijk nog beproefd moet worden.

voudig om te weten of er sprake is van een strafbare gedraging volgens het strafrecht. Overleg met de politie kan hiertoe uitkomst bieden. Ook een gesprek over het vervolgtraject is raadzaam. Een strafrechtelijk traject neemt tijd in beslag, het is belangrijk dat gedurende dit traject een ordemaatregel van kracht is.

Bij tuchtwaardig wangedrag moet altijd een procedure worden gestart, zo vinden de respondenten. Het toepassen van het tuchtrecht heeft verschillende voordelen. Het eerste is dat het tuchtrecht meer mogelijkheden heeft voor sanctionering dan het strafrecht en dat gedrag dat niet onder de strafwet valt maar wel als SGG is aan te merken, ook kan worden gesanctioneerd. Tuchtrechtelijke uitspraken zijn idealiter ook voor andere bonden inzichtelijk waardoor 'clubhopgedrag' van 'verkeerde' trainers, coaches, leden en vrijwilligers van een vereniging wordt voorkomen. Eerder hebben respondenten opgemerkt dat het wel raadzaam is om de politie er in deze fase bij te betrekken voor advies. Bovendien ligt de lat hoger waar het gaat om de toelating van strafrechtelijk bewijs van SGG. De kans op een veroordeling is klein. Het strafrecht zou in de optiek van de respondenten als ultimum remedium moeten fungeren. Dit is ter beoordeling aan de politie en het OM, die per zaak maatwerk moeten leveren. Samengevat vinden de respondenten dat een strafzaak altijd ook moet resulteren in een tuchtrechtelijke sanctie. Omgekeerd is dat echter niet het geval: toepassing van het tuchtrecht hoeft niet altijd in een strafrechtelijk traject te resulteren. Niet iedere tuchtrechtelijke overtreding is een strafbaar feit volgens het Wetboek van Strafrecht. In de praktijk lopen beide trajecten soms naast en soms door elkaar, wat soms problemen oplevert, bijvoorbeeld wanneer al het bewijs in handen is van de politie. Wel kan het voor de politie handig zijn om toegang te hebben tot tuchtzaken, zodat zij kan nagaan of een betrokkene eerder tuchtrechtelijk is veroordeeld.

Een probleem wat betreft de verhouding tuchtrecht en strafrecht heeft betrekking op de situatie dat een vereniging wordt geconfronteerd met een zaak van SGG die dermate ernstig is dat een waarschuwing niet volstaat. De vereniging zet de trainer op non-actief en schakelt de politie in, die een opsporingsonderzoek kan starten. Als de verdachte in verzekering wordt gesteld, kan geen tuchtprocedure worden opgestart. Een uitspraak binnen het strafrecht geeft weliswaar duidelijkheid over de (on)schuld van de verdachte, maar dat kan lang duren. In een van de zaken die in de interviews aan de orde komt, heeft het ruim twee jaar geduurd. Het bestuur heeft in dit geval al in een veel eerder stadium behoefte aan duidelijkheid over de status van de zaak en de verdachte. Een respondent: 'Het gaat hier vooral om communicatie richting de verenigingsleden en mag je al een tuchtprocedure starten of moet je daarmee wachten?' Een andere respondent van de politie zegt hierover:

> 'Het kan zijn dat een club – naar aanleiding van een politieonderzoek – de behoefte heeft om te weten hoe het met het onderzoek en de verdachte staat, bijvoorbeeld om intern de ouders te informeren. Het delen van informatie (en de juiste informatie) zonder het onderzoek te schaden komt dan om de hoek kijken. De club heeft informatie nodig om stappen op de club te ondernemen, de politie heeft andere informatie nodig. Je hebt elkaar nodig, maar moet elkaar niet voor de voeten lopen.'

Een respondent: 'Als je dit soort dingen [SGG] wilt voorkomen dan moet je wel.' Een respondent vindt dat informatie-uitwisseling voor beide partijen goed is: enerzijds kan de bond informatie verschaffen aan de politie en anderzijds kan de politie de vereniging of bond helpen een risicoschatting betreffende een persoon te maken. 'Wij [de sportverenigingen] merken wel dat wij op de tweede plaats komen, en dat is ook goed, politie is ook belangrijker volgens mij. Maar met wat informatie-uitwisseling zouden wij elkaar kunnen versterken.'

Een ander probleem treedt op wanneer een slachtoffer aangifte doet bij de politie van een zedendelict bij een sportvereniging. Het slachtoffer doorloopt de procedure van informatief gesprek en eventueel aangifte. Bij de sportbond is niet altijd bekend dat er aangifte is gedaan. Als het wel bekend is, kunnen moeilijkheden rijzen ten aanzien van een op te starten tuchtprocedure. Voor het slachtoffer kan het te veel gevraagd zijn om daarna nog een tuchtrechtelijke procedure aan spannen, waarvoor hij of zij wederom het verhaal moet vertellen. In dit scenario kan overigens ook de voornoemde problematiek spelen dat de vereniging en bond geen informatie krijgen van politie en justitie. 'Zeker als een melding via via naar de politie gaat, dan hoort de zwembond daar niets over terug. Dat is erg onhandig', aldus een respondent.

Wanneer tucht- en strafrechttraject naast elkaar lopen, treden volgens respondenten met name problemen op omdat de informatie vanuit het ene traject gedeeld zou moeten kunnen worden met het andere traject. 'De zaken lopen niet geïntegreerd, omdat er weinig informatiedeling plaatsvindt.' Sommige respondenten vanuit de sportverenigingen hebben de behoefte om in een eerder stadium duidelijkheid te verkrijgen over de status van de zaak. De ervaring van respondenten die met dergelijke kwesties te maken hebben gehad, is dat de politie en het OM geen inhoudelijke informatie verstrekken. 'Als bond moet je alle informatie aanleveren, maar je krijgt geen informatie terug. Het contact is nog niet goed geregeld.' Wel is deze bond op de hoogte gehouden van de procedurele aspecten van het onderzoek. De datum van de rechtszitting

is gemeld, zodat het bestuur in staat is de rechtszitting te bezoeken en dan – voor het eerst – te horen wat er werkelijk is gebeurd.

In de interviews wordt ervoor gepleit om een uitspraak van een strafrechter via een verkorte procedure binnen het tuchtrechtelijke traject te gebruiken en verdachten op de zwarte lijst te zetten. Er zijn immers processen-verbaal van de verhoren van slachtoffer en verdachte, die niet nogmaals hun verhaal hoeven doen. Een mogelijk knelpunt hierbij is dat zedendelicten niet hoeven te leiden tot een veroordeling en kunnen eindigen in een vrijspraak. Dat wil dan niet zeggen dat de verdachte geen gedrag heeft vertoond dat tuchtrechtelijk niet toelaatbaar is. Een knelpunt betreft de privacy.

> 'Het OM zou NOC*NSF moeten informeren als er uitspraken zijn waarbij het gaat om een dader uit de sport. Nu weten ze dit vaak niet en dan gaan ze zelf op zoek. "En dan sta je weer buitenspel, reuze frustrerend", aldus een respondent vanuit de sport. Het vonnis kan niet een-op-een worden overgenomen door het tuchtrecht. Ze hebben een volledige uitspraak nodig die niet geanonimiseerd is. Er moet dan nog een tuchtrechtuitspraak overheen, maar dat hoeft geen problemen op te leveren. Ten behoeve van het tuchtrecht mag je de volledige uitspraken opvragen. Als je ze eenmaal hebt, hoop je maar dat de bond er iets mee gaat doen om een tuchtrechtzaak aan te spannen.'

5.4 Resumé

NOC*NSF heeft diverse instrumenten ontwikkeld voor de preventie van SGG die verenigingen kunnen overnemen en/of toepassen. De instrumenten zijn niet voor iedereen gemakkelijk vindbaar en toepasbaar. Bijkomend punt is dat SGG in de vereniging een lastig onderwerp is om te bespreken voor verenigingen. De aandacht daarvoor (en voor de regels/instrumenten) vervaagt snel. Daarnaast zijn sommige verenigingen van mening dat SGG bij hen niet voorkomt. Een deel van de verenigingen en de bonden heeft een VCP aangesteld. Wat diens rol in de preventie en aanpak van SGG is, is momenteel onduidelijk. Een en ander hangt samen met de positie ten opzichte van het bestuur en de mate waarin de VCP het onderwerp SGG belangrijk vindt. Het laten aanvragen van een VOG als preventiemiddel vinden respondenten een goede maatregel, hoewel er ook bedenkingen bij zijn. Die betreffen de reikwijdte van de doelgroep en de frequentie van aanvragen.

De meldingen van SGG die bij (besturen van) verenigingen binnenkomen zijn meestal afkomstig van (ouders van) slachtoffers. Hoe daarmee wordt omgegaan is mede afhankelijk van de ervaringen van bestuursleden met dergelijke zaken. De neiging bestaat soms om zaken van SGG in eerste instantie intern op te lossen, door bijvoorbeeld een gesprek te hebben met de beschuldigde. Dat kan goed maar ook verkeerd uitpakken en leiden tot tweespalt in de vereniging, onnodige onrust of procedurele fouten. Een dilemma voor bestuurders is dat er maatregelen genomen moeten worden richting de beschuldigde, maar dat er nog geen bewijs is van zijn of haar schuld.

Bij de sportbonden melden (besturen van) verenigingen en (ouders van) slachtoffers. De manier waarop de VCP's bij de bonden omgaan met meldingen van SGG en in hoeverre zij de melders willen helpen, hangt samen met hun opvattingen over hun functie. De bonden fungeren voornamelijk als doorgeefluik. Ongeveer een derde van de melders wordt doorverwezen naar het VPS. De aanstelling van VCP's bij de bonden is bedoeld om de kloof tussen landelijk en lokaal niveau te verkleinen. De keerzijde is dat er informatieverlies optreedt tussen de diverse niveaus. Relatief weinig meldingen eindigen in een tuchtrechtelijk of strafrechtelijk traject. De zaken worden voornamelijk binnen de sport zelf opgelost (informele afhandeling, ordemaatregel enzovoort).

Bij het VPS doen verenigingen en bonden melding van SGG. De lichte zaken, die in de sfeer liggen van advies vragen, sparren, worden door de telefonische hulpdienst afgehandeld. Bij ernstiger of moeilijker zaken worden de VP's ingeschakeld. Wat het VPS en de medewerkers precies doen bij meldingen van SGG is lastig te bepalen, want dat wordt nauwelijks geregistreerd. Voor zover bekend wordt in sommige zaken geadviseerd om aangifte te doen bij de politie. De melders worden daarbij geïnformeerd over de lange procedure met een onzekere uitkomst. Of melders aangifte doen, is niet bekend, want er vindt geen terugkoppeling plaats. Er lijken betrekkelijk weinig meldingen die worden gedaan bij het VPS binnen het tuchtrecht en strafrecht te worden opgepakt. Daarentegen komen afdoeningen binnen de sport, onder andere informele afhandeling, verschillende keren naar voren. Het delen van informatie door het VPS met verenigingen en bonden is privacytechnisch lastig en wordt door diverse respondenten ervaren als een knelpunt. De vraag is in hoeverre VP's actief om toestemming vragen de informatie te mogen delen.

Tuchtrecht binnen de sport is op twee manieren ingericht: 1 via het ISR en 2 via de eigen sportbond. 57 sportbonden hebben hun tuchtrechtspraak aan het ISR opgedragen. Het ISR heeft blijkens een interview in de afgelopen jaren (sinds de oprichting) zes zaken op het thema SI afgedaan, gemiddeld één per

jaar. Respondenten vinden dit weinig. De sportbonden die het tuchtrecht niet via het ISR hebben ingekleed, regelen het zelf. Dit geldt voor 19 bonden. Deze sportbonden kunnen de leden van de bond zelf berechten volgens het tuchtrecht. Zij hebben minimaal zeven SGG-zaken behandeld tussen 2013 en 2015. Het geringe aantal tuchtrechtelijke uitspraken in zaken van SGG is te verklaren door het grote aantal afvalmomenten tussen het moment van het incident en de uiteindelijke tuchtrechtelijke procedure. Volgens respondenten zijn de voordelen van het tuchtrecht via de eigen bond dat de incidenten binnenshuis blijven en dat de tuchtcommissie bekend is met de sport. Er zijn sinds kort aanklagers aangesteld en de aanklager kan aan een onderzoekscommissie de opdracht geven onderzoek te doen naar de feiten en omstandigheden. Deze onderzoekscommissie kan ook in opdracht van een bestuur van een niet bij het ISR aangesloten sportbond onderzoek doen. Dit onderzoek vindt dan plaats in opdracht van het bestuur.

Respondenten vinden het feit dat er verschillende tuchtrechtsystemen zijn niet per definitie een probleem, als de bonden zich maar houden aan de Blauwdruk tuchtrecht seksuele intimidatie. Daarentegen zijn er respondenten die vinden dat het voor de rechtsgelijkheid beter is om alle tuchtrechtzaken in het kader van seksuele intimidatie centraal af te doen. De complexe zaken vragen volgens respondenten om specifieke kennis en ervaring om deze zaken goed te kunnen beoordelen.

Sinds een aantal jaar bestaat het Register ontuchtplegers in de sport, ook wel bekend als de 'zwarte lijst'. Tuchtrechtelijk veroordeelde plegers van SGG in de sport kunnen op deze lijst geplaatst worden. Wanneer een pleger alleen strafrechtelijk veroordeeld is, kan dit vooralsnog niet. De zwarte lijst kan in potentie nuttig zijn, maar er staat momenteel slechts één pleger geregistreerd, mede als gevolg van het geringe aantal tuchtzaken.

Bij de politie worden vrijwel uitsluitend meldingen van SGG gedaan door (ouders van) slachtoffers. Ze willen dat het misbruik stopt en de pleger wordt bestraft. Ongeveer de helft van de meldingen resulteert in een aangifte. Dat betekent dat de andere helft niet verder komt dan een melding of een informatief gesprek. Dat kan met de aard van de zaak te maken hebben (geen strafbaar feit of te weinig bewijs) of met de behoefte van de melder (advies of alleen het verhaal willen vertellen). Ook bij de zaken die bij de politie worden gemeld valt op dat een deel op een informele wijze wordt opgelost, dat wil zeggen niet op een strafrechtelijke manier. Het houden van een waarschuwend gesprek met de beschuldigde is een voorbeeld hiervan. De politie is er voorstander van om in een zo vroeg mogelijk stadium van een melding binnen de sport betrokken te

worden. Zij kan adviseren en zo nodig kan er een team vanuit gemeente, politie, OM en GGD worden samengesteld om de eventuele maatschappelijke onrust die kan ontstaan te voorkomen dan wel te beperken. Verenigingen kunnen de betrokkenheid van de politie als bedreigend ervaren. Het kan een rol spelen dat zij mogelijk een verkeerd beeld hebben van de zedenpolitie.

De optimale verhouding tussen tuchtrecht en strafrecht is lastig te bepalen. Een en ander vereist maatwerk. De vuistregel zou kunnen zijn dat een strafrechtelijke sanctie altijd moet worden vertaald naar een tuchtrechtelijke sanctie. Een verkorte procedure waarin strafrechtelijke informatie wordt gebruikt voor het tuchtrecht heeft de voorkeur omdat het slachtoffer niet opnieuw het verhaal hoeft te doen en het zeker is dat veroordeelden op de ontuchtplegerslijst komen. Daarnaast speelt dat er behoefte is aan strafrechtelijke informatie bij verenigingen die bijvoorbeeld een trainer op non-actief hebben gesteld maar nog geen uitsluitsel hebben over de 'schuld'. Het delen van strafrechtelijke informatie vereist eveneens maatwerk en een goede afweging van belangen.

6 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk komen de conclusies van het onderzoek aan de orde. Daarbij wordt op hoofdlijnen de volgorde van de onderzoeksvragen gevolgd. Na de conclusies doen we aanbevelingen over hoe de sport veiliger kan worden gemaakt en hoe de gehele keten geoptimaliseerd kan worden. Tot slot volgt een korte beschouwing. Als eerste wordt ingegaan op de reikwijdte en beperkingen van het onderzoek.

6.1 Reikwijdte en beperkingen

Zoals reeds gesteld, behelst dit onderzoek geen prevalentiestudie. De aantallen zaken van SGG die worden genoemd bij de sportbonden, het VPS en de politie zijn gebaseerd op *geregistreerde* zaken van (vermoedelijk) SGG. Afgaande op de resultaten uit (buitenlandse) slachtofferonderzoeken vormen deze registraties vermoedelijk een klein deel van wat er in werkelijkheid gebeurt. Het is niet bekend in hoeverre het bekende, geregistreerde deel representatief is voor het geheel.

De registraties zijn in veel gevallen marginaal gevuld. Met name de afhandeling van meldingen van SGG door de instanties en de uiteindelijke resultaten daarvan zijn vermoedelijk onderbelicht gebleven. Een belangrijke oorzaak is dat instanties binnen en buiten de sport geen informatie met elkaar delen en terugkoppeling tussen organisaties bij SGG-zaken vaak ontbreekt; een punt dat verderop aan de orde komt. Daarnaast speelt de registratiediscipline een rol bij de onvolledigheid van de registraties.

6.2 Het fenomeen SGG in de sport

SGG is een paraplubegrip waaronder een breed scala aan gedragingen valt. 'Lichte' vormen van SGG zijn bijvoorbeeld seksueel getinte berichten via WhatsApp of andere sociale media. SGG kan ook ernstiger vormen aannemen, zoals aanranding en verkrachting. Het merendeel van de meldingen lijkt betrekking te

hebben op de 'lichtere' vormen van SGG, hoewel de impact daarvan op het slachtoffer groot kan zijn. Het betreft echter vaak gedragingen die weliswaar de fatsoensnormen overschrijden, maar strafrechtelijk gezien niet vervolgd kunnen worden. Dergelijk onfatsoenlijk gedrag moet wel serieus worden genomen en niet gebagatelliseerd worden. Op het oog 'lichte' of 'onschuldig lijkende' vormen van SGG kunnen namelijk een onderdeel zijn van een groomingproces waar de pleger al een langere tijd mee bezig is. Er zijn met name in de registraties van de politie indicaties naar voren gekomen die erop wijzen dat sommige plegers groomingachtige activiteiten richting minderjarigen hebben ontplooid. Bovendien vraagt een veilig en gezond sportklimaat een duidelijke normering en handhaving van de fatsoensregels.

Kenmerkend voor de slachtoffers is hun kwetsbaarheid, die bijvoorbeeld voortkomt uit een slechte thuissituatie of sociale isolatie. Een belangrijk deel van de slachtoffers is minderjarig, wat ze extra kwetsbaar maakt. Kenmerkend voor de plegers is dat zij vaak geliefd, populair en onmisbaar zijn binnen de vereniging. In werkelijkheid zijn slachtoffer- en plegerkenmerken echter pluriformer. Er zijn volgens respondenten verschillende typen slachtoffers en plegers te onderscheiden. Een statistische onderbouwing van de genoemde typen ontbreekt vooralsnog.

Op basis van de verkregen informatie kan de voorzichtige conclusie worden getrokken dat de politie een andere categorie slachtoffers en plegers in beeld heeft dan de bonden en het VPS. De politie registreert vaker zaken waarbij één slachtoffer is betrokken. Dit slachtoffer is relatief vaak een vrouw. De politie heeft vaker medesporters als pleger van SGG in beeld dan de sportbonden en het VPS. Bij de politie gaat het vaak om actuele zaken, bij de bonden vooral om de zaken die in het verleden hebben gespeeld waarbij (vermoedelijk) meerdere slachtoffers zijn betrokken. Bij de politie komen ook meldingen van SGG dat zich heeft afgespeeld in sportscholen/fitnesscentra. Die zaken blijven buiten beeld van de bonden en het VPS omdat deze sportscholen niet aangesloten hoeven te zijn bij een bond. Er is sprake van verschillende routes waarlangs SGG in de sport naar voren kan komen. Welke route het slachtoffer kiest, hangt af van verschillende factoren. Een duidelijke overweging om naar de politie te gaan is dat het slachtoffer wil dat het misbruik stopt en dat de dader wordt gestraft. Melding doen bij de politie wordt als een grote stap beschouwd. Meldingen binnen de sportcontext zijn voor de slachtoffers wellicht laagdrempeliger.

6.3 Beleid

Er bestaan geen regels die bepalen wanneer en hoe verenigingen gevallen van SGG aan bonden of het VPS dienen te melden. In beginsel bepaalt elke vereniging bij een melding van SGG wat ze ermee wil doen en hoe ze die gaat afhandelen. Weliswaar zijn er diverse instrumenten ontwikkeld door NOC*NSF die verenigingen kunnen gebruiken, maar die blijken in de praktijk vaak niet te worden gebruikt. Een genoemde reden is dat het onderwerp seksueel grensoverschrijdend gedrag niet genoeg leeft en als 'lastig' onderwerp wordt ervaren binnen de sportverenigingen. Dan heerst soms het idee dat SGG niet bij de vereniging voorkomt. Er rust een taboe op SGG in de sport. Het kunnen garanderen van een veilig en gezond sportklimaat staat of valt met het herhaaldelijk aandacht vragen voor het feit dat grensoverschrijdend gedrag in de breedste zin van het woord voorkomt. Geen enkele tak van sport is hiervan uitgezonderd. De praktijk is dat sommige verenigingen pas gaan nadenken over de aanpak van SGG als zich een incident binnen hun club heeft voorgedaan. Gegeven het feit dat besturen van verenigingen elkaar snel kunnen opvolgen, is een goede waarborging van het (veiligheids)beleid van elementair belang.

Een van de beleidsinstrumenten die kunnen worden ingezet om SGG te voorkomen is de Verklaring Omtrent Gedrag (VOG). Weliswaar kan er onder bepaalde voorwaarden een gratis VOG worden aangevraagd, maar dat wordt niet altijd gedaan. Een bezwaar is dat verenigingen goedbedoelende en hardwerkende vrijwilligers niet 'lastig willen vallen' door ze een VOG te laten aanvragen. Dat zou overkomen als een motie van wantrouwen en kan belemmerend werken bij de werving en het behoud van de schaarse vrijwilligers. Daarnaast worstelen verenigingen met de vraag voor welke groepen zij een VOG moeten laten aanvragen en hoe vaak zij dat moeten doen. De afgelopen jaren is het aantal aangevraagde VOG's toegenomen, maar het staat nog niet in verhouding tot het aantal volwassenen dat in de sport met kinderen werkt. Een en ander vergt een cultuuromslag binnen de sport: een VOG moet vanzelfsprekend zijn.

Bij verenigingen en bonden zijn vertrouwenscontactpersonen (VCP's) aangesteld. Zij hebben een belangrijke functie in de eerste opvang van (ouders van) slachtoffers. De invulling van de rol van VCP wordt door NOC*NSF ondersteund met een opleiding, functieprofiel en protocol en is afhankelijk van de persoon van de VCP en de vereniging of bond. Er zijn naast de in het functieprofiel gestelde competentieverwachtingen, geen duidelijk omschreven functie-eisen, dit wordt als een gemis ervaren door respondenten. Bovendien is de benaming (VP en VCP) verwarrend voor buitenstaanders. Aangestelde VCP's

kunnen naar eigen goeddunken handelen. Dit heeft onder meer tot gevolg dat sommige VCP's zich beperken tot doorverwijzen; anderen gaan verder en bieden hulp en ondersteuning aan het slachtoffer. In dit onderzoek is ook de vraag opgekomen in hoeverre de VCP's onafhankelijk van het bestuur zijn en problemen aangaande SGG kunnen agenderen. Of de betreffende vereniging of bond SGG tot een centraal thema binnen het veiligheidsbeleid heeft gemaakt zal hierop van invloed zijn. Dat lijkt op basis van dit onderzoek bij weinig verenigingen en bonden het geval. Een indicator hiervoor is dat er momenteel 900 VCP's de speciaal daartoe ontwikkelde training hebben gevolgd bij NOC*NSF (op een aantal van 25.000 sportverenigingen).

Wat geldt voor de soms onduidelijke (invulling van de) rol van VCP geldt in zekere zin ook voor de vertrouwenspersonen (VP's) die bij het Vertrouwenspunt Sport (VPS) zijn aangesteld. Naast de meldfunctie heeft het VPS ook een adviserende rol. Die rollen kunnen verwarrend zijn voor de melders van SGG, omdat het ook een vertrouwenspunt is, maar ook voor de VP's, die feitelijk niets mogen doen. Een melding doen van een incident bij het VPS suggereert dat er ook actie wordt ondernomen. Dat mogen de VP's niet, tenzij er sprake is van een strafbaar feit. Uitgangspunt is dat de regie bij het slachtoffer ligt. Een bezwaar hierbij is dat slachtoffers hiertoe niet altijd in staat zijn (of er überhaupt niet aan denken om het VPS te informeren) en dat er geen terugkoppeling plaatsvindt vanuit het VPS om de stand van zaken te inventariseren bij het slachtoffer. In dit licht is het zorgelijk dat dossiers worden gesloten als er zes maanden geen contact meer heeft plaatsgevonden en dat meldingen niet centraal samenkomen. De verwachting van een melder is dat er 'iets' wordt gedaan. Een vertrouwenspersoon kan en mag zelf niets ondernemen, tenzij de wet de persoon hiertoe verplicht. Dit is op zijn minst verwarrend en kan ertoe leiden dat een onveilige situatie in stand blijft, zeker ook omdat de bond niet op de hoogte wordt gesteld. Het bondsbestuur kan dan niet goed invulling geven aan de bestuurlijke verantwoordelijkheid en de veiligheid van zijn leden niet garanderen.

6.4 *Wijze van afdoen*

Veel zaken van SGG worden niet tuchtrechtelijk en/of strafrechtelijk afgehandeld. Dit onderzoek maakt duidelijk dat het criminaliseren van *alle* grensoverschrijdende gedragingen ook niet wenselijk is, voor zowel de melder/het slachtoffer als de pleger en vereniging. Besturen van verenigingen kunnen 'lichte' overtredingen van de fatsoensnormen goed zelf aanpakken, bijvoorbeeld

door een waarschuwend gesprek te houden met beschuldigde of door een ordemaatregel op te leggen. Uit verschillende geraadpleegde bronnen blijkt dat veel meldingen van SGG binnen de sport worden 'opgelost'. Daarentegen moet het zelf oplossen geen kenmerken van een doofpot gaan vertonen en daarom zijn goede registratie en transparantie van essentieel belang. Zaken die strafrechtelijk van aard zijn omdat de gedraging strafbaar is gesteld in het Wetboek van Strafrecht, of onder de zwaardere vergrijpen in het tuchtrecht vallen, dienen ook als zodanig te worden afgehandeld (en niet te worden 'opgelost' door bijvoorbeeld mediation).

De reflex van verenigingen om de meldingen van SGG intern op te lossen kan evenwel als onbedoeld effect hebben dat meldingen onvolledig en niet adequaat worden opgepakt, slachtoffers niet serieus worden genomen en er veel onrust ontstaat in een vereniging. Zaken van SGG kunnen complex en gevoelig zijn, de belangen van het slachtoffer (moeten) daarbij zwaarwegend zijn. Dit vergt de nodige kennis en ervaring, waarover besturen van verenigingen niet altijd beschikken. Verenigingen kunnen een beroep doen op de deskundigheid van de zedenpolitie, maar zijn hierin erg terughoudend. Dat heeft deels met (verkeerde) beeldvorming van de rol en taak van de politie te maken (sirenes en zwaailichten op de club) en angst voor een negatief imago. Dat de politie in de voorfase ook 'low profile' kan adviseren, is binnen de sport nog geen feit van algemene bekendheid.

Het aantal doorverwijzingen vanuit de sport naar de politie is gering. De mogelijkheid om ook melding te doen bij de politie wordt weliswaar genoemd door bijvoorbeeld VP's, maar daarbij wordt ook de zwaarte van het proces en de onzekerheid over de uitkomst van de procedure benadrukt. Dit kan demotiverend werken, waardoor het slachtoffer een melding bij de politie achterwege laat. Dit laatste is een gemiste kans. De politie is bij uitstek in staat om zaken van SGG goed te onderzoeken en te kijken naar aanwijzingen voor een breder patroon van grensoverschrijdend gedrag door de pleger.

Een tuchtrechtelijke procedure kan – afhankelijk van hoe de sportbond deze geregeld heeft – worden ingezet via het ISR of via de eigen sportbond. Driekwart van de bonden heeft zijn tuchtrechtspraak aan het ISR opgedragen en ruwweg een kwart regelt het zelf. Er zijn de afgelopen jaren maar weinig tuchtrechtelijke uitspraken gedaan; zes door het ISR en minimaal zeven door de bonden. Het geringe aantal tuchtrechtelijke uitspraken in zaken van SGG is te verklaren door het grote aantal afvalmomenten tussen het moment van het incident en de uiteindelijke tuchtrechtelijke procedure. Het feit dat er verschillende tuchtrechtsystemen zijn is niet per definitie een probleem, mits de bon-

den zich houden aan de Blauwdruk tuchtrecht seksuele intimidatie. Daarentegen zou het voor de rechtsgelijkheid beter zijn om alle tuchtrechtzaken in het kader van SGG centraal af te doen. De complexe zaken vragen om specifieke kennis en ervaring om deze zaken goed te kunnen beoordelen. Om het systeem zo laagdrempelig mogelijk te maken, zou de gang naar het tuchtrecht gratis moeten zijn.

Van de meldingen die de politie heeft gekregen, resulteert ongeveer de helft in een aangifte. De andere helft blijft bij een melding of een informatief gesprek. Dit kan met verschillende zaken te maken hebben en wijst niet op voorhand op een slechte afhandeling door de politie. In de eerste plaats kan na het informatieve gesprek blijken dat er geen sprake is van een strafbaar feit. In de tweede plaats kan het slachtoffer na het informatieve gesprek zelf besluiten om geen aangifte te doen. In de derde plaats kan de melding van SGG ook op een andere manier dan met een aangifte en via het strafrecht worden opgelost. Dat blijkt in het merendeel van de bestudeerde zaken het geval te zijn. Uit de analyse van de politieregistraties blijkt dat er regelmatig een waarschuwend gesprek met de beschuldigde wordt gehouden of dat de zaak (alsnog) via de vereniging wordt aangepakt door bijvoorbeeld een ordemaatregel of een informele oplossing. Momenteel ontbreekt het aan inzicht in de redenen waarom meldingen niet resulteren in een aangifte en hoe eventuele belemmeringen in het aangifteproces daarin een rol spelen.

Het aantal zaken dat geleid heeft tot een strafrechtelijke veroordeling is zeer beperkt. Het aantal vrijspraken daarentegen is groter (acht). Het kan zijn dat het aantal strafrechtafdoeningen groter is, maar die zijn dan niet in het politiesysteem geregistreerd. De twee zaken waarin het OM geen vervolging heeft ingesteld wegens gebrek aan bewijs, zijn wellicht illustratief voor de moeilijkheid om SGG in strafrechtelijke zin hard te maken. Dat laat onverlet dat het tuchtrecht wel mogelijkheden biedt om zaken van SGG op te pakken die strafrechtelijk bezien 'niet haalbaar' zijn. Echter, gegeven het geringe aantal tuchtzaken inzake SGG en het feit dat er ten tijde van het onderzoek slechts één persoon op de lijst van ontuchtplegers staat, is duidelijk dat het rechtssysteem nog niet ten volle wordt benut.

6.5 *Verhouding tussen tucht- en strafrecht*

De verhouding tussen tucht- en strafrecht is primair een kwestie van maatwerk. Hierbij moeten de belangen van het slachtoffer worden meegenomen, maar de

belangen van de sport en medesporters mogen zeker niet uit het oog worden verloren. Uit het onderzoek komen verschillende factoren naar voren die erop duiden dat tuchtrecht en strafrecht nog geen communicerende vaten zijn.

Een eenvoudig uitgangspunt is dat een tuchtrechtelijke veroordeling niet in alle gevallen tot een strafrechtelijke veroordeling hoeft te leiden, maar omgekeerd wel: een strafrechtelijke veroordeling dient altijd tot een tuchtrechtelijke veroordeling en registratie te leiden. De redenering is dat er sprake is van ernstige vormen van SGG en dat de verdachte schuldig is bevonden. Dat moet voor toepassing van een tuchtrechtelijke sanctie voldoende zijn. In de praktijk wordt die koppeling tussen strafrecht en tuchtrecht nog niet gemaakt. Het gevolg is dat veroordeelde zedenplegers niet op de ontuchtplegerslijst staan. Het starten van een tuchtprocedure wanneer er een vonnis is uitgesproken, is vaak te belastend voor de slachtoffers, die opnieuw hun verhaal moeten doen. Overigens bestaat er nog veel onduidelijkheid over wie een tuchtprocedure kan aanspannen. Naast slachtoffers kunnen verenigingen en bonden dat ook doen. Een probleem hierbij is dat zij geen concrete informatie over zaken en plegers krijgen, waardoor een tuchtzaak achterwege blijft.

Het komt voor dat er wel een strafrechtelijk onderzoek heeft plaatsgevonden maar de beschuldigde niet wordt vervolgd, bijvoorbeeld vanwege gebrek aan bewijs. In dergelijke gevallen kan het wenselijk zijn om toch een tuchtprocedure starten omdat het gedrag van de persoon grensoverschrijdend is. In de praktijk gebeurt dit echter niet. Ook nu is de oorzaak dat er geen informatie tussen strafrecht en tuchtrecht wordt gedeeld.

6.6 Barrières

Op verschillende niveaus zijn er barrières te noemen waardoor een zaak van SGG niet altijd op een goede manier kan worden afgehandeld. Hieronder volgen de vijf voornaamste barrières:

Ontkennen of erkennen

Een belangrijke barrière heeft betrekking op het seksuele aspect van het grensoverschrijdende gedrag. Voor veel sportverenigingen is seksualiteit nog steeds een lastig onderwerp dat bij voorkeur niet wordt besproken. Het omgaan met zaken van SGG heeft nog te veel een reactief karakter. Een effectieve aanpak van

het probleem begint bij de erkenning door de sport dat SGG in de sport voorkomt en dat het in iedere vereniging kan gebeuren.

Informatieverlies en gebrek aan terugkoppeling

Een tweede barrière voor een effectieve aanpak van SGG in de sport is dat er op alle niveaus sprake is van informatieverlies c.q. van gebrek aan informatiedeling. Binnen de sport treedt informatieverlies op tussen verenigingen en bonden en tussen bonden en het VPS. Men houdt summiere registraties bij en er is geen terugkoppelmoment van de slachtoffers naar de bonden en het VPS. Evenmin is er een terugkoppeling van het VPS naar de bonden. Hierdoor is er geen zicht op de 'effecten' van de genomen acties en wordt bij voorbaat de mogelijkheid sterk ingeperkt om het tuchtrecht in te schakelen. Tussen de politie en de sport wordt er nauwelijks informatie uitgewisseld.

Onduidelijkheid over het proces en de keten

Er is veel onduidelijkheid over waar een melding kan worden gedaan, naar wie een melding kan worden doorgezet en welke mogelijkheden er in de aanpak zijn. Door deze onduidelijkheid blijven meldingen tussen verschillende organisaties 'zweven' en duurt het lang voordat ze worden opgepakt, als dat al gebeurt. Er is geen sprake van een centraal meldsysteem en registraties worden voor een korte duur bewaard. Dit kan tot gevolg hebben dat afzonderlijke signalen van SGG niet worden gebundeld, waardoor zicht op eventuele ernstige gevallen van SGG wordt belemmerd. Idealiter moeten alle signalen bij de politie terechtkomen, die beschikt over de benodigde expertise om die signalen te beoordelen.

Ten aanzien van het interne werkproces en registraties van de politie kan worden opgemerkt dat het vooralsnog niet duidelijk is welke meldingen bij de politie resulteren in een aangifte en wat de redenen zijn waarom de helft van de zaken blijft 'steken' op het niveau van een melding en/of informatief gesprek. Een mogelijke verklaring kan zijn dat de informatieve gesprekken gaan over gebeurtenissen die niet onder de strafwet vallen en daardoor niet worden doorgezet.

Beeld over politie en OM

Binnen de sport is het onvoldoende bekend wat de rol van de politie en in het verlengde daarvan het OM is en kan zijn bij meldingen van SGG. Het stereotiepe beeld van zwaailichten en gierende sirenes overheerst, waardoor politie niet of te laat wordt ingeschakeld.

Tucht- en strafrecht gescheiden circuits

Zaken van SGG die binnen het strafrecht zijn opgepakt worden niet automatisch (via een verkorte procedure) vertaald naar een sanctie binnen het tuchtrecht. Om de veiligheid binnen de sport te kunnen borgen is het belangrijk dat de sport kennis heeft van strafzaken die de sport direct raken, om voldoende maatregelen te kunnen treffen. Zo is een tuchtzaak noodzakelijk om de betrokkene op de ontuchtplegerslijst te kunnen plaatsen en vindt in het tuchtrecht een andere weging van de feiten plaats om te komen tot een veilige sportomgeving.

6.7 Aanbevelingen

Uit het onderzoek volgen verschillende aanbevelingen voor het optimaliseren van de gehele keten.

Inzicht in de sportspecifieke problematiek

Hoe groot het probleem van SGG in de Nederlandse sport werkelijk is, verdient nader onderzoek. Er zijn voldoende indicaties voorhanden om een dergelijk breed opgezet onderzoek als dat van de commissie-Deetman en -Samson te rechtvaardigen. Sterker, het aantal minderjarigen dat aan sport doet, is dermate groot dat het een gedegen en bovenal onafhankelijk onderzoek noodzakelijk maakt, dat recht doet aan het sportspecifieke karakter. Zeventig procent van de mannen en vrouwen in de leeftijd van 12 tot 20 jaar sport wekelijks.[67]

67 https://www.volksgezondheidenzorg.info/onderwerp/sport-en-bewegen/cijfers-context/huidige-situatie. Inmiddels (februari 2017) heeft NOC*NSF een onafhankelijk onderzoek aangekondigd.

Versterking van het beleid

Het (preventieve) beleid inzake de aanpak van SGG kan op een aantal fronten worden versterkt. Vanuit de bonden dient een verplichting aan verenigingen opgelegd te worden om een VCP aan te stellen en om gratis een VOG aan te vragen. Daarnaast zouden de VCP's verplicht de cursus bij NOC*NSF moeten volgen, dan wel een gedegen opleiding elders.

De positie en handelingsruimte van de VCP's bij de verenigingen en bonden waar het gaat om SGG dienen in kaart te worden gebracht teneinde kwaliteitsverbetering mogelijk te maken. Het is te overwegen om verplichte certificering in te voeren door een erkend orgaan.

De reeds ontwikkelde beleidsinstrumenten dienen integraal onderdeel te zijn van het uitdragen van de visie dat grensoverschrijdend gedrag, in welke vorm dan ook, niet wordt getolereerd. Dit vereist een indringender bewustwordingsoffensief dan tot nu toe het geval is.

De registratie van SGG binnen de sport dient op de diverse niveaus te worden geoptimaliseerd. Dit is mogelijk door directer te sturen op goede (lees: volledige) verslaglegging van meldingen en de opvolgingen.

De rol en functie van het VPS verdient nadere overdenking vanwege de onduidelijkheid voor de slachtoffers (is het VPS een meldpunt waaruit ook actie voortvloeit, of een vertrouwenspunt waar slachtoffers hun verhaal kunnen vertellen, waarna ze zelf de regie in het vervolg houden). In elk geval verdient het aanbeveling dat de VP's contact onderhouden met het slachtoffer totdat de zaak formeel is afgesloten.

Ontwikkel stappenplan voor verenigingen

Voor sportverenigingen zou een handzaam stappenplan (internettool) ontwikkeld moeten worden waarin duidelijk (stap voor stap) wordt uitgelegd wat te doen bij welke soort misdragingen. In dat stappenplan dienen zowel de strafrechtelijke als tuchtrechtelijke mogelijkheden aan de orde te komen.

Rol en vindbaarheid van de politie verstevigen

De betrokkenheid van de politie in de voorfase van een melding moet worden verbeterd. De wijkagent kan een cruciale rol spelen in het dichten van de kloof

tussen (zeden)politie en sportverenigingen. Het kennen en gekend worden verlaagt de drempel voor verenigingen en kan escalatie van zaken voorkomen, doordat in een vroegtijdig stadium de juiste actie kan worden ondernomen. De zedenpolitie kan in de informatieve fase veel betekenen voor verenigingen door hen te informeren over de strafbaarheid van het SGG en van advies te voorzien hoe verder te handelen. Dit vraagt actie en initiatief van zowel de wijkagent als de verenigingen in zijn/haar gebied. Het uitnodigen van de wijkagent op een bestuursvergadering is een praktische suggestie hiervoor. De wijkagent kan zo nodig de zedenpolitie inschakelen of daarnaar doorverwijzen.

Heldere communicatie rol politie

Een voorwaarde voor het betrekken van de politie in de voorfase van een melding van SGG bij een sportvereniging is een aanpassing van het stereotiepe beeld van de politie. Dit vereist een actieve en brede communicatiestrategie vanuit de politie (lees: zedenpolitie en in het verlengde daarvan het OM) richting sportverenigingen, waarbij wordt uitgelegd wat de zedenpolitie kan betekenen voor bijvoorbeeld besturen van verenigingen die te maken krijgen met SGG. Het opstellen van een informatiebrochure kan hierbij helpen.

Intern werkproces politie transparanter maken

De zedenpolitie zou de praktische invulling van het werkproces zoals thans omschreven in de Aanwijzing transparanter moeten maken door na te gaan waarom zaken in de helft van de gevallen niet resulteren in een aangifte en wat de eventuele implicaties daarvan zijn voor (de bejegening van) de slachtoffers en de veiligheid in sportverenigingen.

Informatie delen

Het moet eenvoudiger worden voor tuchtrechters om inzicht te krijgen in relevante eerdere strafrechtelijke veroordelingen. Andersom dienen ook tuchtrechtuitspraken – eenvoudiger – ter beschikking te kunnen komen van politie/justitie. De betrokken partijen kunnen hiertoe een nader op te stellen convenant afsluiten. Belangrijk is dat daarin wordt vastgelegd welke informatie wenselijk

en nodig is om de sport veilig te maken. Bijvoorbeeld of zaken die bij de politie niet in een aangifte hebben geresulteerd mogen worden gebruikt ten behoeve van het tuchtrechtelijke systeem.[68]

Tuchtrecht

De hoogte en duur van de tuchtrechtelijke sancties voor SGG dienen in het licht van het zelfreinigende vermogen van de sport kritisch te worden geëvalueerd. Plaatsing op de ontuchtplegerslijst zou in bepaalde gevallen langer moeten kunnen duren omdat de veiligheid in de sport anders niet kan worden gegarandeerd. Ook dient nader te worden bekeken of strafrechtelijk veroordeelden op de ontuchtplegerslijst kunnen worden geplaatst – zonder ook eerst tuchtrechtelijk veroordeeld te zijn. De gang naar het tuchtrecht zal gratis moeten zijn, ook als het uiteindelijk niet tot een veroordeling leidt.

6.8 Slotbeschouwing

Een effectieve aanpak van SGG in de sport vraagt om een ketenbrede inzet van alle instanties. Belemmeringen, of die nu van juridische, technische of organisatorische aard zijn, moeten ondergeschikt zijn aan de bereidheid om slachtoffers te beschermen en de sport veilig en gezond te maken. Dat is grotendeels een kwestie van een cultuur- en mentaliteitsverandering, op alle niveaus in de keten. Met dit onderzoek hopen we daartoe een eerste aanzet te hebben gegeven. Om een en ander in een breder perspectief te plaatsen kan een parallel worden getrokken met andere domeinen van het maatschappelijke leven die onderwerp van uitgebreide discussie zijn geweest. Eind jaren negentig van de vorige eeuw stonden geweld en wapenbezit op scholen volop in de belangstelling. Incidenten op scholen zorgden voor paniek bij directies die hierop niet waren voorbereid. Ontkenning van het probleem, vanwege het imago, was een van de strategieën om hiermee om te gaan. Inmiddels hebben de meeste scholen het probleem onderkend, bespreekbaar gemaakt en protocollen ontwikkeld hoe te handelen in geval van een incident. Het is nu geen taboe meer om over dit voorheen beladen onderwerp te praten. Voor de sport geldt iets vergelijk-

68 Deze kwestie is van belang nu bekend is dat weinig zaken resulteren in een strafrechtelijke veroordeling. Een incident kan in strafrechtelijke zin wellicht niet 'hard genoeg zijn' voor een veroordeling, voor de sport kan een registratie hiervan wel van belang zijn.

baars: een goede aanpak begint bij het bespreekbaar maken van het probleem en ervoor openstaan om te veranderen in denk- en werkwijze. Het centraal stellen van het slachtoffer – binnen het kader van waarheidsvinding – moet in de plaats komen van het sportbelang. Door uit te gaan van het slachtoffer wordt immers de sport ook gediend. Andersom is dat niet (altijd) het geval.

Literatuur

Fisser, M. (2017). *Review Integriteit t.b.v. NOC*NSF. Rapport van observaties*. Amsterdam: Ernst & Young Accountants LLP.

Haas, S., Cense, M., Ditzhuijzen, J. & Berlo, J. van (2009). *Seksueel grensoverschrijdend gedrag binnen vrijwilligersorganisaties*. Utrecht: WODC/Rutgers Nisso Groep.

Kock, A. de, Rycke, J. de & Vertommen, T. (2012-2014). *Eindrapport Overheidsopdracht Ethisch Verantwoord Sporten*. Sint-Amandsberg/Gent: Internationaal Centrum Ethiek in de Sport (ICES).

Kok, R. & Colijn, J. (2007). *Sportmarketing*. Amsterdam: Pearson Education Benelux.

Lindenberg, K. & Dijk, A.A. van (2015). *Herziening van de zedendelicten? Een analyse van Titel XIV, Tweede Boek, Wetboek van Strafrecht met het oog op samenhang, complexiteit en normstelling*. WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Mountjoy, M., e.a. (2016). The IOC consensus statement: Harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal of Sports Medicine*, pp. 1-11.

Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014). *Op goede grond. De aanpak van seksueel geweld tegen kinderen*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.

Nierop, N.M. & Eshof, P. van den (2008). *Misbruik, Misleiding en Misverstanden. Onderzoeksverslag van de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken over de periode 2003-2007*. Zoetermeer: Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken.

Romijn, D., Kalmthout, J. van & Breedveld, K. (2015). *VSK Monitor 2015. Voortgangsrapportage Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'*. Utrecht: Mulier Instituut.

Romijn, D., Kalmthout, J. van & Breedveld, K. (2016). *VSK Monitor 2016. Voortgangsrapportage Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'*. Utrecht: Mulier Instituut.

Serkei, B., Goes, A. & Groot, N. de (2012). *Van blind vertrouwen naar verantwoord beleid – Bruikbaarheid en effectiviteit van beleidsinstrumenten seksuele intimidatie NOC*NSF*. Utrecht: Movisie.

Vertommen, T. (2012). *Analyse van het meldpunt voor seksuele intimidatie in de sport*. NOC*NSF.

Vertommen, T., Schipper, N., Uzieblo, K. & Eede, F. van den (2016a). Preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport. *Ortho-rheumato*, vol. 14(3), pp. 21-26.

Vertommen, T., e.a. (2016b). A green flag for the Flag System? Towards a child protection policy in Flemish sport. *International Journal of Sport Policy and Politics*, vol. 8(1), pp. 15–31.

Vertommen, T., e.a. (2017). Profiling perpetrators of interpersonal violence against children in sport based on a victim survey. *Child Abuse & Neglect*, vol. 63, pp. 172-182.

Wijk, A.Ph. van, e.a. (2006). *Zedencriminaliteit in Nederland. Delicten en delinquenten nader in beeld gebracht*. Zeist: Uitgeverij Kerckebosch.

Documenten

Auditcommissie Seksuele Intimidatie (2014). Rapportage Auditcommissie Seksuele Intimidatie.

Auditcommissie Seksuele Intimidatie (2015). Rapportage Auditcommissie Seksuele Intimidatie.

Auditcommissie Seksuele Intimidatie (2016). Rapportage Auditcommissie Seksuele Intimidatie.

ISR (2016). Tuchtreglement Seksuele Intimidatie.

Nederlands Handbal Verbond (onbekend jaartal). Bijlage 5: Functieomschrijving vertrouwenspersoon NOC*NSF.

NOC*NSF (zonder jaar). Protocol Sociaal Veilige Sportomgeving tbv Grensoverschrijdend gedrag.

NOC*NSF (zonder jaar). Functieprofiel vertrouwenscontactpersoon (VCP).

NOC*NSF (2011a). Functieprofiel vertrouwenscontactpersoon (VCP), versie februari 2011.

NOC*NSF (2011b). Blauwdruk tuchtrecht seksuele intimidatie.

NOC*NSF (2015). Toolkit Beleid Seksuele Intimidatie voor verenigingen.
NOC*NSF (2016). Financieel jaarverslag 2015.
NOC*NSF (2017). Handboek Vertrouwenspersonen, januari 2017 (vertrouwelijk).

Kamerstukken

Ministerie van VWS (2014). Kamerbrief aan de voorzitter van de Tweede Kamer. Voortgangsrapportage actieplan 'Naar een Veiliger Sportklimaat', 23 oktober 2014.

Bijlagen

1 Lijst van afkortingen

BN	Badminton Nederland
BSBN	Bob en Slee Bond Nederland
BVH	Basisvoorziening Handhaving
CBP	College Bescherming Persoonsgegevens
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
ISR	Instituut Sportrechtspraak
JBN	Judo Bond Nederland
KNAS	Koninklijke Nederlandse Algemene Schermbond
KNGU	Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie
KNHB	Koninklijke Nederlandse Hockey Bond
KNLTB	Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond
KNVB	Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond
KNZB	Koninklijke Nederlandse Zwem Bond
LEBZ	Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken
NBB	Nederlandse Basketball Bond
NDB	Nederlandse Darts Bond
NeFUB	Nederlandse Floorball en Unihockey Bond
NHB	Nederlandse Handboog Bond
NHV	Nederlands Handbal Verbond
NJBB	Nederlandse Jeu de Boules Bond
NOC*NSF	Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie
NSkiV	Nederlandse Ski Vereniging
NTTB	Nederlandse Tafeltennisbond
OM	Openbaar Ministerie
SBN	Squash Bond Nederland
SGG	Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag
SI	Seksuele Intimidatie
TBN	Taekwondo Bond Nederland
VCP	Vertrouwenscontactpersoon
VE	Verdachte

VOG	Verklaring Omtrent Gedrag
VP	Vertrouwenspersoon
VPS	Vertrouwenspunt Sport
VSK	Veilig Sportklimaat
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WvSr	Wetboek van Strafrecht
WvSv	Wetboek van Strafvordering

2 Vragenlijst sportbonden

Bond**:** (hier de naam van de bond invullen)

_____

Slachtoffer:
Geslacht
O Vrouw
O Man
Leeftijd: _____ jaar
Positie:
O Sporter
O Coach, trainer, begeleider
O Lid van de (para)medische staf
O Overig

Beschuldigde:
Geslacht
O Man
O Vrouw
Leeftijd: _____ jaar
Positie:
O Sporter
O Coach, trainer, begeleider
O Bestuurslid
O Lid van de (para)medische staf
O Overig 'kader'
O Anders, namelijk _____

De sport:
Sportcategorie
O Teamsport
O Semi-individuele sport
O Individuele sport

Sportniveau
O Topsport
O Subtop
O Breedtesport

Seksuele intimidatie:
Vorm *(meerdere antwoorden mogelijk)*
O Verbale seksuele intimidatie
O Ongewenste (zogenaamd) functionele aanrakingen
O Andere ongewenste seksuele aanrakingen
O Aanranding, seksueel misbruik
O Verkrachting/penetratie
O Exhibitionisme
O Voyeurisme
O Foto/film maken en/of verspreiden
O Anders, namelijk

Frequentie
O Eenmalig incident
O Meerdere keren
O Onbekend
Moment van het SGG
O Actueel
O In het verleden
O Zowel actueel als in het verleden
O Onbekend
Aantal slachtoffers
O Eén slachtoffer
O Vermoedelijk één slachtoffer

De melding:

Rol van de melder

O Bestuurslid van de vereniging
O Slachtoffer
O Beschuldigde
O Ouder(s) van het slachtoffer
O Kaderlid van de bond
O Kaderlid van de vereniging
O VCP vereniging
O Persoon van bond of vereniging
O Medesporter
O Niet vermeld

Genomen acties

O Informele afhandeling voorgesteld
O Melding/klacht neergelegd bij de bond
O Melding Vertrouwenspunt Sport
O Tuchtrechtprocedure bij de bond
O Aangifte bij politie
O Bemiddeling door strategisch team NOC*NSF
O Plaatsing registratielijst ontuchtplegers
O Ordemaatregel (bv toegang ontzeggen, intrekken licentie)
O Gestuurd naar onderzoekscommissie
O Anders, namelijk:

Betrokken instanties/functionarissen

O VCP Vereniging
O VCP Bond
O VP NOC*NSF
O GGZ
O SHN
O Advocaat
O Huisarts
O Andere arts
O Politie
O Andere
O Niet vermeld

Eindresultaat

O Zaak informeel opgelost
O Zaak niet opgelost
O Vrijspraak voor de tuchtrechter
O Tuchtrechtelijke sanctie
O Veroordeling door rechtbank
O Vrijspraak voor rechtbank
O Royement door de vereniging/bond
O Onterechte beschuldiging vastgesteld
O Ordemaatregel (bv toegang ontzeggen, intrekken licentie)
O Mediation/bindend advies (vaststellings-overeenkomst)
O Anders, namelijk:

Zouden wij in overleg met u de vereniging mogen benaderen die de melding heeft gedaan?
Zo ja, op welke wijze zouden wij met u en/of de vereniging contact hierover kunnen opnemen?

Hartelijk dank voor het invullen van deze vragenlijst

3 Analyseformat politie

Analyseformat politiegegevens
(combinatie van locaties en trefwoorden)

Algemene zaakgegevens

Antwoorden kunnen **VET** of GEEL gemaakt worden

BVH nummer	

Sportzaak?	O Ja → ga door naar volgende vraag O Nee → KLAAR

De melding

Sporttak	O Voetbal O Hockey O Tennis O Golf O Schaatsen O Paardensport O Atletiek O Volleybal O Korfbal O Turnen O Zwemmen O Judo O Wielrennen O Anders, namelijk .....

Jaar kennisname politie	O 2013 O 2014 O 2015

Moment van seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG)	O Actueel O In het verleden; jaar noemen.... O Zowel actueel als in het verleden O Onbekend

Aard politieregistratie	O Melding O Informatief gesprek O Aangifte O Anders, namelijk .....

Rol melder	O Slachtoffer O Ouder(s) van het slachtoffer O Persoon van bond O Persoon van sportclub, vereniging O Persoon van locatie (zwembad e.d.) O Beschuldigde

	O Medesporter O Niet vermeld O Anders, namelijk .....

Reden om te melden	O Wil dat het stopt O Wil dat dader wordt gestraft O Wil zelf geholpen worden O Wil dat dader ook geen andere mensen meer misbruikt O Ouders willen aangifte doen

Type zedenzaak	O Verbale seksuele intimidatie O Ongewenste (zogenaamd) functionele aanrakingen O Andere ongewenste seksuele aanrakingen O Aanranding, seksueel misbruik O Verkrachting / penetratie O Exhibitionisme *(eigen geslachtsdelen aan een ander – die dat niet verwacht – tonen)* O Voyeurisme *(bespieden/kijken naar mensen die zich uitkleden/naakt zijn)* O Foto/film maken en/of verspreiden O Anders, namelijk .....
Kan er iets over internet gezegd worden? We zien veel grooming-achtige zaken en activiteiten	

Frequentie zedenmisdrijf	O Eenmalig O Enkele malen (noemen) O Vaak O Langdurig

Slachtoffer

Slachtoffer	O Man O Vrouw

Leeftijd ten tijde van delict	..... jaar

Positie slachtoffer	O Sporter O Coach, trainer, O Begeleider (aparte categorie) O Lid van de (para)medische staf O Anders, namelijk .....

Beschuldigde

Beschuldigde	O Man O Vrouw

Leeftijd ten tijde van delict	..... jaar

Positie beschuldigde	O Medesporter O Coach, trainer, O Begeleider O Bestuurslid O Lid van de (para)medische staf O Anders, namelijk ……..

Antecedenten	O Nee O Ja, totaal ……. antecedenten - waarvan …… zedenantecedenten - en …… overige antecedenten.

Vervolgacties (politie, strafrecht)

Actie politie n.a.v. melding (naast horen slachtoffer)	O Horen ouders slachtoffer O Getuigen horen O Verhoor verdachte O Inschakelen interne en externe deskundigen, namelijk …….. (wat?) O Inschakelen andere instantie, namelijk ……..... (welke?) O Overleg met sportvereniging O Overleg sportbond O Advies geven O Onbekend O Anders, namelijk …….

Resultaat (meerdere antwoorden mogelijk)	O Gesprek met de vereniging O Gesprek met bond O Plaatsen van verdachte op zwarte lijst O Zaak informeel opgelost O Zaak niet opgelost O Tuchtrechtelijke procedure O Plaatsing zwarte lijst na tuchtrechtelijke procedure O Veroordeling door rechtbank O Vrijspraak voor rechtbank O Royement of schorsing door de vereniging O Royement, schorsing bond O Onterechte beschuldiging vastgesteld O Ordemaatregel (bv toegang ontzeggen, intrekken licentie, op non-actief zetten) O Lidmaatschap opzeggen O Mediation/bindend advies (vaststellingsovereenkomst) O Onbekend O Anders, namelijk ……..

Acties (politie)	O Alleen melding opgenomen O Alleen informatief gesprek gehouden O Alleen pv van aangifte opgemaakt O (Waarschuwend gesprek) met beschuldigde

	O (Mogelijk) valse aangifte O Anders, namelijk .....

Problemen/knelpunten

Teksten zoals vermeld in de stukken van politie, maar ook eigen interpretatie/conclusie na lezen van de stukken toevoegen.

Niveau van slachtoffers en ouders	*<tekst>*

Communicatie tussen verschillende instanties (bijvoorbeeld tussen politie en vereniging/ bond, ouders, andere professionals)	*<tekst>*

Problemen in verband met de inzet/rol van politie en OM	*<tekst>*

Anders/overige informatie	*<tekst>*

4 Maatschappelijke klassen en zoektermen BVH

De maatschappelijke klassen waarop binnen BVH is geselecteerd, zijn:
- F520 Openbare schennis der eerbaarheid
- F521 Verkrachting
- F522 Aanranding
- F523 Overige zedenmisdrijven
- F526 Incest/afhankelijkheid/wilsonbekwame
- F527 Seksueel misbruik kinderen (geen incest)

De selectie op de sportlocatie (pleegplaats) is gebaseerd op 'locatie type (incident)' of 'waar (MO incident)', zoals weergegeven in BVH. Op het eerste niveau is daarbij geselecteerd op DE34 (Sport-/speelterrein/-gebouw) en vervolgens op onderstaande locaties:
- Dansschool
- Golfbaan
- IJsbaan
- Kartbaan
- Manege
- Schietbaan
- Sport-/speelterrein
- Sporthal
- Sportschool
- Sportterrein
- Stadion
- Zwembad

De sporttermen waarop binnen BVH is geselecteerd, zijn:
- Voetbal
- Hockey, hockeyfeest
- Tennis
- Golfen
- Schaatsen
- Paardensport
- Atletiek
- Volleybal
- Korfbal
- Turnen

- Zwemmen
- Judo
- Sportarts
- Medisch begeleider
- Trainer
- Coach
- Sportmasseur
- Scheidsrechter
- Gehandicaptensport
- Verenigingshuis
- Sportvereniging
- Sporthal
- Sportveld
- Fitnesscentrum
- Kleedkamer

5 Respondenten

Sommige respondenten vanuit de sportverenigingen en slachtoffers staan niet opgenomen in de respondentenlijst vanwege privacyoverwegingen.

Sportverengingen en -bonden

Mw. E. Blom
Dhr. H. Bolhaar
Dhr. T. Busch
Dhr. E. van Kampen
Dhr. P. Kamperman
Dhr. W. Koeman
Mw. M. Laumans
Mw. C. Mies
Mw. D. de Ruijter
Mw. R. Tamminga
Mw. J. Vergeer
Mw. P. Vervoort
Dhr. R. Vink
Mw. H. van der Weg
Anoniem 1
Anoniem 2
Anoniem 3
Anoniem 4
Anoniem 5

(Ouders van) slachtoffers

Anoniem 1
Anoniem 2
Anoniem 3
Anoniem 4
Anoniem 5
Anoniem 6
Anoniem 7
Anoniem 8

Nationale Politie
Dhr. J. Bosma
Dhr. J. Dekker
Mw. Y. van Maastright
Mw. J. van Noord
Mw. W. van der Wielen

Openbaar Ministerie
Officier van Justitie 1
Officier van Justitie 2
Officier van Justitie 3
Officier van Justitie 4

*NOC*NSF*
Dhr. B. Bode
Mw. M. Corba
Mw. M. Mahieu
Dhr. B. Roosenboom
Mw. L. Vloet

Tuchtrecht / auditcommissie
Dhr. R. Dil
Mw. P. Montanus
Dhr. P. Vogelzang

Wetenschap
Mw. M. Dortants
Dhr. J. Mulder
Mw. N. Schipper-van Veldhoven
Mw. T. Vertommen

Overig
Mw. I. Baks
Mw. B. Ywema

6 Topiclijst interviews

Beleid vereniging

- Kenmerken (soort vereniging, omvang e.d.)
- Beleid binnen betreffende sportvereniging (verbeter- en knelpunten)
- Meldingsbereidheid binnen vereniging (belemmerende factoren)
- Vertrouwenspersoon

Slachtoffers

- Kenmerken (geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, gezinssituatie)
- Meerdere slachtoffers
- Meldingsbereidheid (belemmerende factoren)

Plegers

- Kenmerken (geslacht, leeftijd, gezinssituatie, getrouwd/gezin, beroep)
- Functie binnen de sportvereniging?
- Verleden: eerder veroordeeld? Bijvoorbeeld bij een andere vereniging/verenigingsgeschiedenis

Misbruik

- Sport(niveau)
- Vorm(en) van misbruik
- Frequentie van misbruik
- Pleegperiode
- Pleegplaats(en)

Melden bij de politie

- Ervaringen met de politie
- Terugkoppeling vanuit de politie aan sportverenigingen (belemmerende factoren)

Melden bij derden

- Ervaringen met de sportbonden (belemmerende factoren, verbeter- en knelpunten)
- Ervaringen met het Vertrouwenspunt Sport (belemmerende factoren, verbeter- en knelpunten)
- Ervaringen met NOC*NSF (belemmerende factoren, verbeter- en knelpunten)

Afdoening

- Grens tussen onwenselijk maar niet-strafbaar SGG en strafbaar SGG (tuchtrecht/strafrecht)
- Afhandeling/afdoening in het algemeen
- Terugkoppeling van ondernomen acties en eindbeslissing
- Begeleiding slachtoffers (bijvoorbeeld bij een tuchtrechtelijke of strafrechtelijke afdoening)
- Verbeterpunten voor de afhandeling

7 Gedragsregels

Een trainer, coach of begeleider:

ZORGT VOOR EEN VEILIGE OMGEVING. Schep een omgeving en een sfeer, waarin sociale veiligheid gewaarborgd is en ook zo wordt ervaren. Houd je aan de veiligheidsnormen en -eisen.

KENT EN HANDELT NAAR DE REGELS EN RICHTLIJNEN. Zorg dat je op de hoogte bent van de regels en richtlijnen én pas ze ook toe. Stel ook je sporters in staat om er meer over te weten te komen. Bijvoorbeeld door ze mee te nemen naar voorlichtingsbijeenkomsten over doping, matchfixing of seksuele intimidatie. Meng je niet oneigenlijk in dopingcontroleprocedures of -onderzoeken.

IS ZORGVULDIG EN OPRECHT BIJ HET VERMELDEN VAN ERVARING EN FUNCTIES. Vermeld alle relevante feiten bij de aanstelling als trainer, coach of begeleider.

IS ZICH BEWUST VAN MACHTSONGELIJKHEID EN (SOMS OOK) AFHANKELIJKHEID EN MISBRUIKT ZIJN POSITIE NIET. Gebruik de positie niet om op onredelijke of ongepaste wijze macht uit te oefenen. Onthoud je van elke vorm van (machts)misbruik, emotioneel misbruik, fysiek grensoverschrijdend gedrag, waaronder seksueel getinte opmerkingen en aanrakingen en seksueel misbruik. Alle seksuele handelingen, seksuele contacten en seksuele relaties met minderjarigen zijn onder geen beding geoorloofd.

RESPECTEERT HET PRIVELEVEN VAN DE SPORTER. Dring niet verder in het privéleven van sporters in dan noodzakelijk is. Ga met respect om met de sporter en met ruimtes waarin de sporters zich bevinden, zoals de kleedkamer, de douche of hotelkamer.

TAST NIEMAND IN ZIJN WAARDE AAN. Onthoud je van discriminerende, kleinerende of intimiderende opmerkingen en gedragingen. Maak geen onderscheid naar godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, seksuele gerichtheid, culturele achtergrond, leeftijd of andere kenmerken. Sluit niemand buiten en wees tolerant.

IS EEN VOORBEELD VOOR ANDEREN EN ONTHOUDT ZICH VAN GEDRAGINGEN EN UITLATINGEN WAARDOOR DE SPORT IN DISKREDIET WORDT GEBRACHT. Gedraagt zich hoffelijk en respectvol, onthoudt zich van grievende, en/of beledigende opmerkingen.

NEEMT GEEN GUNSTEN, GESCHENKEN, DIENSTEN OF VERGOEDINGEN AAN, om iets te doen of na te laten wat in strijd is met de integriteit van de sport. Word je iets aangeboden om iets te doen of na te laten, meld dit dan aan het bestuur.

BIEDT GEEN GUNSTEN, GESCHENKEN, DIENSTEN OF VERGOEDINGEN AAN, om iets te doen of na te laten wat in strijd is met de integriteit van de sport.

ZIET TOE OP NALEVING VAN REGELS EN NORMEN. Zie toe op de naleving van de reglementen, de huisregels, deze gedragscode en andere normen.

IS OPEN EN ALERT OP WAARSCHUWINGSSIGNALEN. Wees waakzaam en alert op signalen en aarzel niet om signalen door te geven aan het bestuur, de vertrouwens(contact)persoon en/of contact op te nemen met het vertrouwenspunt sport.

IS VOORZICHTIG: Stel nooit informatie beschikbaar, die nog niet openbaar is gemaakt en kan worden gebruikt voor het plaatsen van weddenschappen. Wed niet op de sport waar jij bij betrokken bent.

DRINKT TIJDENS HET COACHEN VAN JEUGDTEAMS GEEN ALCOHOL EN MAAKT EEN AFSRAAK MET JEUGDTEAMS DAT ER GEEN ALCOHOL WORDT GEDRONKEN.

Bron: https://www.nocnsf.nl/sport-en-integriteit/gedragscodes/gedragscode-voor-trainers/coaches-en-begeleiders

Leden Redactieraad Programma Politie & Wetenschap

Voorzitter
prof. dr. H.G. van de Bunt
Hoogleraar Criminologie
Erasmus Universiteit Rotterdam

Leden
mr. drs. C. Bangma
Politieacademie, Hoofd School voor Hogere Politiekunde

mr. W.M. de Jongste
Projectbegeleider Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
Ministerie van Veiligheid en Justitie

dr. P.P.H.M. Klerks
Openbaar Ministerie, Parket Generaal

prof. dr. P. van Reenen
Van Reenen-Russel Consultancy b.v.
Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM)
Universiteit Utrecht

drs. J.W. Swaan EMPM
Politie, Eenheid Amsterdam

drs. M. van Tankeren
Operational auditor, onderzoeker Eenheid Den Haag

Secretariaat
Programmabureau Politie & Wetenschap
Politieacademie
Arnhemseweg 348
7334 AC Apeldoorn

Postbus 834
7301 BB Apeldoorn
www.politieenwetenschap.nl

Uitgaven in de reeks Politiekunde

1. ***Criminaliteit in de virtuele ruimte***
   P. van Amersfoort, L. Smit & M. Rietveld, DSP-groep, Amsterdam/ TNO-FEL, Den Haag, 2002
2. ***Cameratoezicht. Goed bekeken?***
   I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2002
3. ***De 10 stappen van Publiek-Private Samenwerking (PPS)***
   J.C. Wever, A.A. van Pel & L. Smit, DSP-groep, Amsterdam/TNO-FEL, Den Haag, 2002
4. ***De opbrengst van projecten. Een verkennend onderzoek naar de bijdrage van projecten aan diefstalbestrijding***
   C.J.E. In 't Velt, e.a., NPA-Onderzoeksgroep, LSOP, Apeldoorn, 2003
5. ***Cameratoezicht. De menselijke factor***
   A. Weitenberg, E. Jansen, I. van Leiden, J. Kerstholt & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem/TNO, Soesterberg, 2003
6. ***Jeugdgroepen in beeld. Stappenplan en randvoorwaarden voor de shortlist-methodiek***
   H.B. Ferwerda & A. Kloosterman, Advies- en Onderzoeksgroep Beke & Politieregio Gelderland-Midden, Arnhem, 2004 (vierde druk 2006)
7. ***Hooligans in beeld.Van informatie naar aanpak***
   H.B. Ferwerda & O. Adang, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem/ Onderzoeksgroep Politieacademie Apeldoorn, 2005
8. ***Richtlijnen auditieve confrontatie***
   J.H. Kerstholt, A.G. van Amelsfoort, E.J.M. Jansen & A.P.A. Broeders, TNO Defensie en Veiligheid, Soesterberg/Politieacademie, Apeldoorn/NFI, Den Haag, 2005
9. ***Niet verschenen***
10. ***De opsporingsfunctie binnen de gebiedsgebonden politiezorg***
    O. Zoomer, IPIT, Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2006
11. ***Inzoomen en uitzoomen op Zaandam***
    I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en onderzoeksgroep Beke, Arnhem 2006
12. ***Aansprakelijkheidsmanagement politie. Beschrijving, analyse en handreiking***
    E.R. Muller, J.E.M. Polak, C.J.J.M. Stoker m.m.v. M.L. Diepenhorst & S.H.E. Janssen, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Faculteit der Rechtsgeleerdheid Universiteit Leiden, 2006

13. ***Cold cases – een hot issue***
I. van Leiden & H.B. Ferwerda, Advies- en onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006

14. ***Adrenaline en reflectie. Hoe leren politiemensen op de werkplek?***
A. Beerepoot & G. Walraven e.a., DSP-groep BV, Amsterdam/Walraven onderzoek en advies, 2007

15. ***Tussen aangifte en zaak. Een referentiekader voor het aangifteproces***
W. Landman, L.A.J. Schoenmakers & F. van der Laan, Twynstra Gudde, adviseurs en managers, Amersfoort, 2007

16. ***Baat bij de politie. Een onderzoek naar de opbrengsten voor burgers van het optreden van de politie***
M. Goderie & B. Tierolf, m.m.v. H. Boutellier & F. Dekker, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, 2008

17. ***Hoeveel wordt het vandaag? Een studie naar de kans op voetbalgeweld en het veiligheidsbeleid bij voetbalwedstrijden***
E.J. van der Torre, R.F.J. Spaaij & E.D. Cachet, COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2008

18. ***Overbelast? De administratieve belasting van politiemensen bij de afhandeling van jeugdzaken***
G. Brummelkamp & M. Linssen, EIM, Zoetermeer, 2008

19. ***Geografische daderprofilering. Een inventarisatie van randvoorwaarden en succesfactoren***
G. te Brake & A. Eikelboom, TNO Defensie en Veiligheid, Soesterberg, 2008

20. ***Solosurveillance. Kosten en baten***
S.H. Esselink, J. Broekhuizen & F.M.H.M. Driessen, Bureau Driessen, 2009

21. ***Onderzoek naar de mogelijke meerwaarde van AWARE voor de politie. Ervaringen met een nieuwe aanpak van belaging door ex-partners***
M.Y. Bruinsma, J. van Haaf, R. Römkens & L. Balogh, IVA Beleidsonderzoek en Advies, i.s.m. INTERVICT/Universiteit van Tilburg, 2008

22. ***Gebiedsscan criminaliteit en overlast. Een methodiekbeschrijving***
B. Beke, E. Klein Hofmeijer & P. Versteegh, Bureau Beke, Arnhem, 2008

23. ***Informatiemanagement binnen de politie.Van praktijk tot normatief kader***
V. Bekkers, M. Thaens, G. van Straten & P. Siep; m.m.v. A. Dijkshoorn, Center for Public Innovation, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2009

24. ***Nodale praktijken. Empirisch onderzoek naar het nodale politieconcept***
H.B Ferwerda, E.J van der Torre & V. van Bolhuis, Bureau Beke, Arnhem/COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2009

25. ***Rellen om te rellen. Een studie naar grootschalige openbare-ordeverstoringen en notoire ordeverstoorders***
I. van Leiden, N. Arts & H.B. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2009

26a. ***Verbinden van politie- en veiligheidszorg. Politie en partners over signaleren & adviseren***
W. Landman, P. van Beers & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2009

26b. ***Politiepolitiek. Een empirisch onderzoek naar politiële signalering & advisering***
E.J.A. Bervoets, E.J. van der Torre & J. Dobbelaar m.m.v. N. Koeman, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2009

27. ***De politie aan zet: de aanpak van veelplegers in Deventer***
I. Bakker & M. Krommendijk, IPIT, Enschede, 2009

28. ***Boven de pet? Een onderzoek naar grootschalige ordehandhaving in Nederland***
O.M.J. Adang (redactie), S.E. Bierman, K. Jagernath-Vermeulen, A. Melsen, M.C.J. Nogarede & W.A.J. van Oorschot, Politieacademie, Apeldoorn, 2009

29. ***Rellen in Ondiep. Ontstaan en afhandeling van grootschalige ordeverstoring in een Utrechtse achterstandswijk***
G.J.M. van den Brink, M.Y. Bruinsma (redactie), L.J. de Graaf, M.J. van Hulst, M.P.C.M. Jochoms, M. van de Klomp, S.R.F. Mali, H. Quint, M. Siesling, G.H. Vogel, Politieacademie, Apeldoorn, 2010

30. ***Burgerparticipatie in de opsporing. Een onderzoek naar aard, werkwijzen en opbrengsten***
A. Cornelissens & H. Ferwerda (redactie), met medewerking van I. van Leiden, N. Arts & T. van Ham, Bureau Beke, Arnhem, 2010

31. ***Poortwachters van de politie. Meldkamers in dagelijks perspectief***
J. Kuppens, E.J.A. Bervoets & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem & COT, Den Haag, 2010

32. ***Het integriteitsbeleid van de Nederlandse politie: wat er is en wat ertoe doet***
M.H.M. van Tankeren, Onderzoeksgroep Integriteit van Bestuur, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010

33. ***Civiele politie op vredesmissie. Uitzendervaringen van Nederlandse politiefunctionarissen***
H. Sollie, Universiteit Twente, Enschede, 2010

34. ***Ten strijde tegen overlast. Jongerenoverlast op straat: is de Engelse aanpak geschikt voor Nederland?***
M.L. Koemans, Universteit Leiden, 2010

35. ***Het districtelijk opsporingsproces; de black box geopend***
R.M. Kouwenhoven, R.J. Morée &. P. van Beers, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2010

36. ***Balanceren tussen alert maken en onrust voorkomen. Publiekscommunicatie over seriële schokkende incidenten (casestudy Lelystad)***
A.J.E. van Hoek, m.m.v. P.F. van Soomeren, M.D. Abraham & J. de Kleuver, DSP-groep, Amsterdam, 2011

37. ***Sturing van blauw. Een onderzoek naar operationele sturing in de basispolitiezorg***
W. Landman, m.m.v. M. Malipaard, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2011

38. ***Onder het oppervlak. Een onderzoek naar ontwikkelingen en (a)select optreden rond preventief fouilleren***
J. Kuppens, B. Bremmers, E. van den Brink, K. Ammerlaan & H.B. Ferwerda, m.m.v. E.J. van der Torre, Bureau Beke, Arnhem/COT, Den Haag, 2011

39. ***Naar eigen inzicht? Een onderzoek naar beoordelingsruimte van en grenzen aan de identiteitscontrole***
J. Kuppens, B. Bremmers, K. Ammerlaan & E. van den Brink, Bureau Beke, Arnhem/COT, Den Haag, 2011

40. ***Toezicht op zedendelinquenten door de politie in samenwerking met de reclassering***
H.G. van de Bunt, N.L. Holvast & J. Plaisier, Erasmus Universiteit, Rotterdam/Impact R&D, Amsterdam, 2012

41. ***Daders over cameratoezicht***
H.G.A. van Schijndel, A. Schreijenberg, G.H.J. Homburg & S. Dekkers, Regioplan Beleidsonderzoek, Amsterdam, 2012

42. ***Aanspreken op straat. Het werk van de straatcoach in al zijn verschijningsvormen***
L. Loef, K. Schaafsma & N. Hilhorst, DSP-groep, Amsterdam, 2012

43. ***De organisatie van de opsporing van cybercrime door de Nederlandse politie***
N. Struiksma, C.N.J. de Vey Mestdagh & H.B. Winter, Pro Facto, Groningen/Kees de Vey Mestdagh, Groningen, 2012

44. ***Politie in de netwerksamenleving. De opbrengst van de politiële netwerkfunctie voor de kerntaken opsporing en handhaving openbare orde en de sturing hierop in de gebiedsgebonden politiezorg***
I. Helsloot, J. Groenendaal & E.C. Warners, Crisislab, Renswoude, 2012

45. ***Tegenspraak in de opsporing.Verslag van een onderzoek***
R. Salet & J.B. Terpstra, Radboud Universiteit Nijmegen, 2012

46. ***Tunnelvisie op tunnelvisie? Een verkennend en experimenteel onderzoek naar de besluitvorming door VKL-teams met betrekking tot het onderkennen van tunnelvisie en andere procesaspecten***
I. Helsloot, J. Groenendaal & B. van 't Padje, Crisislab, Renswoude, 2012

47. ***M.-waarde. Een onderzoek naar de bijdrage van Meld Misdaad Anoniem aan de politionele opsporing***
M.C. van Kuik, S. Boes, N. Kop, M. den Hengst-Bruggeling, T. van Ham & H. Ferwerda, Politieacademie, Apeldoorn/Bureau Beke, Arnhem, 2012

48. ***Seriebrandstichters. Een verkennend onderzoek naar daderkenmerken en delictpatronen***
Y. Schoenmakers, A. van Wijk & T. van Ham, Bureau Beke, Arnhem, 2012

49. ***Van wie is de straat? Methodiek en lessen voor de politie om ongrijpbare veiligheidsfenomenen grijpbaar te maken – op basis van vijf praktijkcasus***
H. Ferwerda, T. van Ham, B. Bremmers, K. Tijhof & M. Grotens, Bureau Beke, Arnhem, 2013

50. ***Recherchesamenwerking in de Euregio Maas-Rijn. Knooppunten, knelpunten en kansen***
H. Nelen, M. Peters & M. Vanderhallen, Politieacademie, Apeldoorn/Universiteit Maastricht, 2013

51. ***De operationele politiebriefing onderzocht. Een onderzoek naar de effectiviteit van de operationele politiebriefing***
A. Scholtens, J. Groenendaal & I. Helsloot, Crisislab, Renswoude 2013

51a. ***De operationele politiebriefing onderzocht (2). Een actie(vervolg)onderzoek om tot een effectievere politiebriefing te komen***
A. Scholtens, Crisislab, Renswoude 2015

52. ***Sociale media: factor van invloed op onrustsituaties?***
R.H. Johannink, I. Gorissen & N.K. van As, Politieacademie Apeldoorn/VDMMP, Houten, 2013

53. ***De terugkeer van zedendelinquenten in de wijk***
C.E. Huls & J.G. Brouwer, Politieacademie, Apeldoorn/Rijksuniversiteit Groningen/Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid, Groningen, 2013

54. ***Van meld- naar aantoonplicht. Een onderzoek naar een systeem van digitale surveillance***
C. Veen & J.G. Brouwer, Politieacademie, Apeldoorn/Rijksuniversiteit Groningen, 2013

55. ***Heterdaadkracht in twee Haagse pilotgebieden***
B. van Dijk, J.B. Terpstra & P. Hulshof, Politieacademie, Apeldoorn/DSP-groep, Amsterdam, 2013

56. ***Inzet op Maat. Onderzoek naar kenmerken en mogelijkheden van duurzame inzetbaarheid van oudere medewerkers***
H. de Blouw, I.R. Kolkhuis Tanke & C.C. Sprenger, Politieacademie, Apeldoorn, 2013

57. ***Interventies in de opsporing. Impulsen in kwaliteit en effectiviteit van het opsporingsproces***
R.M. Kouwenhoven, R.J. Morée & P. van Beers, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2013

58. ***De plaats delict in beeld. Fotografie in de dagelijkse en gesimuleerde praktijk***
G. Vanderveen & J. Roosma, Instituut voor Strafrecht & Criminologie, Universiteit Leiden, 2013

59. ***Jeugdgroepen van toen. Een casusonderzoek naar de leden van drie criminele jeugdgroepen uit het einde van de vorige eeuw***
H. Ferwerda, B. Beke & E. Bervoets, Bureau Beke, Arnhem/Beke Advies, Arnhem/LokaleZaken, Rotterdam, 2013

60. ***Tussen hei en hoofdbureau. Leiderschapsontwikkeling bij de politie***
W. Landman, M. Brussen & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2013

61. ***Gemeentelijk blauw. Het dagelijks werk van gemeentelijke handhavers in beeld***
E. Bervoets, J. Bik & M. de Groot, LokaleZaken, Rotterdam, 2013

62. ***Excessief geweld op en om de voetbalvelden. Praktijkonderzoek naar omvang, ernst en aanpak van 'voetbalgeweld'***
P. Duijvestijn, B. van Dijk, P. van Egmond, M. de Groot, D. van Sommeren & A. Verwest, DSP-groep, Amsterdam, 2013

63. ***Beeld van gezag bij de politie. Maatschappelijke verbeelding en de impact van gezagsbeelden op burgers***
H. de Mare, B. Mali, M. Bleecke & G. van den Brink, m.m.v. Motivaction, Tilburg University, Stichting IVMV, Leiden, 2014

64. ***Informatiegestuurde dienders. Informatiesturing tussen theorie en praktijk***
A. van Sluis, P. Siep, V. Bekkers, m.m.v. M. Thaens & G. Straten, Center for Public Innovation, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2014

65. ***Hard op weg. Onderzoek aanpak verkeersveelplegers***
B. Bieleman, M. Boendermaker, R. Mennes & J. Snippe, INTRAVAL, Groningen/Rotterdam, 2014

66. ***Tussen hulp en hype. De inzet van opsporingsberichtgeving in ontvoeringszaken***
Y.M.M. Schoenmakers, J.V.O.R. Doekhie & J.C. Knotter, Yvette Schoenmakers Onderzoek en advies, Weesp, 2014

67. ***Nachtdienst bij de politie en verkeersveiligheid. Onderzoek naar ervaringen van politieagenten met verkeersonveiligheid in woon-werkverkeer na de nachtdienst***
P. Boekhoorn, BBSO, Nijmegen, 2014

68. ***Buit van woninginbraak. Onderzoek onder inbrekers en helers***
J. Snippe, M. Sijtstra, R. Mennes & B. Bieleman, INTRAVAL, Groningen/Rotterdam, 2014

69. ***Privaat blauw. Portiers, evenementbeveiligers en voetbalstewards op risicovolle locaties en tijdens risicovolle momenten***
E. Bervoets & S. Eijgenraam, LokaleZaken, Rotterdam, 2014

70. ***Met grof geschut. Reconstructie van een moordonderzoek binnen de criminele woonwagenwereld***
I. van Leiden, B. Bremmers & H. Ferwerda, Bureau Beke, Arnhem, 2014

71. ***Met fluwelen handschoenen? Politie en de omgang met verwarde personen in Amsterdam***
J. Kuppens, T. Appelman, T. van Ham & A. van Wijk, Bureau Beke, Arnhem, 2015

72a. ***Vermisten op de kaart. Aard en omvang van langdurige vermissingen***
I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, Arnhem, 2015

73. ***Van intel tot operatie. De impact van veiligheidsanalisten bij de aanpak van misdaad***
M. den Hengst, M. Bruinsma, Y. Schoenmakers, W. Niepce, Bureau Bruinsma, Tilburg, 2015

74. ***De bestuurlijke rapportage. Gezamenlijke inspanning in de aanpak van (georganiseerde) criminaliteit en overlast***
I. Gorissen, m.m.v. R.H. Johannink, PBLQ, Den Haag, 2015

75. ***De aangifte van delicten bij de multichannelstrategie van de politie***
P. Boekhoorn & J. Tolsma, Bureau Boekhoorn/Radboud Universiteit, Nijmegen, 2016

76. ***Die pakken we toch niet op? Afstemming tussen politie en Openbaar Ministerie in zaken van veelvoorkomende aangiftecriminaliteit***
R. Kouwenhoven & L. Kleijer-Kool, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2016

77. ***Het real-time informeren van noodhulpeenheden. Een onderzoek naar de RTI-functie om frontlijnpolitiefunctionarissen snel te voorzien van relevante informatie***
A. Scholtens, M. den Hengst & R. Waterreus, Crisislab, Renswoude/ Politieacademie, Apeldoorn, 2016

78. ***Hoe lang kun je 'schijt hebben'? Dertien desisters uit criminele jeugdgroepen aan het woord***
C.E. Hoogeveen, A.E. van Burik & B.J. de Jong, m.m.v. E.M. Klooster, Bureau Alpha, 's-Hertogenbosch/VanMontfoort, Woerden, 2016

79. ***Onbenutte kansen. Een onderzoek naar het gebruik van restinformatie in de opsporing***
A. van Wijk & L. Scholten, m.m.v. B. Bremmers, Bureau Beke, Arnhem, 2016

80. ***Verbale leugendetectie-wizards***
G. Bogaard & E.H. Meijer, Maastricht University, 2016

81. ***Mensenhandel in de prostitutie opsporen zonder aangifte? Een vervolgonderzoek om de doorzettingsmacht van de politie te verduidelijken***
M. Goderie, m.m.v. Renée Kool, Goderie Onderzoek, Klarenbeek, 2016

82. ***De onvindbaren. Op zoek naar voortvluchtige veroordeelden in Nederland***
Y. Schoenmakers, I. de Groot, J. van Zanten, A. van Rooyen & J. Baars, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2017

83. ***Elke dump is een plaats delict. Dumping en lozing van synthetisch drugsafval: verschijningsvormen en politieaanpak***
Y. Schoenmakers, S. Mehlbaum, M. Everartz & C. Poelarends, Yvette Schoenmakers onderzoek & advies, Amsterdam, 2016

84. ***Naar handhaafbare noodbevelen en noodverordeningen. Een analyse van het gemeentelijke noodrecht***
A.J. Wierenga, C. Post & J. Koornstra, Rijksuniversiteit Groningen, Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid, 2016

85. ***Vermisten op het spoor. Rechercheren naar langdurige vermissingen***
I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, 2017

86. ***De aard van het beestje. Kenmerken en achtergronden van dierenmishandelaars***
A. van Wijk & M. Hardeman, Bureau Beke, 2017

87. ***Modus operandi van de recherche. De rechercheprakijk in moord- en verkrachtingszaken***
A. van Wijk, I. van Leiden & M. Hardeman, Bureau Beke, 2017

POLITIE
Politieacademie

«waakzaam en dienstbaar»

Seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport is een probleem dat niet alleen in het buitenland speelt, maar ook in Nederland. Uit de verhalen van slachtoffers blijkt dat ze problemen hebben ondervonden om het misbruik te melden, maar ook dat er om allerlei redenen niets is gedaan met hun melding. Diverse instanties kunnen een rol spelen bij de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport. Onder de noemer seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt een breed scala aan gedragingen verstaan, variërend van verbaal seksueel intimiderend gedrag tot ongewenste aanrakingen, het maken van heimelijke opnames, grooming en fysiek seksueel misbruik.

In *Over grenzen in de sport* geven de auteurs antwoord op de vraag wat de belemmeringen zijn om melding te maken van seksueel grensoverschrijdend gedrag en hoe zaken worden opgepakt en afgehandeld. Er wordt ingegaan op de rol die de politie hierin heeft en kan hebben in samenhang met de inbreng van NOC*NSF, de sportbonden en sportverenigingen. Het doel is om de gehele keten rond de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag te optimaliseren.

Voor het onderzoek zijn literatuur en documenten geraadpleegd. Tevens zijn de registraties van het Vertrouwenspunt Sport van NOC*NSF, de sportbonden en de politie geanalyseerd. Tot slot zijn er interviews gehouden met vijftig deskundigen vanuit sportclubs, politie, OM en met (ouders) van slachtoffers. De kennis die in de rapportage *Over grenzen in de sport* wordt gedeeld is nuttig voor iedereen binnen en buiten de sport die te maken kan krijgen met seksueel grensoverschrijdend gedrag.

De reeks Politiekunde is een uitgave van het Onderzoeksprogramma Politie & Wetenschap. Publicaties in de reeks Politiekunde betreffen in het algemeen concrete handleidingen, modellen, instrumenten of werkwijzen die direct bruikbaar zijn voor de politiepraktijk. Meer informatie vindt u op www.politieenwetenschap.nl.

ISBN 978-946-350-032-6

9 789463 500326

S&DK Stapel & De Koning